

**Нашы
на
алімпіядзе
СТАР. 5**

**Турысту
патрэбна
аўтэнтыка!
СТАР. 13**

**Экспедыцыя
за
словам
СТАР. 15**

ЦЫТАТА ДНЯ

**Леанід МАРЫНІЧ,
першы намеснік міністра
сельскай гаспадаркі
і харчавання:**

«За мінулы год Беларусь павялічыла экспарт сельгаспрадукцыі на 800 мільёнаў долараў — да 5 мільярдаў. Сёння геаграфія паставак нашых прадуктаў харчавання — 70 краін свету. Праўда, больш за 90 % тавараў ідзе ў Расію. Зусім нядаўна на Расійскую Федэрацыю прыходзілася да 97 % экспарту сельгаспрадукцыі. Сёння лічбу ўдалося знізіць да 91,4 %. Летась мы адкрылі 15 новых краін збыту. Сярод іх — Кітай, Італія і Вялікабрытанія. Да 2020 года Беларусь збіраецца павялічыць экспарт сельгаспрадукцыі да 7 мільярдаў долараў».

Курсы замежных валют, устаноўленыя НБ РБ з 30.01.2018 г.

Долар ЗША		1,9808 ▲
Еўра		2,4573 ■
Рас. руб.		0,0352 ▼
Укр. грыўня		0,0701 ▲

Выдаецца
з 9 жніўня 1917 г.

ЗВЯЗДА

30

СТУДЗЕНЯ 2018 г.

АЎТОРАК

№ 20 (28636)

Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Е Т А

Лебядзінае возера

Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Менавіта сюды, на вадасховішча Крыніца, з задавальненнем прыязджаюць бацькі з дзеткамі — дзе яшчэ можна пабачыць такую колькасць прыгожых птушак? Нават тыя, хто выпадкова праязджае непадалёк, не ўтрымліваюцца ад спакусы сфатаграфавання разам з велічнымі лебедзямі.

Крыніца не замярае і ў самыя моцныя маразы, таму кожны год тут зімуе мноства вадаплаўных. Сёлета зімаваць засталася больш за пяцьдзясят лебедзяў і некалькі соцень качак.

Мінскі раён.

■ Вандроўныя нататкі

БЕЛАКОРАЦ. НАЛІБОЦКІЯ МАРЫ

**Як у невялікай вёсцы
каля пушчы ствараецца
турыстычны кластар**

Спыніцца зімняй парой у доміку бліз Налібоцкай пушчы — гэта падобна да мары. З трох бакоў — беляя палі — і нішто не замінае ўзірацца ў далечыню. А яшчэ з аднаго боку, зусім блізка, падступае магутная і таямнічая пушча, якая вабіць невядомымі пакуль загадкамі... Жыхар вёскі Белакорац Валожынскага раёна Васіль ШАКУН нарадзіўся і рос тут усё дзяцінства. Аднак пазней была вучоба ў сталіцы, работа па размеркаванні ў Вілейскім раёне — і яшчэ сорак гадоў жыцця і адміністрацыйнай працы ў самім Валожыне.

Ужо адмераўшы ладны кавалак зямнога шляху, Васіль Шакун усё ж такі вярнуўся ў родны Белакорац, у дом бацькоў і дзядоў. Зарэгістраваў тут аграсядзібу «Налібоцкія васількі», распачаў работу над адкрыццём музея коннага транспарту ва ўласнай пуні!.. І турысты, не толькі з розных куткоў Беларусі, але і з усяго свету, сталі прыязджаць у стары, але па-свойму сучасны дом, у яго ваколіцы. Прыклад з руплівага гаспадара ўзялі і некаторыя іншыя карэнныя жыхары Белакорца ці нават тыя, хто першапачаткова праязджаў на лецішча — яны таксама пачалі арганізоўваць уласныя цікавыя турыстычныя паслугі для заездных гасцей. Такім чынам у вёсцы, якая яшчэ ўчора паміралася, сёння ўтварыўся адметны турыстычны кластар. Думаецца, у гэтым сэнсе многія маглі б пазайздросціць Белакорцу і яго жыхарам.

СТАР. 12

■ На свае вочы

СПАКУСЫ МАЛЯЎНІЧЫХ АЗЁР

**Карэспандэнт «Звяды» паўдзельнічала ў рэйдзе
інспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету**

Маларытчына багатая азёрамі. Па маляўнічасці Лукаўскае можа сапернічаць з Олтушскім, ды і Арэхаўскае не адстане. Ёсць і меншыя прыгожыя вадаёмы, нават тыя, што ўтвораны з былых тарфяных альбо мелавых кар'ераў. Усе яны прыцягваюць шмат гараджан-адпачывальнікаў, асабліва летам, а зімой тут поўна аматараў зімовай рыбалкі. Ну, і для браканьераў нямала спакус. Не раз і не два іх тут затрымлівалі з сеткамі ды іншымі забароненымі прыстасаваннямі. Таму аб'ектам палявых кантрольных мерапрыемстваў Брэсцкай абласной інспекцыі гэты край становіцца часта.

ПРА РЫБАКА, РЫБКУ І РАКА

Карэспандэнту газеты ў такім рэйдзе давялося ўдзельнічаць упершыню. Намеснік начальніка інспекцыі Сяргей ШТЫК і дзяржаўны інспектар Дзмітрый РЫБАКОЎ па дарозе згадвалі выпадкі, калі менавіта ў гэтым раёне затрымлівалі парушальнікаў прыродаахоўнага заканадаўства. Напрыклад, два месяцы таму на Лукаўскім вадасховішчы сярод белага дня двое злосных браканьераў з лодкі цягнулі адну за другой сеткі з вады. Потым падлічылі: сетак было 14 агульнай даўжынёй больш за 800 метраў... Але за гэтымі крымінальнымі рыбакамі з засады назіралі інспектары і фіксавалі ўбачанае на відэа.

СТАР. 4

ISSN 1990 - 763X

■ У сталіцы

ПРАЦА, ЗАРОБАК І ЦЭНЫ

Кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Наталля КАЧАНАВА назвала прыярытэтычныя задачы для Мінска на 2018 год

На яе думку, мясцовым уладам неабходна засяродзіць намаганні на такіх кірунках, як кантроль за цэнаўтварэннем, рост заробатнай платы, забеспячэнне занятасці і стварэнне новых працоўных месцаў, паведамляе БЕЛТА. Наталля Качанова таксама дадала, што ў Мінску сітуацыя на рынку працы нядрэнная: налічваецца больш за 12 тысяч вакансій, узровень беспрацоўя — нізкі, аднак усё роўна даведзена сур'ёзнае заданне па стварэнні новых працоўных месцаў.

«З уступленнем у сілу Дэкрэта № 1 гэтыя пытанні набываюць усё большую актуальнасць, неабходна больш актыўна прапаноўваць людзям тыя месцы, якія ёсць у горадзе, для працы», — сказала кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта.

Наталля Качанова таксама адзначыла, што ў сталіцы за мінулы год зарэгістраваны самы высокі ўзровень зарплат па Беларусі. «Але мы разумеем, што гаворка ідзе аб сярэднім паказчыку, і трэба ўважліва паглядзець на ўсе катэгорыі працаздольных грамадзян, якія працуюць на прадпрыемствах і ў арганізацыях, каб заробатная плата выплачвалася своєчасова, быў рост», — адзначыла яна.

Яшчэ адна задача, пастаўленая кіраўніком дзяржавы, — падтрымка ўрачоў і настаўнікаў. «У Мінску традыцыйна аказваецца падтрымка работнікам гэтых сфер, думам, яна будзе прадоўжана і сёлета», — дадала Наталля Качанова.

Нагадала кіраўнік Адміністрацыі і аб патрабаванні Прэзідэнта па навадзеным парадку як у горадзе ў цэлым, так і ў яго прамысловых зонах у прыватнасці — для гэтага неабходна прыцягнуць камітэт архітэктуры і горадабудаўніцтва Мінгарвыканкама. Наталля Качанова таксама падкрэсліла, што ў 2018 годзе ў Мінску трэба ўвесці ў эксплуатацыю ўсе даўгабуды, удасканаліць светлае афармленне і асвятленне гарадскіх вуліц.

Яна звярнула ўвагу і на неабходнасць падтрымкі шматдзетных сем'яў у будаўніцтве жылля — дарэчы, сёлета для гэтай катэгорыі чаргавікоў плануецца пабудаваць каля 68 тыс. кв. м, што дазволіць вырашыць жыллёвае пытанне адной тысячы сем'яў, паведаміў старшыня камітэта будаўніцтва і інвестыцый Мінгарвыканкама Дзмітрый Гурынёна. Усяго на ўліку для паляпшэння жыллёвых умоў у горадзе стаіць больш за 5 тысяч шматдзетных сем'яў, з якіх каля адной тысячы ўжо паляпшаюць жыллёвыя ўмовы.

■ Занятасць

Плаціць падаткі мусіць усе

Прафсаюзы лічаць, што новы дэкрэт дапаможа вывесці работнікаў «з ценю»

Вырашэнне пытанняў працаўладкавання, рэзервы для павышэння ўзроўню заробкаў і механізмы кантролю за іх своечасовай выплатай абмеркавалі ўчора ў Мінску прадстаўнікі прафсаюзных арганізацый з усёй краіны.

У рэспубліканскай нарадзе прыняло ўдзел больш за 150 прафсаюзных работнікаў. Адной з асноўных тэм, якая ўздымалася, быў Дэкрэт № 1.

— Гэта важны дакумент, бо ён вырашае адно з найгалоўнейшых для нас пытанняў — занятасць насельніцтва, — адзначае старшыня ФПБ Міхаіл ОРДА. — Дэкрэт будзе садзейнічаць стварэнню новых працоўных месцаў і забяспечыць індывідуальны падыход да кожнага, хто шукае работу. Закладзены ў дакуменце механізмы прадугледжваюць роўную сацыяльную адказнасць усіх грамадзян. На наш погляд, гэта сумленны і справядлівы падыход. Калі нехта свядома не плаціць падаткі, тады за яго плаціць той жа работнік завода. Таму наша пазіцыя адназначная: кожны, хто можа працаваць, мусіць на роўных удзельнічаць у

фінансаванні паслуг, якія атрымлівае. Дэкрэт дапаможа вывесці людзей «з ценю», паставіць заслон нелегальнай эканоміцы.

Работу на месцах знайсці можна, запэўнівае старшыня Клічаўскага раённага аб'яднання прафсаюзаў Сяргей ГРАШЫЛАЎ. «У нас узровень беспрацоўя складае 0,6 працэнта. Наш рэгіён пераважна сельскагаспадарчы. 60 працэнтаў зямель знаходзіцца пад лесам, адсутнічаюць буйныя прамысловыя прадпрыемствы. Службы занятасці ўлічваюць гэта пры перанавучанні работнікаў, прапануюць асвойваць спецыяльнасці, звязаныя з сельскагаспадарчай і лясной галінамі. Аказваем дапамогу пры стварэнні бізнесу, сустракаемся з незанятым насельніцтвам. Вядома, прымусяць кіраўніка прадпрыемства прыняць чалавека на работу мы не маем магчымасці, але пасадзейнічаць, дапамагчы вызначыцца з выбарам прафесіі ў нашых сілах».

У Камянецкім раёне ў сваю чаргу на кожнага беспрацоўнага прыпадае шэсць вакансій. «Усяго ў нас адкрыта амаль 180 свабодных пра-

цоўных месцаў, 100 з іх — па рабочых прафесіях. Летась было праведзена восем кірмашоў вакансій. Таму той, хто хоча, заўсёды знойдзе работу, — лічыць старшыня Камянецкага раённага аб'яднання прафсаюзаў Аксана ВЫСАГРОДСКАЯ. — У нас турыстычны рэгіён, на яго тэрыторыі знаходзіцца Белавежская пушча, таму для ахвотных адкрыць свой бізнес шмат магчымасцяў. Калі ласка — стварай інфраструктуру, будуй агра-сядзібы».

На рэспубліканскай нарадзе ішла гаворка і пра тое, каб прадугледзець дадатковыя гарантыі занятасці для добрасумленных работнікаў. У прыватнасці, неабходна заканадаўча замацаваць гарантыю працягнення кантракта тым, хто працуе без нараканняў, ці перавод такіх спецыялістаў на бестэрміновыя працоўныя дагаворы. Таксама варта абавязаць наймальнікаў пры рэструктурызацыі прадпрыемстваў перанавучаць персанал і ствараць новыя месцы.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ.

■ Кампетэнтна

ПАДТРЫМКА І ІНДЫВІДУАЛЬНЫ ПАДЫХОД

Міністр працы і сацыяльнай абароны — пра нюансы Дэкрэта № 1

Як на месцах будуць садзейнічаць заняцасці? Навошта вызначаць тэрыторыі з напружанай сітуацыяй на рынку працы? Хто будзе вырашаць, што канкрэтны чалавек мусіць аплачваць паслугі па поўным кошце? На пытанні па Дэкрэце № 1 адказала міністр працы і сацыяльнай абароны Ірына КАСЦЕВІЧ.

— Якая асноўная мэта прынятага дэкрэта?

— Гэта садзейнічанне заняцасці насельніцтва. Вызначаюцца дзве асноўныя задачы. Першая — ствараць на месцах найбольш спрыяльныя ўмовы: гэта і падтрымка прадпрыемальніцкай ініцыятывы, і стымуляванне самазанятасці, і індывідуальная работа з грамадзянамі, якія сёння не працуюць, але хочучь зарабляць сабе на жыццё легальным спосабам. Другая — стымуляваць да заняцасці праз «рубель».

— Галоўная роля ў вырашэнні пытанняў заняцасці адводзіцца мясцовым органам улады. Якія функцыі на іх будуць ускладзены?

— Мясцовыя органы будуць займацца стварэннем новых працоўных месцаў, арганізоўваць перанавучанне, даваць часовую работу. Хто як не яны бачаць сітуацыю, валодаюць усёй інфармацыяй па канкрэтных рэгіёнах?

Дэкрэтам прадугледжана стварэнне камісій пры раённых і гарадскіх органах улады, у склад якіх увайдучь дэпутаты ўсіх узроўняў, прадстаўнікі МУС, ЖКГ, грамадскіх аб'яднанняў. За камісіямі замацоўваецца асноўная адказнасць — яны абавязаны будуць забяспечыць індывідуальны падыход да кожнага, хто звярнуўся па дапамогу ці трапіў у няпростую сітуацыю.

Дзейнасць мясцовых улад будзе ацэньвацца кожны квартал. Дэкрэтам вызначана, што правядзенне эфектыўнай палітыкі садзейнічання заняцасці, забеспячэнне легалізацыі працоўнай дзейнасці стануць аднымі з асноўных паказчыкаў эфектыўнасці работы кіраўнікоў выканаўчых і распарадчых органаў.

— У дэкрэце з'яўляецца новае паняцце «тэрыторыя з напружанай сітуацыяй на рынку працы». Чаму ў гэтым узнікла неабходнасць?

— Нягледзячы на паляпшэнне сітуацыі ў цэлым па краіне, рэгіянальныя рынкі працы характарызуюцца значнай дыферэнцыяцыяй па паказчыках беспрацоўя і яго працягласці, дыспропорцыямі попыту і прапановы. Ураду даручаецца штогод зацвярджаць пералік тэрыторый з напружанай сітуацыяй на біржы. І калі раней пры іх вызначэнні ўлічвалі толькі суадносіны зарэгістраваных беспрацоўных і колькасць вакансій, то цяпер прапануем прымаць пад увагу і шэраг эканамічных паказчыкаў, напрыклад, суадносіны прынятых і звольненых работнікаў, маштабы вымушанай няпоўнай заняцасці. Пералік такіх тэрыторый дазволіць абласным і Мінскаму гарадскому Саветам дэпутатаў дадаткова накіроўваць сродкі адпаведных мясцовых бюджэтаў на вырашэнне пытанняў заняцасці менавіта ў гэтыя раёны.

— 31 студзеня 2019 года працаздольныя беларусы, якія не маюць работы, будуць аплачваць пэўныя паслугі па 100-працэнтным кошце. Хто будзе вызначаць, што канкрэтны чалавек мусіць гэта зрабіць?

— Будзе створана база даных працаздольных грамадзян, не занятых у эканоміцы. У найбліжэйшы час урад вызначыць парадак яе вядзення. Мяркуюцца, што гэты механізм будзе двухузроўневы. На першым этапе на рэспубліканскім узроўні сфарміруецца асноўная база даных на падставе рэспубліканскіх інфармацыйных рэсурсаў. На другім этапе яе скарытуюць мясцовыя ўлады з улікам уласных звестак.

Гэта інфармацыя ў першую чаргу будзе выкарыстоўвацца для садзейнічання грамадзянам у працаўладкаванні. Па выніках гэтай работы і будзе вырашацца пытанне аб прадастаўленні канкрэтнаму чалавеку паслуг з кампенсацыяй выдаткаў.

— Якія катэгорыі грамадзян будуць адносіцца да не занятых у эканоміцы?

— Урад у месячны тэрмін вызначыць гэты пералік. Хачу падкрэсліць, што дэкрэт скіраваны на абарону правоў нашых грамадзян, якія добрасумленна хочучь працаваць, і дапамога забяспечыць справядлівасць як базавы прыныцы сацыяльнай палітыкі.

Паводле БЕЛТА

ШТО Ё СВЕЦЕ РОБІЦЦА

БОЛЬШАСЦЬ БРЫТАНЦАЎ ГАТОВЫЯ ЗНОЎ ГАЛАСАВАЦЬ ПА «БРЭКСІЦЕ»

47 % брытанцаў гатовыя падтрымаць ідэю новага рэфэрэндуму аб выхадзе з ЕС. Такія звесткі паведамляе Euronews паводле апытання грамадскай думкі, праведзенага па замове газеты The Guardian. Супраць гэтага выказаліся 34 % апытаных. Але суадносіны людзей, якія выступаюць «за» і «супраць» выхаду за паўтара года прыкметна не змянілася.

3 РАСІИ ВЫВЕЛІ \$1 ТРЛН

Адток сродкаў з расійскай эканомікі за апошнія 30 гадоў перавысіў трыльён долараў. Пра гэта расказаў саветнік прэзідэнта Расіі Сяргей Глазьеў, выступаючы ў рамках Сусветнага саміту блокчэйна і крыптавалют, які праходзіць у Маскве, перадае Rambler News Service. Саветнік выказаў надзею, што з'яўленне лічбавых грошай даць магчымасць поўнасцю адсочваць грашовыя патокі. Як вядома, Банк Расіі прадставіў справаздачу, у якой пазначана, што вываз капіталу з Расіі кампаніямі прыватнага сектара летась склаў 31,3 мільярда долараў, павялічыўшыся ў параўнанні з 2016 годам пры-

кладна на 60 працэнтаў. Згодна з прагнозам ЦБ, адток капіталу сёлета складзе каля 16 мільярдаў долараў. У 2019—2020 гадах ён скароціцца да \$8-9 мільярдаў.

УЛАДЫ ЯПОНІІ ПРАВЕРАЦЬ УСЕ КРЫПТАВАЛЮТНЫЯ БІРЖЫ

Урад Японіі правярыць ўсе крыптавалютныя біржы ў краіне пасля крадзяжу сродкаў з рахунку біржы Coincheck. Дзяржаўнае японскае Агенцтва фінансавых паслуг, якое ажыццяўляе нагляд за банкаўскай дзейнасцю і фінансавымі аперацыямі, мае намер высветліць, ці маюць названыя арганізацыі і платформы сістэмы забеспячэння бяспекі. На мінулым тыдні хакеры вывелі з рахункаў адной з найбуйнейшых пляцовак краіны крыптавалюту NEM на суму ў 58 млрд іен (каля 430 мільёнаў еўра). Кіраўнік Coincheck Каіціра Вада прынёс прабачэнні за інцыдэнт і паведаміў, што кіраўніцтва біржы абмяркоўвае магчымасць атрымання фінансавай дапамогі, каб кампенсаваць карыстальнікам скрадзеныя сродкі. У выніку аднаго з самых маштабных крадзяжоў лічбавых актываў пацярпелі 260 тысяч кліентаў біржы.

■ **Грошы****З ЛЮТАГА ВЫРАСТУЦЬ ДАПАМОГІ
НА ДЗЯЦЕЙ ДА ТРОХ ГАДОЎ**

Дапамога на першае дзіця з наступнага месяца складзе 312,03 рубля (прыбаўка ў параўнанні з цяперашнім памерам 33,15 рубля), на другое і наступных — 356,6 рубля (+37,88). На дзіця-інваліда да трох гадоў выплаты будучы раўняцца 401,18 рубля ў месяц (+42,62 рубля).

У ліпені ў Беларусі змянілі парадок перагляду памеру гэтых дапамог. Цяпер яны пералічваюцца два разы на год, а не кожны квартал, як было раней. Ці вырасце дапамога на дзяцей, залежыць ад таго, як змяніўся сярэдні заробак па краіне. Калі ён падае, памер выплат не змяняецца, калі расце — большаюць і выплаты. Сярэдні заробак у чацвёртым квартале мінулага года павялічыўся да 891,5 рубля.

Наталля ЛУБНЕЎСКАЯ

ФОТА БЕЛТА

■ **Армія****ПРАВЕРКА НА ТРЫВАЛАСЦЬ**

3 25 студзеня праходзіць комплексная праверка гатоўнасці і здольнасці шэрагу злучэнняў і воінскіх часцей Узброеных Сіл выконваць задачы па прызначэнні. Мерапрыемства праводзіцца ў адпаведнасці з рашэннем міністра абароны. Праверка выконваецца пад агульным кіраўніцтвам начальніка Генеральнага штаба Узброеных Сіл — першага намесніка міністра абароны генерал-маёра Алега БЕЛАКОНЕВА.

Ключавой асаблівасцю гэтага мерапрыемства з'яўляецца прыцягненне да выканання задач воінскіх часцей і падраздзяленняў пастаяннай гатоўнасці.

Да найвышэйшай ступені баявой гатоўнасці прывялі і ўжо задзейнічалі падраздзяленні Паўночна-заходняга і Заходняга аператыўных камандаванняў, сіл спецыяльных аперацый Узброеных Сіл, усе авіяцыйныя базы і шэраг падраздзяленняў зенітных ракетных воінскіх часцей ВПС і войскаў СПА.

Падчас работы над пастаўленымі задачамі падраздзяленні ажыццяўляюць

маршы ў прызначаныя раёны, праводзяць кантрольныя стрэльбы са штатнай зброі і нясуць баявое дзяжурства.

Праверкі праходзяць у рэжыме раптоўнасці — такім чынам можна максімальна аб'ектыўна ацаніць дзейнасць войскаў.

Як адзначылі ў прэс-службе Міністэрства абароны, нягледзячы на ўмовы надвор'я, асабовы склад паспяхова выконвае пастаўленыя вучэбна-баявыя задачы.

Ілья КРЫЖЭВІЧ

■ **Жыллё і нерухомасць****Новае будаўніцтва — нельга,
перапланіроўку — калі ласка**

Мінбудархітэктуры падрыхтавала тлумачэнне па пункце 3 Указа Прэзідэнта № 463 «Аб удасканаленні парадку адабрання і прадастаўлення зямельных участкаў». Такім чынам, ажыццяўляць новае будаўніцтва на зямельных участках, якія ў будучыні плануецца адабраць для дзяржаўных патрэб, і змяняць іх мэтавае прызначэнне нельга.

Датычна прымянення названага пункта Дзяржкаммаёмасці, аблвыканкамам і Мінскаму гарвыканкаму дадзена тлумачэнне, што землекарыстальнікі да прыняцця рашэння аб адабранні зямельнага ўчастка для дзяржаўных патрэб і зносе размешчаных на ім аб'ектаў нерухомай маёмасці маюць права карыстацца зямельнымі ўчасткамі, эксплуатаваць і паляпшаць размешчаныя на іх аб'екты. Гаспадары нерухомай маёмасці могуць рабіць

гэта без уліку ўстаноўленых горадабудаўнічымі рэгламентамі абмежаванняў у дачыненні да тэрыторыі перспектыўнага развіцця населеных пунктаў (тэрыторый, якія падлягаюць рэканструкцыі, трансфармацыі).

Паводле інфармацыі Мінбудархітэктуры, землекарыстальнікі да прыняцця рашэння аб адабранні зямельнага ўчастка для дзяржаўных патрэб і зносу аб'ектаў нерухомай маёмасці могуць рабіць

чымі і распарадчымі органамі, маюць права ажыццяўляць перапланіроўку жылых памяшканняў, абсталявання жыллой мансарды ў габарытах існуючай паддашкавай прасторы, прыбудову санвузла, ваннай, топачных, цеплавую рэабілітацыю канструкцый дамоў.

Таксама ўласнікам такога ўчастка дазваляецца:

— узвядзенне пабудовы (веранда, тэраса, альтанка, ганак, навес);

— прыбудова пандусаў для фізічна аслабленых асоб;

— падключэнне да інжынерных сетак (вода-, электра-, газазабеспячэння, каналізацыі і сувязі);

— узвядзенне капітальных гаспадарчых пабудовы (гаража плошчай не больш за 25

квадратных метраў, адрывы для захоўвання гаспадарчага інвентару і паліва плошчай не больш за 15 «квадратаў», лазні плошчай не больш за 12 квадратных метраў), а таксама рэканструкцыя існуючых жылых дамоў і будынкаў.

Да гэтага ў прыватнага сектара асноўнай праблемай была забарона на ўсе пералічаныя дзеянні. У выпадку будаўніцтва таго ж гаража будаўніцтва таго ж гаража немагчыма было ўзаконіць, а значыць, узвядзенне яго пагражала штрафамі за «самаволку». Сёння ў раённых адміністрацый няма законных падстаў адмовіць людзям у праве паляпшаць свае сядзібы, пакуль няма рашэння аб канфіскацыі ўчастка.

Сяргей КУРКАЧ

Эксперты**паставілі кропкі****ў рэгламенце****паняцця****«жыллё пад знос»**■ **Надвор'е****Атлантыка****прынесла цяпло**

Сіноптыкі абяцаюць месцамі да 5 цяпла

На гэтым тыдні пераважны ўплыў на ўмовы надвор'я ў Беларусі будучы аказваць атлантычныя цыклёны. Чакаецца ветранае з ападкамі і павышаным тэмпературным фонам надвор'я, павядаляюць спецыялісты Рэспубліканскага цэнтра па гідраметэаралогіі, кантролі радыеактыўнага забруджвання і маніторынгу навакольнага асяроддзя Мінпрыроды.

Сёння тэрыторыя краіны апынецца пад уплывам атлантычнага цыклону, які будзе перамяшчацца ўздоўж паўночных межаў. Чакаецца даволі цёплае надвор'е з ападкамі ў выглядзе дажджу і мокрага снегу, па паўночным усходзе Беларусі прагназуецца слабы галалёд. Удзень у многіх раёнах чакаецца моцны парывісты вецер. На асобных участках дарог захаваецца галалёдзіца. Тэмпература паветра на працягу сутак складзе ад мінус 1 па паўночным усходзе да плюс 5 градусаў па паўднёвым захадзе.

У сераду ўначы і раніцай тэрыторыя краіны застанеца пад уплывам атмасфернага фронту, за якім пачне паступаць больш халоднае паветра са Скандынавіі. Крыху падмарозіць, дарогі будучы слізкія. Уначы на большай частцы краіны пройдзе кароткачасовы снег і захаваецца моцны парывісты вецер, а тэмпература паветра складзе ад нуля да 6 марозу, па паўночным усходзе панізіцца да мінус 8 градусаў. Удзень надвор'я ненадоўга палешыцца, вецер сціхне, але ў некаторых раёнах не абыдзеца без кароткачасовага снегу, мокрага снегу, а тэмпература складзе ад 5 марозу па паўночным усходзе да 3 цяпла па паўднёвым захадзе краіны.

У чацвер пад уплывам чарговай сістэмы атмасферных фронтоў на большай частцы тэрыторыі чакаюцца ападкі (снег, мокры снег, раніцай і днём — з дажджом). Месцамі магчымы туман, слабы галалёд, на дарогах захаваецца галалёдзіца. Уначы ў некаторых раёнах ападкі будучы суправаджацца парывістым ветрам. Тэмпература паветра ўначы складзе ад мінус 5 градусаў да 1 цяпла, па ўсходзе — да 9 марозу. Удзень будзе па паўночным усходзе ад мінус 1 градуса, па паўднёвым захадзе — да 5 цяпла. Напрыканцы тыдня стане крышкуча халадней. У пятніцу ў некаторых раёнах пройдзе кароткачасовы снег, на дарогах захаваецца галалёдзіца. Тэмпература паветра ўначы панізіцца да 1—7 марозу, удзень будзе ад мінус 4 градусаў да 2 цяпла.

Сяргей КУРКАЧ

■ **Чулі?****Універсальны міліцыянер**

У Глускім раёне праходзіць цікавы эксперымент па рэарганізацыі работы супрацоўнікаў міліцыі.

«У невялікіх раённых цэнтрах няшмат супрацоўнікаў, якія спецыялізуюцца па тых ці іншых кірунках дзейнасці, таму справіцца са сваімі абавязкамі ў межах усяго раёна бывае вельмі складана. На шчасце, там адносна ціха. Прааналізаваўшы структуру злчынстваў і іх колькасць, мы прыйшлі да высновы, што будзе лепей, калі адзін міліцыянер возьмецца выконваць адразу некалькі абавязкаў. Мы падзялілі тэрыторыю на 15 участкаў і замацавалі за кожным з супрацоўнікаў. Яны абслугоўваюць іх адначасова па ўсіх кірунках дзейнасці — па лініі крмінальнага вышуку, як участковыя, інспектары па справах непаўналетніх. Адным словам, стварылі ўніверсальнага міліцыянера, які адказвае за ўсё, што адбываецца на яго адміністрацыйным участку», — тлумачыць сутнасць эксперыменту начальнік УУС Магілёўскага аблвыканкама Аляксандр КАВАЛЬЧУК (на фота).

Гэта дазволіла раўнамерна размеркаваць нагрузку на супрацоўнікаў, у выніку чаго на кожным участку цяпер працуюць па два міліцыянеры і яны ўзаемазамыняльныя. Якасць абслугоўвання нават за тры месяцы, па параўнанні з аналагічным перыядам мінулага года, павысілася. А яшчэ ўдвай ўзрасла адміністрацыйная практыка. У адносінах да тых парашальнікаў, якія дастаўляюць заклапочанасць насельніцтву, пачалі больш актыўную працу. «Калі эксперымент дасць станоўчы вынік, то мы пачнем працаваць па такой схеме і ў іншых невялікіх раёнах, — дзеліцца планами начальнік абласной міліцыі. — Для буіных такі метады не падыдзе, бо тут здзяйсняецца болей злчынстваў».

Нэлі ЗІГУЛЯ

■ **Навука і жыццё****Аптычнае выпраменьванне — замест уколу**

Метад аналізу крыві без уколу распрацаваны ў Беларускім дзяржаўным універсітэце. Аўтарам інавацыі выступае калектыў навукоўцаў факультэта радыёфізікі і камп'ютарных тэхналогій БДУ пад кіраўніцтвам загадчыка кафедры квантавай радыёфізікі і оптаэлектронікі Міхаіла КУГЕЙКІ.

У аснову новых метадаў пакладзены перспектывы кірунак сучаснай аптыкі, які дазваляе вызначаць параметры стану аб'екта шляхам уздзеяння на яго аптычнага выпраменьвання. Біяфізічныя паказчыкі ўтрымліваюцца ў спектры адлюстраванага ад скуры светлавага імпульсу. Гэта значыць, што некамфортная для пацыента працэдура ўзяцця пробы крыві з пальца або з вены цяпер не патрабуецца.

Метадыка дазваляе аператыўна ўдакладніць наяўнасць шматлікіх захворванняў, вызначыць лакалізацыю запаленага працэсу, а таксама спланаваць лячэнне і тым самым пазбегнуць хірургічнага ўмяшання. Метады могуць выкарыстоўвацца для вызначэння лакалізацыі злаякасных новаўтварэнняў скуры, напрыклад, меланомы, а таксама ў ходзе правядзення эндаскапічных даследаванняў слізістай абалонкі рота, стрававода, органаў страўнікава-кішачнага тракту і лёгкіх.

— Праблемай неінвазійнага вызначэння дыягнастычных параметраў тканак арганізма займаюцца навукоўцы ва ўсім свеце. Аднак рашэнне гэтай задачы і атрыманне надзейных даных застаюцца праблематычнымі.

Гэта звязана са

складаным характарам узаемадзеяння аптычнага выпраменьвання з біялагічнымі тканкамі, — тлумачыць Міхаіл Кугейка. — Распрацаваныя беларускімі вучонымі метады значна пераўзыходзяць замежныя аналагі як па аператыўнасці атрымання інфармацыі аб біяаб'ектах, так і па якасных параметрах, да таго ж патрабуюць меншых матэрыяльных выдаткаў.

Вучоныя БДУ працавалі над гэтай праблемай з 2012 года. Сёння распрацоўка знаходзіцца на стадыі эксперыменту. Распрацоўка пацверджана 18 патэнтамі Беларусі, Расіі і Еўразійскага саюза.

Надзея НІКАЛАЕВА

СПАКУСЫ МАЛЯЎНІЧЫХ АЗЁР

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Карацей, былі затрыманы двое грамадзян, жыхароў суседніх вёсак, раней судзімых, за іх незаконным заняткам. У іх мяшках знаходзілася больш за два дзясяткі рыбін і 561 рак. Паколькі ўрон, нанесены прыродзе, ацэнены ў 20 166 рублёў, што складае асабліва буйны памер, заведзена крымінальная справа. Яе фігуранты чакаюць суда.

Наогул, каб парушальнікі атрымлівалі належную ацэнку сваім дзеянням, павінны быць прадстаўлены пераканаўчыя доказы здзейсненага. Інспектары ўспаміналі, на якія толькі хітрыкі не ідуць у судзе парушальнікі, каб выкруціцца. Неяк адзін з браканьераў прывёў на судовае пасяджэнне цэлую групу людзей, якія сведчылі, што менавіта ў той час і ў тым месцы ён не лавіў рыбу, а прагульваўся на беразе возера і любавалася краявідамі. Тады суддзя спытала, які ж гардэроб выбраў для экалагічнай прагулкі іх таварыш? Яны не ўлічылі, што суд мае фота- і відэамаатэрыялы. А калі суддзя яшчэ раз папярэдзіла аб адказнасці за лжывае сведчанне, то гора-сведка і след прастыў...

Гэтым разам Лукаўскае вадасховішча, пакрытае лёдам, зусім не выглядала бязлюдным. Рыбакі сядзелі ля сваіх лунак і назіралі за жарліцамі. І калі першы аматар зімой лойлі, з якім давалося пазнаёміцца, скардзіўся на бедны ўлоў, маўляў, нават кот дадому не пусціць, то Алег з Кобрына, які свой выхадны праводзіў за любімым заняткам, хваліўся здабытымі шчупакамі. Супрацоўнікі інспекцыі пажалі ўсім добрага адпачынку, яшчэ раз напамілі правілы, паводле якіх сябры таварыства паляўнічых і рыбалоў маюць права ўстанаўліваць да дзясятка жарліц, астатнія — да пяці. Такое абмежаванне апраўдана. Бо тыя, хто плаціць узносы, ускосна ўдзельнічаюць у зарыбленні вадаёмаў. Астатнія ж толькі карыстаюцца дарамі прыроды. Яшчэ аматарам нагадалі, каб не пакідалі без нагляду рыбалоўныя прыстасаванні, бо гэта супярэчыць правілам. Рыбакі са стажам правілы ведаюць, але паўтарыць ніколі не бывае лішнім. Пенсіянеры на Арэхаўскім возеры з цікавасцю ўспрынялі візіт супрацоўнікаў інспекцыі, задавалі шмат пытанняў.

У КАНТАКЦЕ З ІНСПЕКЦЫЯЙ

Тут жа, фактычна на беразе Арэхаўскага возера, знаходзіцца база Маларыцкага раённага таварыства паляўнічых і рыба-

Сцяпан НІКАЛАЙЧУК.

ловаў. **Кіраўнік раённай арганізацыйнай структуры названага таварыства Сцяпан НІКАЛАЙЧУК** сказаў, што яны працуюць у цесным кантакце з інспекцыяй. Інакш і быць не можа, бо задачы вырашаюць аднолькавыя. Цікава, што Сцяпан Сцяпанавіч прыйшоў на гэтую работу пасля службы ў АМАПе. І патэнцыйныя парушальнікі спачатку крыху нібы спалохаліся, а потым паспрабавалі «дамовіцца». Што толькі не рабілі на гэтым шляху: у лесе пераходзілі дарогу адразу сем чалавек супраць аднаго, пісалі пісьмо пракурору. Але ж нічога не дабіліся.

— У нас асаблівыя ўмовы, — расказвае Сцяпан Нікалайчук. — Мы на мяжы з Украінай. Памежжа даўно служыць спакусай для аматараў кантрабанды любога тавару. Інфармацыяй аб канфіскацыі незарэгістраванай зброі ўжо нікога не здзівіш. А ў нас тым больш. Тут пэўная катэгорыя людзей пачынае адчуваць сябе вольнай ад законаў. Ну вось, напрыклад, на паляванні сустракаем чалавека без пуцёўкі. Грамадзянін хутчэй багаты, чым бедны. Для яго гэтыя 30 рублёў менш, чым для іншага адна капейка. Як паводзіць сябе менавіта так ці то ў пошуках адрэналіну, ці па іншай прычыне. Часцей за ўсё ў такіх выпадках даводзіцца выклікаць на дапамогу іншыя службы, перш за ўсё інспекцыю па ахове жывёльнага і расліннага свету.

А для законапаласлухных паляўнічых і рыбалоў раённае таварыства ўжо гэтым летам прапануе пакоі з мэбляй для адпачынку ўсяго за 10 рублёў у суткі. Цяпер вядзецца рамонт у памяшканні на базе каля Арэхаўскага возера. Фішка яшчэ ў тым, што ад названай базы да самай вады праз чарот пракладзены драўляны праход-масток даўжынёй у 200 метраў. У канцы адкрываецца маляўнічы краявід усёй акваторыі вадаёма.

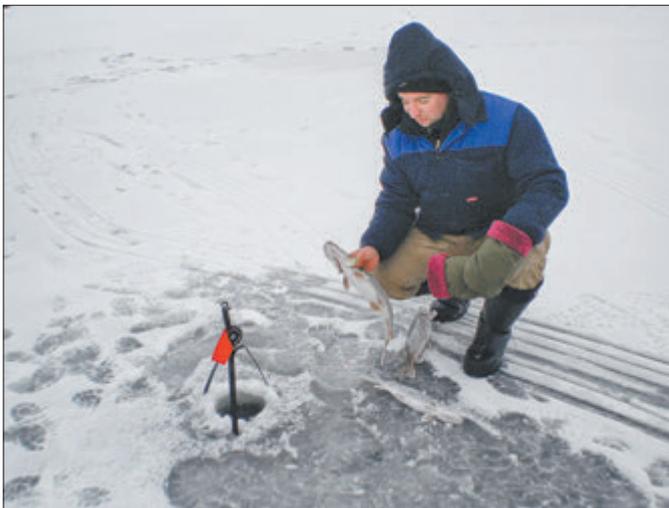
І хоць работнікі раённага таварыства добраўпарадкавалі адзін з падыходаў да названага возера, яны не з'яўляюцца гаспадарамі вадаёма. Возера перададзенае ў арэнду ААТ «Арэхаўскае».

АСАБЛІВАСЦІ НАЦЫЯНАЛЬнай АРЭНДЫ

Наогул, пытанні арэнды, як паказвае практыка, надзвычай складаныя, часам нават хваравітыя. Шмат парушэнняў выяўлялася за апошнія гады. Яно і зразумела: вялікая спакуса ўзяць у арэнду вадаём

з гатовай рыбай і распараджацца ім як уздумаецца. Тым больш што ёсць разнавіднасці арэнды — для рыбаводства і для арганізацыі платнай аматарскай рыбалкі. Іншыя нядобрасумленныя арандатары гэтыя паняцці блытаюць, не прытрымліваюцца патрабаванняў заканадаўства. А пры спажывецкім стаўленні да воднага аб'екта за тры-чатыры гады ён можа канчаткова прыйсці ў заняпад. Паводзіць парадак у гэтай справе абавязаны органы мясцовай улады. А інспекцыя кантралюе выкананне прыродаахоўнага заканадаўства карыстальнікамі рыбных угоддзяў.

А вось фермер Уладзімір Вялічка, арандатар воднага аб'екта пад назвай «Арэхаўскія разлівы № 1», якраз можа быць узорам арандатара. Уладзімір Васілевіч прывёў у парадак прыбярэжную паласу, добраўпарадкаваў пад'езд да возера, абсталяваў альтанку, паставіў кантэйнеры для смецця. Зроблена ўсё па-гаспадарску, як і патрабуюць правілы. Вясной фермер закупіў малька і правёў зарыбленне. І квіток на рыбалку для аматара ў яго адзін з самых танных — шэсць рублёў. Сёлета Уладзімір Вялічка плануе ўдзельнічаць ва аўкцыёне па продажы права арэнды

суседняга аб'екта. «Каб было дзе разгарнуцца, — тлумачыць арандатар, бо пакуль што толькі ўкладваў сродкі, прыбытку яшчэ не бачыў. Але на хуткі прыбытак і не разлічваў». Цяпер ужо з усмешкай фермер згадвае, як напачатку, калі падпісаў паперы на арэнду, узяўся за работу з такім энтузіязмам, што не правёў патрэбныя ўзгадненні, не аформіў дакументы на земляныя работы... і атрымаў штраф ад інспекцыі. Так бывае, але цяпер ён тых памылак не зробіць.

Яшчэ ў ходзе рэйду нашы інспектары правярылі ў двух паляўнічых дакументы на права палявання, адпаведнасць патронаў і зброі заяўленым пуцёўкам. І ўсё аказалася ў парадку. Пры гэтым адзін мужчына выпраўляўся з вёска на паляванне, другі вяртаўся з трафеем — з зайцам у заплечніку.

Такім чынам, палявое кантрольнае мерапрыемства гэтым разам аказалася прафілактычным. Бо тыя нязначныя агрэхі, якія дапусцілі рыбалоўны і паляўнічыя, вартыя прафілактычнай гутаркі. «Вынікі рэйду сведчаць аб тым, што ў цэлым сітуацыя пад кантролем, — сказаў **намеснік начальніка абласной інспекцыі Сяргей ШТЫК**. — За 15 гадоў работы Дзяржінспекцыі аховы жывёльнага і расліннага свету пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусь у нашым рэгіёне выяўлены дзясяткі тысяч парушальнікаў. Толькі за мінулы год канфіскавана 906 сетак працягласцю 35 кіламетраў, 32 адзінкі незарэгістраванай зброі, у следчыя органы перададзена 52 матэрыялы, якія паслужылі падставай для крымінальных спраў. Гэта дысцыплінавала многіх і пайшло на карысць прыродзе».

Святлана ЯСКЕВІЧ.

Маларыцкі раён.

■ Спорт-тайм

Яшчэ адзін шанец для Вікторыі

У штотыднёвым спартыўным аглядзе «Звядзі» расказваем пра тое, з кім будзе змагацца наша гандбольная зборная за права згуляць на чэмпіянаце свету, ці выступіць Вікторыя Азаранка на турніры ў Катары і як завяршыўся чарговы паядынак у Адзінай лізе ВТБ для мінскіх баскетбалістаў.

1. У харвацкім Заграбе прайшла жараб'ёўка матчаў плэй-оф за права згуляць у фінальнай стадыі мужчынскага чэмпіянату свету па гандболе, які пройдзе ў 2019 годзе ў Германіі і Даніі. Беларускія гандбалісты ў барацьбе за пуцёўку на сусветнае першынства двойчы згуляюць з камандай Аўстрыі. Першы матч пройдзе ў Мінску 8 чэрвеня, матч у адказ — у перыяд з 12 па 14 чэрвеня на пляцоўцы аўстрыйцаў.

— Мы паважаем любога саперніка, не скажу, што нам трапіў лёгкі праціўнік. Характарыстыка «рабочы варыянт» да гэтай каманды не падыходзіць. Сутнасць жараб'ёўкі для мяне толькі ў тым, што даведаюся саперніка, ажыятажу з яе ніколі не раблю. З гэтага моманту пачынаецца падрыхтоўка, планаванне. Аўстрыйцы — добрая каманда. Да чэрвеня яшчэ шмат часу. Звычайна я люблю гуляць на выездзе першы паядынак. Але як ёсць, — пракаментаваў жараб'ёўку **галоўны трэнер зборнай Беларусі Юры ШАЎЦОЎ**.

Склады астатніх пар плэй-оф за месца на ЧС-2019:

Сербія — Партугалія,
Літва — Ісландыя,
Чэхія — Расія,
Славенія — Венгрыя,
Македонія — Румынія,
Нарвегія — Боснія і Герцагавіна ці Швейцарыя,

Харватыя — Чарнагорыя,
Нідэрланды — Швецыя.

Прамы пропуск атрымліваюць гаспадары чэмпіянату планеты Германія і Данія, дзеючы чэмпіён свету Францыя, а таксама пераможцы чэмпіянату Еўропы — зборная Іспанія.

2. Вікторыя Азаранка атрымала wild card ад арганізатараў Адкрытага чэмпіянату Катары. Турнір у Досе будзе праходзіць з 12 па 18 лютага. Нагадаем, што раней Вікторыя перамагла там у 2012 і 2013 гадах.

Спецыяльнае запрашэнне атрымала таксама расійская тэнісістка Марыя Шарпава. Абедзве экс-першыя ракеткі свету могуць стартаваць на турніры з асноўнай сеткі. Адзначым, што сёлета спаборніцтва ў Катары адносяцца да катэгорыі Premier 5.

Адзначым таксама, што найлепшая з беларускіх тэнісістак Аляксандра Сасновіч у Мельбурне дабралася да 1/16 фіналу, што дазволіла ёй упершыню ў кар'еры падняцца на 46-е месца ў сусветным рэйтынгу. Яшчэ адна беларуска Арына Сабаленка займае 65-ю пазіцыю, што таксама з'яўляецца яе найлепшым дасягненнем.

3. Мінскія «Цмокі» пацярпелі восьмае паражэнне ў матчах Адзінай лігі ВТБ у гасцявым паядынку з аўтсайдарам спаборніцтваў рыжскім ВЭФам — 70:82. У складзе прайграўшых самым выніковым стаў амерыканскі легіянэр Дэвон Садлер, які набраў 16 ачкоў.

Мінчане маюць у сваім актыве чатыры вікторыі ў 12 праведзеных сустрэчах і па-ранейшаму займаюць 7-е месца ў турнірнай табліцы. Лідзіруе краснадарскі клуб «Лакаматэў-Кубань» — 12 перамог, на адзін выйгрыш менш у маскоўскага ЦСКА і казанскага УНІКСа, 10 разоў перамагаў піцёрскі «Зеніт».

Свой наступны матч «банкаўскага» турніру мінскія «Цмокі» правядуць 4 лютага ў Казані, а 11 лютага на пляцоўцы «Мінск-Арэны» прымуць ЦСКА.

4. Аршанскі «Вітэн» трэці раз стаў уладальнікам Кубка Беларусі па міні-футболе. У вырашальным паядынку футбалісты перайгралі дзеючага чэмпіёна краіны — мінскую «Сталіцу» — 5:3.

Для «Вітэна» гэта трэці поспех у кубкавых розыгрышах, да гэтага ён выйграваў трафей два гады запар — у 2009 і 2010 гадах.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ

Дзмітрый РЫБАКОЎ праводзіць праверку паляўнічай зброі.

Зваротны адлік

БЕЛАРУСЬ як самастойная каманда ўзяла ўдзел ужо ў шасці зімовых Алімпійскіх гульнях. Першыя датуюцца 1994 годам, тады ў Лілехамеры нашы спартсмены заваявалі 2 медалі: уладальнікамі сярэбраных узнагарод сталі Ігар Жалызоўскі і Святлана Парамыгіна.

Наогул, прызёрамі зімовых Алімпіяд беларускія спартсмены станавіліся толькі ў трох відах спорту — біятлон (8 медалёў), фрыстайл (6 медалёў) і канькабежны спорт (1 медаль).

Пакуль самай паспяховай для нас Алімпіядай лічыцца сочинская, па выніках якой зборная Беларусі заняла 8-е месца ў медальным заліку (6 узнагарод).

У Пхёнчхане будуць выступаць 28 спартсменаў нашай зборнай — гэта 15 мужчын і 13 жанчын. За 17 дзён у Карэі атлеты разыграюць больш за 100 залатых узна-

гарод. Дарэчы, гэтая краіна ўжо другі раз становіцца гаспадыняй Алімпійскіх гульняў (упершыню Карэя прыняла Гульні ў 1988 годзе). Прэзідэнт Міжнароднага алімпійскага камітэта Томас Бах адзначыў, што Пхёнчхан падчас правядзення Алімпіяды будзе самым бяспечным месцам у свеце. Таксама ён перакананы, што ў паўднёвакарэйскім горадзе будуць створаны ўсе ўмовы для бяспечнага знаходжання каманд з усіх краін. Прэзідэнт МАК станюча адгукнуўся пра аб'яднаную жаночую хакейную каманду КНДР і Рэспублікі Карэя. Яе выступленне стане «магутным пасланнем усяму свету», лічыць ён. «Стварэнне такой каманды ўжо паказвае, што абедзве краіны хочуць міру».

Афіцыйны лозунг Алімпіяды-2018 — Passion. Connected (запал, які аб'ядноўвае). Талісман Гульняў — белы тыгр па мянушцы Сухаран. Цырымонія адкрыцця адбудзецца 9 лютага (у 14.00—16.00) на Алімпійскім стадыёне ў Пхёнчхане ўмяшчальнасцю

35 000 глядацкіх месцаў (7 надземных узроўняў і 1 падземны). Падрыхтоўкай шоу займаюцца 400 чалавек, а ў самім свяце будуць задзейнічаны 2000 акцёраў. Яны створаць зімовую казку, поўную ўсходняй гармоніі і светлых чаканняў, у якой распавядуць пра карэйскія традыцыі і паспрабуюць данесці ідэю адзінства, міру і аб'яднання самых розных людзей.

А вось спаборніцтвы пройдуць на тэрыторыі двух кластараў: горным — у Пхёнчхане і прыбярэжным — у Каныне. Адкрыццё Алімпійскай вёскі запланавана на 1 лютага, афіцыйнае ўзняцце беларускага сцяга адбудзецца 7 лютага ў 9.00 па беларускім часе.

БИЯТЛОН

Пройдуць у Цэнтры біятлона ў Альпензіі. Арэна ўмяшчае 7500 глядацкіх месцаў (4500 сядзачых і 3000 стаячых).

Дата	Спартсмены, спаборніцтва	Час мясцовы (беларускі)
10 лютага	Дар'я Домрачава, Надзея Скардзіна, Ірына Крыўко, Надзея Пісарава, Дзінара Алімбаева (спрынт, 7,5 км, жанчыны)	20.15—21.45 (14.15—15.45)
11 лютага	Уладзімір Чапелін, Сяргей Бачарнікаў, Максім Варабей, Раман Ялётнаў, Антон Смольскі (спрынт, 10 км, мужчыны)	20.15—21.55 (14.15—15.55)
12 лютага	Дар'я Домрачава, Надзея Скардзіна, Ірына Крыўко, Надзея Пісарава, Дзінара Алімбаева (гонка праследавання, 10 км, жанчыны)	19.10—20.00 (13.10—14.00)
12 лютага	Уладзімір Чапелін, Сяргей Бачарнікаў, Максім Варабей, Раман Ялётнаў, Антон Смольскі (гонка праследавання, 12,5 км, мужчыны)	21.00—21.55 (15.00—15.55)
14 лютага	Дар'я Домрачава, Надзея Скардзіна, Ірына Крыўко, Надзея Пісарава, Дзінара Алімбаева (індывідуальная гонка, 15 км, жанчыны)	20.05—22.00 (14.05—16.00)
15 лютага	Уладзімір Чапелін, Сяргей Бачарнікаў, Максім Варабей, Раман Ялётнаў, Антон Смольскі (індывідуальная гонка, 20 км, мужчыны)	20.00—22.00 (14.00—16.00)
17 лютага	Дар'я Домрачава, Надзея Скардзіна, Ірына Крыўко, Надзея Пісарава, Дзінара Алімбаева (мас-старт, 12,5 км, жанчыны)	20.15—21.10 (14.15—15.10)
18 лютага	Уладзімір Чапелін, Сяргей Бачарнікаў, Максім Варабей, Раман Ялётнаў, Антон Смольскі (мас-старт, 15 км, мужчыны)	20.15—21.15 (14.15—15.15)
20 лютага	(змешаная эстафета, 2x6 км жанчыны + 2x7,5 км мужчыны)	20.15—21.45 (14.15—15.45)
22 лютага	(эстафета 4x6 км, жанчыны)	20.15—21.45 (14.15—15.45)
23 лютага	(эстафета 2x7,5 км, мужчыны)	20.15—21.45 (14.15—15.45)

ГАРНАЛЫЖНЫ СПОРТ

Спаборніцтвы ў гэтым відзе спорту будуць праходзіць на двох пляцоўках: гарналыжных цэнтрах Енпхен і Чунбон. Кожная арэна змяшчае па 6000 глядацкіх месцаў.

Дата	Спартсмен, спаборніцтва	Час мясцовы (беларускі)
11 лютага	Юрый Данілачкін (хуткасны спуск, мужчыны)	11.00—13.05 (05.00—07.05)
12 лютага	Марыя Шканава (гіганцкі слалам, жанчыны)	10.15—11.55 (04.15—05.55) 13.45—15.35 (07.45—09.35)
13 лютага	Юрый Данілачкін (камбінацыя, мужчыны)	11.30—13.10 (05.30—07.10), 15.00—16.25 (09.00—10.25)
14 лютага	Марыя Шканава (слалам, жанчыны)	10.15—11.50 (04.15—05.50), 13.45—15.25 (07.45—09.25)

15 лютага	Юрый Данілачкін (супергігант, мужчыны)	11.00—13.10 (05.00—07.10)
17 лютага	Марыя Шканава (супергігант, жанчыны)	11.00—12.55 (05.00—06.55)
18 лютага	Юрый Данілачкін (гіганцкі слалам, мужчыны)	10.15—12.10 (04.15—06.10)
22 лютага	Юрый Данілачкін (слалам, мужчыны)	10.15—12.10 (04.15—06.10), 13.45—15.40 (07.45—09.40)

КАНЬКАБЕЖНЫ СПОРТ

Турнір пройдзе на арэне «Алімпійскі авал Канына». Умяшчальнасць гэтага аб'екта складае больш за 8000 глядацкіх месцаў для сядзення.

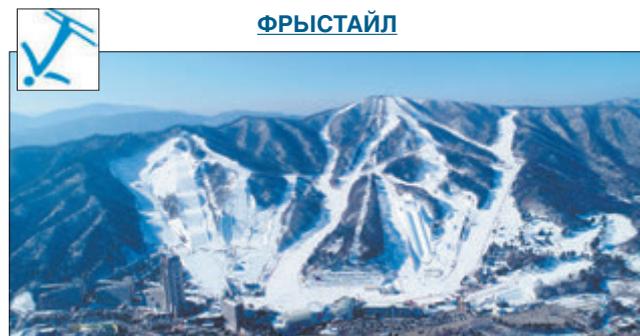
Дата	Спартсмен, спаборніцтва	Час мясцовы (беларускі)
10 лютага	Марына Зуева (3000 м, жанчыны)	20.00—21.50 (14.00—15.50)
12 лютага	Марына Зуева (1500 м, жанчыны)	21.30—23.10 (15.30—17.10)
16 лютага	Марына Зуева (5000 м, жанчыны)	20.00—21.30 (14.00—15.30)
19 лютага	Ігнат Галавацок (500 м, мужчыны)	20.00—22.00 (14.00—16.00)
23 лютага	Ігнат Галавацок (1000 м, мужчыны)	19.00—20.35 (13.00—14.35)
24 лютага	Марына Зуева (мас-старт, жанчыны)	20.00—22.40 (14.00—16.40)

ЛЫЖНЫЯ ГОНКІ

Прыме Цэнтр лыжных гонак у Альпензіі. Гэты аб'ект змяшчае 7500 глядацкіх месцаў (4500 сядзачых і 3000 стаячых).

Дата	Спартсмен, спаборніцтва	Час мясцовы (беларускі)
10 лютага	Юлія Ціханова, Паліна Сераносава, Настасся Кірылава (7,5 км + 7,5 км, скіятлон, жанчыны)	16.15—17.20 (10.15—11.20)
11 лютага	Аляксандр Воранаў, Юрый Астапенка, Міхаіл Сямёнаў, Сяргей Далідовіч (15 км + 15 км, скіятлон, мужчыны)	15.15—17.10 (09.15—11.10)
13 лютага	Аляксандр Воранаў, Юрый Астапенка, Міхаіл Сямёнаў, Сяргей Далідовіч (спрынт, мужчыны)	17.30—18.45 (11.30—12.45)
13 лютага	Юлія Ціханова, Паліна Сераносава, Настасся Кірылава (спрынт, жанчыны)	20.00—22.00 (14.00—16.00)
15 лютага	Юлія Ціханова, Паліна Сераносава, Настасся Кірылава (10 км, жанчыны)	15.30—17.15 (09.30—11.15)
16 лютага	Аляксандр Воранаў, Юрый Астапенка, Міхаіл Сямёнаў, Сяргей Далідовіч (15 км, мужчыны)	15.00—16.50 (09.00—10.50)
18 лютага	Аляксандр Воранаў, Юрый Астапенка, Міхаіл Сямёнаў, Сяргей Далідовіч (эстафета 4x10 км, мужчыны)	15.15—17.10 (09.15—11.10)
21 лютага	Юлія Ціханова, Паліна Сераносава, Настасся Кірылава (камандны спрынт, жанчыны)	17.00—18.30 (11.00—12.30)

ФРЫСТАЙЛ

Лыжныя акрабаты будуць спаборнічаць на гарналыжным курорце Фенікс-Парк і Гарналыжным цэнтры Чунбон. Аб'ект змяшчае 18 000 глядацкіх месцаў (10 200 сядзачых і 7800 стаячых).

Дата	Спартсмен, спаборніцтва	Час мясцовы (беларускі)
15 лютага	Ала Цупер, Ганна Гуськова, Аляксандра Раманаўская (акрабатыка, жанчыны, кваліфікацыя)	20.00—21.15 (14.00—15.15)
16 лютага	Ала Цупер, Ганна Гуськова, Аляксандра Раманаўская (акрабатыка, жанчыны, фінал)	20.00—21.20 (14.00—15.20)
17 лютага	Антон Кушнір, Станіслаў Гладчанка, Максім Гусцік (акрабатыка, мужчыны, кваліфікацыя)	20.00—21.15 (14.00—15.15)
18 лютага	Антон Кушнір, Станіслаў Гладчанка, Максім Гусцік (акрабатыка, мужчыны, фінал)	20.00—21.20 (14.00—15.20)

ШОРТ-ТРЭК

Спаборніцтвы пройдуць на Лядовай арэне ў Каныне ўмяшчальнасцю больш за 12 000 глядацкіх месцаў для сядзення.

Дата	Спартсмен, спаборніцтва	Час мясцовы (беларускі)
10 лютага	Максім Сяргееў (1500 м, мужчыны)	19.00 (13.00)

Цырымонія закрыцця адбудзецца 25 лютага ў 14.00. **Звернем вашу ўвагу на тое, што ў праграме магчымы змены.**

Трансляцыю Алімпіяды традыцыйна будуць ажыццяўляць тэлеканалы Белтэлерадыёкампаніі «Беларусь 1», «Беларусь 2» і «Беларусь 5». У Паўднёвай Карэі будуць працаваць 28 прадстаўнікоў медыяхолдынга, уключаючы спартыўных каментатараў і спецыяльных карэспандэнтаў, рэжысёраў, аператараў і тэхнічны персанал. Каменціраваць спаборніцтвы будуць Уладзімір Навіцкі, Аляксандр Казюкевіч, Сяргей Мацкевіч, Аляксандр Дзмітрыеў, Аляксандр Цвяжкоўскі, Ганна Любянкова і іншыя.

З-за розніцы ў часе асноўныя падзеі Алімпіяды будуць адбывацца днём. З улікам гэтага спаборніцтвы з удзелам беларускіх спартсменаў, а таксама самыя яркія старты тэлеканал «Беларусь 5» будзе паказваць і ўвечары, у больш зручны для глядачоў час.

Дар'я ЛАБАЖЭВІЧ.

■ Асоба

АНЁЛ-АХОЎНІК З МАЗАЛЯМІ НА РУКАХ

Як звычайны беларускі селянін ратаваў цэлыя сем'і з канцэнтрацыйнага лагера пад Баранавічамі

Днямі ва ўпраўленне па ўвекавечванні памяці абаронцаў Айчыны і ахвяраў войнаў Узброеных Сіл звярнуўся ўраджэнец Баранавічаў. Ігар Гардзеічык ужо даўно жыве ў Маскве, але з Беларуссю яго шмат што звязвае...

Пакуль ведамства рэагуе на яго просьбу — азнаёміцца з матэрыяламі працэсу ваеннага трыбунала 1967 года ў Мінску па справе паліцаюў з так названай украінскай сотні Яраша ў шталагу 377, які ў гады Вялікай Айчыннай вайны размяшчаўся на станцыі Лясная, што пад Баранавічамі, — мы звязаліся з Ігарам Мікалаевічам і даведаліся, чаму яго так хвалюе гэтая гісторыя.

ШЛЯХ У РАБСТВА

Аказалася, што ў гады вайны ў канцлагеры пад Баранавічамі ўтрымліваліся самыя блізкія для Ігара Гардзеічыка людзі: мама, бабуля і родны дзядзька. Па даносе мясцовага жыхара, які паведаміў паліцаям, што муж Пелагеі Піліпаўны «абараняе Сталіна», вясной 1943 года сям'я чырвонаармейца са сваёй роднага пасёлка Аўсарок і вёскі Палюдава, што ў Калужскай вобласці, пакінула родны край. Пад абстрэлам, у непасрэднай блізкасці ад фронту, людзей гналі да станцыі Зікеева Маскоўска-Кіеўскай чыгункі. Шлях у рабства працягваўся ў вагонах для скаціны, у якіх ледзьве пранікала святло.

— Па словах маёй бабулі, людзі пакутавалі ад смагі, цеснаты і суседства з памерлымі, якіх канваіры не спяшаліся прыбіраць з вагонаў, — расказвае Ігар Гардзеічык. — Не менш пакутлівымі былі і працяглыя стаянкі ў зачыненых вагонах. Страшней за ўсё было дзеянне, якіх мамы сучасналі як маглі. Прыгнятала вязняў невядомасць: куды іх вязуць, які лёс іх чакае. Больш за ўсё яны баяліся трапіць у Германію.

ПАД ПАГРОЗАЙ СМЕРЦІ

Але шлях, які складаў каля 900 кіламетраў, скончыўся для іх пад Баранавічамі — у шта-

Добраахвотнік-матацыкліст Іван БУРЭНІН (за рулём) з аднапалчанамі на рубяжы абароны Масквы, лета 1941 года.

лагу № 337, што знаходзіўся на станцыі Лясная. Акрамя мірных жыхароў, тут утрымліваліся ваеннапалонныя, падпольчыкі і партызаны.

Як успамінаў адзін з вязняў, пасля заслужаны настаўнік Беларусі Леў Гурэвіч, якому пашчасціла ўцячы з лагера, частка людзей навчалася пад адкрытым небам. «У суткі нам давалі міску баланды з гнілой бульбы і 150 грамаў хлеба, — расказваў палонны. — Неўзабаве ў лагера пачалася эпідэмія сыпного тыфу, якая не абыхіла і мяне. Хворых трымалі ў асобным бараку, у якім людзі ляжалі на нарах адзін на адным. Кожную раніцу адтуль выносілі па 20—25 памерлых. Толькі нямногім, у тым ліку мне, удалося выжыць».

«Адпусціў» тыф і Бурэніных. Але ўвесь час, праведзены за калючым дротам, яны знаходзіліся пад пастаяннай пагрозай смерці: пакутавалі ад недаядання, здзекаў украінскіх нацыяналістаў, якія ахоўвалі лагера.

ПРАВЕДНІК

Бурэніным пашанцавала. Уцячы з-за кратаў ім дапамог Аляксандр Гардзеічык, які пад прымусам працаваў у лагерах цесляром. Жыхару вёскі Бярозаўка, што ў Баранавіцкім раёне, удалося вывесці з лагера не адну сям'ю. Выратаваныя ад голаду і лагернага тыфу, вязні знайшлі прытулак на падворках шматдзетнага роду Гардзеічыкаў.

— Гэты сціплы, стрыманы на эмоцыі беларус, які ў выніку аказаўся маім дзядулем,

стаў анёлам-ахоўнікам для змучаных голадам, хваробамі і страхам расправы вязняў шталага, — перакананы Ігар Гардзеічык. — Блізка беручы да сэрца нягоды лю-

Аб'яднанне сям'і: Мікалай і Людміла ГАРДЗЕЙЧЫКІ.

дзей, ён праносіў за калючы дрот ежу, лекі, адзенне, дапамагаў, чым мог. Мне нават уявіць цяжка, як яму, акрамя ўсяго гэтага, удалося вызваліць з няволі некалькі сем'яў з маленькімі дзецьмі, а потым размясціць іх у сваёй хаце, у сваякоў. Для нас, нашчадкаў, дзядуля застаецца праведнікам, героем, воінам. І гэта нягледзячы на тое, што ён змагаўся з нацызмам няўзброеным спосабам, не ўнікаючы ў нацыянальнасць і сацыяльнае становішча тых, каго пераводзіў за калючы дрот.

Пелагея Бурэніна добра ведала сялянскае жыццё, таму хутка знайшла сваё месца ў гаспадарцы вялікай сям'і. Акрамя таго, дапамагала яна і іншым мясцовым жыхарам. Пасля вайны многія з вязняў, каго выратаваў Аляксандр Іосіфавіч, назаўжды засталіся ў Беларусі. Іншыя апынулі-

ся ў Ізраілі, у розных рэгіёнах Расіі. Іх дзеці стварылі свае сем'і — на шчасце, лініі пакаленняў не перарваліся.

Так атрымалася, што пасля вайны сем'і Гардзеічыкаў і Бурэніных парадніліся. Старэйшы сын адважнага беларуса Мікалай, бацька Ігара, ажаніўся з выратаванай Людмілай Бурэнінай, дачкой франтавіка, добраахвотніка-матацыкліста Івана Бурэніна. Апошні, дарэчы, знайшоў сваю сям'ю толькі ў верасні 1944 года. Нават не чакаў, што паедзе за імі ў беларускую вёску, да чалавека, які падарыў другое жыццё самым родным людзям, да будучага свата.

ПА ФРАНТАХ — НА МАТАЦЫКЛЕ

Але перш Івану Бурэніну давялося прайсці доўгім

было выраблена больш чым 20 мільёнаў мін.

У складзе 5-й мотастралковай дывізіі на сваім матацыкле прайшоў баявы шлях ад Масквы да Кёнігсберга. Нягледзячы на раненне, Перамогу Іван Бурэнін сустрэў ва Усходняй Прусіі. Але на гэтым для яго вайна не скончылася. У маі — чэрвені 1945 года ў складзе загартаваных у баях злучэнняў 39-й арміі быў перакінуты да савецка-мангольскай мяжы. Пад камандаваннем маршала Маліноўскага ўдзельнічаў у разгроме Квантунскай арміі. На сцяне крэпасці горада Люйшунь, дзе завяршыў свой баявы шлях, пакінуў надпіс «Дайшоў да Кёнігсберга і Порт-Артура». Аб вайне потым усё жыццё нагадвалі высокія баявыя ўзнагароды, у тым ліку ордэн Чырвонай Зоркі і медаль «За адвагу», шэсць падзяк ад Вярхоўнага Галоўнакамандуючага.

— Мой дзядуля неаднаразова ўспамінаў адзін эпізод, калі ён пазбег палону і немінучай гібелі, — расказвае ўнук франтавіка. — Аднойчы, выконваючы баявое заданне, ён з камандзірам 879-га стралковага палка маёрам Томіным нечакана для сябе і ворага ўехаў у размяшчэнне немцаў. Зыход справы вырашылі Божа міласць, майстэрства кіроўцы і імгненная рэакцыя. Не падвяла і тэхніка, якая, дарэчы, была асвечана — менавіта таму, па дзядулевым перакананні, за ўсю вайну з ёй не было асаблівых праблем.

Пра тое, дзе знаходзіцца яго сям'я, ці жывыя, Іван Бурэнін не ведаў: лісты дамоў не даходзілі, ніхто не пісаў і яму. Але жонка знайшла выйсце. Пасля таго як была

вызвалена Беларусь, Пелагея Бурэніна напісала сваёй свекры, якая засталася ў Маскве. Атрымаўшы вестачку ад нявесткі, паўпісьменная жанчына здагадалася перанакіраваць гэты ліст у дзеючую армію. Выдатна спрацавала палкавая палаявая пошта — і неўзабаве сям'я франтавіка ўз'ядналася.

Можна толькі ўявіць, якой доўгачаканай была тая сустрэча! Маленькія Толя і Люся адразу і не пазналі бацьку, убачыўшы статнага вайскоўца з медалём «За баявыя заслугі» на грудзях. Франтавік быў бязмерна ўдзячны Аляксандру Гардзеічыку, што той не пабаяўся расправы і выратаваў яго сям'ю.

Аднак пасля вайны чалавека, які прытуліў у сябе не адну сям'ю, раскулачылі. Ад высылкі выратавала наяўнасць вялікай колькасці дзяцей, якіх камусьці трэба было карміць.

Наведванне тэрыторыі канцлагера, які парадніў гэтыя дзве сям'і, з канца 1950-х гадоў стала для іх штогадовай патрэбай, доўгам памяці. У вёсцы Бярозаўка, што непадалёк ад былога канцлагера, у свой час стварылі мемарыяльныя могількі, устаноўлены на іх абеліск сведчыць — у гады вайны на тэрыторыі шталага было зажыва пахавана 88 407 ваеннапалонных, партызан і мірных жыхароў... І каб не прасты селянін па прозвішчы Гардзеічык, гэтая лічба магла быць большай...

Вераніка КАНЮТА.
Фота з уласнага архіва Ігара ГАРДЗЕЙЧЫКА

Аляксандр ГАРДЗЕЙЧЫК, які ратаваў з канцлагера людзей, з сынамі Мікалаем і Вячаславам, 1972 год.

3 днём нараджэння, «Магілёўка»!

■ 3 нагоды

як найлепшае дзяржаўнае выданне Магілёўскай вобласці, у яе актыве — ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга.

Віншаванні, узнагароды, выступленні артыстаў Магілёўшчыны — святочныя ўрачыстасці, прысвечаныя юбілейнай даце, прайшлі ў сценах абласнога лялечнага тэатра. Прадстаўнікі ўлады горада і вобласці, дэпутаты, калегі, сябры прыйшлі павіншаваць тых, дзякуючы каму газета і сёння радуе сваіх чытачоў. Цяпер «Магілёўка» — 12-палосны штотыднёвік, як заўсёды насычаны самай цікавай і актуальнай інфармацыяй пра жыццё вобласці і краіны. Плюс штотыднёвае інфармацыйна-рэкламнае выданне «Дзень-невоская недела», створанае няўрымслівым творчым актывам гэтай газеты. У наступным

годзе «Дняпроўка» адзначыць свой 35-гадовы юбілей.

— У калектыве «Магілёўскай праўды» заўсёды працавалі і працуюць неспакойныя людзі, сапраўдныя прафесіяналы. Бо грамадская значнасць выдання — гэта следства сур'ёзнай, сапраўды творчай работы, — адзначаў у сваім віншаванні старшыня Магілёўскага аблвыканкама Уладзімір ДАМАНЕЎСкі.

Віншавальныя словы на адрас калектыву газеты накіраваў міністр інфармацыі Аляксандр КАРЛЮКЕВІЧ: «Мяняліся назвы газеты — «Саха і молат», «Магілёўскі селянін», «Камунар Магілёўшчыны», «За Радзіму», але нязменнымі заставаліся яе

творчы дух і цвёрдыя прынцыпы, якімі пранікаліся ўсе пакаленні супрацоўнікаў рэдакцыі. Тут у розны час працавалі такія вядомыя майстры слова, як лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР пазт Аляксей Пысін, яго калега па цэху Васіль Матэвушаў, пісьменнік-сатырык Іван Аношкін. Вялікім аўтарытэтам карысталіся таксама шматгадовыя рэдактары выдання Васіль Цітавец, Мікалай Тоўсік і Аляксандр Тарпачоў. Прыемна, што сённяшні калектыв «Магілёўскай праўды» імкнецца захаваць багатыя традыцыі газеты, зрабіць яе яшчэ больш сучаснай, цікавай і карыснай грамадству...»

Нэлі ЗІГУЛЯ

МЕНАВІТА так ласкава называлі і называюць абласную газету «Магілёўская праўда» паміж сабой яе супрацоўнікі, якія, як вядома, былымі не бываюць. Газета заўсёды лічылася выданнем найвышэйшай пробы, трапіць у шэрагі яе супрацоўнікаў было вялікім гонарам, бо ўзровень журналістаў, якія тут працуюць, заўсёды быў вельмі высокі. Газета неаднаразова адзначалася

ПАСЛАННЕ КАНСТЫТУЦЫЙНАГА СУДА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

АБ СТАНЕ КАНСТЫТУЦЫЙНАЙ ЗАКОННАСЦІ
Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ У 2017 ГОДЗЕ

Канстытуцыйны Суд Рэспублікі Беларусь у складзе старшынствуючага — Старшыні Канстытуцыйнага Суда Міклашэвіча П.П., намесніка Старшыні Карповіч Н.А., суддзяў Бойка Т.С., Варановіча Т.В., Данілюка С.Я., Козыравай Л.Р., Падгрушы В.В., Рабцава В.М., Рабцава Л.М., Сяргеевай В.Г., Цікавенкі А.Г., Чыгрынава С.П., разгледзеўшы ў судовым пасяджэнні пытанне аб стане канстытуцыйнай законнасці ў Рэспубліцы Беларусь у 2017 годзе, кіруючыся артыкуламі 22 і 24 Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб судадэкладаванні і статусе суддзяў, артыкуламі 74, 79, 84, 161—163 Закона Рэспублікі Беларусь «О конституционном судопроизводстве».

ВЫРАШЫЎ:

1. Прыняць Пасланне Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь і палатам Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь «Аб стане канстытуцыйнай законнасці ў Рэспубліцы Беларусь у 2017 годзе» (дадаецца).

2. Апублікаваць Пасланне Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь Прэзідэнту Рэспублікі Беларусь і палатам Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь «Аб стане канстытуцыйнай законнасці ў Рэспубліцы Беларусь у 2017 годзе» ў адпаведнасці з заканадаўчымі актамі.

Старшынствуючы —

Старшыня Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь
П. П. МІКЛАШЭВІЧ.

№ Р-1120/2018

Прэзідэнту
Рэспублікі Беларусь

Палаце прадстаўнікоў
Нацыянальнага сходу
Рэспублікі Беларусь

Савету Рэспублікі
Нацыянальнага сходу
Рэспублікі Беларусь

Увасабленне ў жыццё вяршэнства і прамога дзеяння Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, зацвярджэнне канстытуцыйнай законнасці абумоўліваюць становішчы ў Рэспубліцы Беларусь канстытуцыйналізму як асабага стану грамадства і дзяржавы, усёй супупнасці грамадскіх адносін, якія развіваюцца канстытуцыйным шляхам.

Канстытуцыйналізацыя грамадскіх адносін ажыццяўляецца праз зацвярджэнне вяршэнства права і развіццё канстытуцыйных каштоўнасцей у нарматворчасці і правапрымяненні, устанавленне канстытуцыйнага парадку, пры якім дзяржава, усе яе органы і службовыя асобы, а таксама грамадзяне дзейнічаюць на аснове і ў адпаведнасці з Канстытуцыяй.

Пры гэтым развіццё грамадства і дзяржавы накіравана не проста на дасягненне абстрактных канстытуцыйных мэт, а на забеспячэнне матэрыяльных і духоўных патрэбнасцей чалавека, фарміраванне асобы грамадзяніна на як галоўнага суб'екта канстытуцыйных правоў і абавязкаў.

Развіццё дэмакратычнай прававой дзяржавы і сацыяльна паспяховага грамадства на прынцыпах роўнасці і справядлівасці, рэальнае гарантванне правоў і свабод чалавека, гарманічнае развіццё асобы выступаюць у якасці асноўных мэт канстытуцыйналізацыі грамадскіх адносін і па сутнасці вызначаюць напямкі развіцця сучаснага канстытуцыйналізму ў Рэспубліцы Беларусь.

Канстытуцыйны Суд пры разглядзе спраў і матэрыялаў, фармулюючы правыя пазіцыі нацыянальнага нарматворчых і правапрымяняльных органаў на практычную рэалізацыю і абарону гарантваных Канстытуцыяй правоў і свабод чалавека і грамадзяніна і іншых канстытуцыйных каштоўнасцей, забеспячэнне вяршэнства Канстытуцыі і яе пасярэдняга дзеяння.

Важнейшым фактарам, які вызначае становішчы ў Беларусі сучаснага канстытуцыйналізму, з'яўляецца стабілізуючая і кансалідуемая роля Канстытуцыі ў развіцці грамадства і дзяржавы.

Канстытуцыйнае правасуддзе, будучы адным з ключавых інстытутаў гарантвання, абароны і развіцця прынцыпаў канстытуцыйналізму, забеспячэе правую аснову Канстытуцыі, абараняе канстытуцыйныя правы і свабоды чалавека і грамадзяні-

на, свярдае канстытуцыйную законнасць у нарматворчасці і правапрымяненні.

Рэалізуючы на падставе норм Канстытуцыі, Кодэкса Рэспублікі Беларусь аб судадэкладаванні і статусе суддзяў і Закона Рэспублікі Беларусь «О конституционном судопроизводстве» паўнамоцтвы па ажыццяўленні абавязковага папярэдняга кантролю канстытуцыйнасці законаў, прынятых Нацыянальным сходам Рэспублікі Беларусь, Канстытуцыйны Суд правярае адпаведнасць заканадаўчых норм палажэнняў Канстытуцыі, выяўляе канстытуцыйна-прававыя з'яўляючыся прававыя нормы, раскрывае змест канстытуцыйных прынцыпаў, фармулюе правыя пазіцыі, накіраваныя на ўстанавленне канстытуцыйна-прававога рэжыму заканадаўчых і правапрымянення.

У 2017 годзе Канстытуцыйны Суд у парадку абавязковага папярэдняга кантролю правярыў канстытуцыйнасць 31 закона, зыходзячы пры гэтым з неабходнасці забеспячэння вяршэнства Канстытуцыі, рэалізацыі ў заканадаўчых дзейнасці канстытуцыйных прынцыпаў і норм, развіцця ў законах канстытуцыйных каштоўнасцей, гарантвання і абароны правоў і свабод чалавека.

1. Зыходзячы з канстытуцыйных палажэнняў аб чалавеку, яго правах, свабодзе і гарантыях іх рэалізацыі як найвышэйшай каштоўнасці і мэты грамадства і дзяржавы, крытэрыем ацэнкі канстытуцыйнасці законаў з'яўляецца забеспячэнне прававога рэгулявання, неабходнага для ажыццяўлення канстытуцыйных правоў і свабод.

У прынятых рашэннях Канстытуцыйны Суд фармулюваў правыя пазіцыі, у якіх раскрываў канстытуцыйна-прававы змест прававых норм, ацэньваў дастатковасць прававых механізмаў для рэалізацыі канстытуцыйных правоў і свабод грамадзян, развіццё ў законах канстытуцыйных прынцыпаў і норм.

1.1. Пры правяры канстытуцыйнасці Закона Рэспублікі Беларусь «О внесении изменений и дополнений в некоторые законы Республики Беларусь по вопросам государственного пособия семьям, воспитывающим детей» Канстытуцыйным Судом адзначана, што замацаваныя ў Канстытуцыі палажэнні аб чалавеку як найвышэйшай каштоўнасці, праве кожнага на годны ўзровень жыцця, асаблівай абароне сям'і, мацярынства, бацькоўства і дзяцінства, абавязку дзяржавы прымаць усе даступныя ёй меры дзеля поўнага ажыццяўлення правоў грамадзян (артыкулы 2, 21, 32 і 59) прадугледжваюць у тым ліку абавязак дзяржавы па падтрымцы сямей, якія выхоўваюць дзяцей, у прыватнасці шляхам замацавання абгрунтаванага пераліку атрымальнікаў дзяржаўных дапамог, парадку і ўмоў іх на-

значэння і выплаты, павышэння памеру гэтых дапамог.

Разам з тым з прыведзеных і іншых норм Канстытуцыі не вынікае, што матэрыяльны дабрабыт кожнай сям'і ў цэлым і кожнага дзіцяці ў асобнасці павінен забяспечвацца толькі і адзіна з дапамогай мер сацыяльнай падтрымкі і абароны дзяржавы. Такое разуменне ролі дзяржавы не адпавядала б патрабаванню часткі трэцяй артыкула 32 Канстытуцыі, што абавязвае бацькоў або асоб, якія іх замяняюць, выхоўваць дзяцей, клапаціцца аб іх здароўі, развіцці і навучанні. У той жа час дзяржава, будучы сацыяльна арыентаванай, павінна аказваць падтрымку сям'ям, якія выхоўваюць дзяцей, асабліва ў выпадках, калі ў сілу аб'ектыўных абставін дзіця не можа быць забеспячана неабходнымі сродкамі.

З улікам выкладзенага Канстытуцыйны Суд прышоў да вываду, што ўстанавліваемае правяраемым Законам заканадаўчае рэгуляванне накіравана на належную дзяржаўную падтрымку сям'і, мацярынства, бацькоўства і дзяцінства, устанавленне прававых механізмаў, якія забеспячваюць названым інстытутам абарону, адэкватную мэтам сацыяльнай дзяржавы на сучасным этапе з улікам узроўню яе развіцця і фінансавых магчымасцей (рашэнне ад 29 чэрвеня 2017 г.).

1.2. У рашэнні Канстытуцыйнага Суда ад 8 чэрвеня 2017 г. «О соответствии Конституции Республики Беларусь Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Беларусь «О социальном обслуживании» указана, што вызначэнне правяраемым Законам катэгорыі грамадзян, у адносінах да якіх ажыццяўляецца сацыяльнае абслугоўванне, і ўдакладненне пераліку абставін, па якіх грамадзянін можа быць прызнаны маючым патрэбу ў сацыяльным абслугоўванні, адпавядаюць канстытуцыйным палажэнням аб праве кожнага на годны ўзровень жыцця і пастаяннае паліпшэнне неабходных для гэтага ўмоў (частка другая артыкула 21 Канстытуцыі), а таксама канстытуцыйным прынцыпам роўнасці і справядлівасці, з якіх вынікае неабходнасць роўнага абыходжання з асобамі, якія знаходзяцца ў роўных умовах, і прытрымліванне якіх азначае таксама забарону ўводзіць не маючыя аб'ектыўнага і разумнага апраўдання перавагі і іншыя адрозненні ў правах асоб, якія знаходзяцца ў аднолькавых або сродных абставінах.

У сілу прыведзеных палажэнняў Канстытуцыі пры ажыццяўленні прававога рэгулявання заканадаўцу неабходна ўлічваць патрэбнасці інвалідаў як асоб, якія адчуваюць патрэбу ў павышанай сацыяльнай дапамозе і абароне, а таксама інтарэсы іх сям'яў, што могуць зведваць значныя псіхалагічныя і матэрыяльныя цяжкасці ў сувязі з інваліднасцю члена сям'і. Стварэнне спецыяльных прававых механізмаў, што маюць на мэце як наданне інвалідам дадатковых пераваг у параўнанні з асобамі, якія захавалі здароўе, так і аказанне дапамогі сям'ям інвалідаў, адпавядае канстытуцыйнаму палажэнню аб гарантванні ім роўных з іншымі грамадзянамі і сям'ямі магчымасцей пры рэалізацыі канстытуцыйных правоў.

1.3. Па выніках правяры канстытуцыйнасці Закона Рэспублікі Беларусь «О внесении изменений и дополнений в некоторые законы Республики Беларусь» Канстытуцыйны Суд у рашэнні ад 28 снежня 2017 г. указаў, што правяраемым Законам артыкул 41 Закона Рэспублікі Беларусь «О местном управлении и самоуправлении в Республике Беларусь» дапаўняецца палажэннем аб тым, што абласны, гарадскія, раённыя, пасялковыя і сельскія выканаўчыя камітэты ў межах сваёй кампетэнцыі аказваюць у рамках дзяржаўных

праграм падтрымку юрыдычным асобам і індывідуальным прадпрымальнікам, якія аказваюць бытавыя паслугі насельніцтву ў аб'ектах бытавога абслугоўвання, размешчаных у сельскай мясцовасці, а таксама ў населеных пунктах, што не маюць аб'ектаў бытавога абслугоўвання, у форме расходаў на павелічэнне кошту асноўных сродкаў і (або) субсідый для набыцця неабходных для аказання бытавых паслуг насельніцтву сыравіны, матэрыялаў, камплектуючых, транспартных сродкаў, абсталявання, запчастак частак да іх і іх рамонту, а таксама для будаўніцтва аб'ектаў бытавога абслугоўвання, размешчаных у сельскай мясцовасці, у тым ліку іх бягучага і капітальнага рамонту, рэканструкцыі.

Канстытуцыйны Суд адзначыў, што дадзеная норма Закона грунтуецца на канстытуцыйных палажэннях аб ажыццяўленні дзяржавай рэгулявання эканамічнай дзейнасці ў інтарэсах чалавека і грамадства (частка пятая артыкула 13), аб абавязку дзяржавы прымаць усе даступныя ёй меры дзеля стварэння ўнутранага і міжнароднага парадку, неабходнага для поўнага ажыццяўлення правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь, прадугледжаных Канстытуцыяй (частка першая артыкула 59), і накіравана на забеспячэнне механізма рэалізацыі замацаваных артыкулам 120 Канстытуцыі палажэнняў аб тым, што мясцовыя Саветы дэпутатаў, выканаўчыя і распарадчыя органы ў межах кампетэнцыі вырашаюць пытанні мясцовага значэння зыходзячы з агульнадзяржаўных інтарэсаў і інтарэсаў насельніцтва, якое пражывае на адпаведнай тэрыторыі, выконваюць рашэнні вышэйстаячых дзяржаўных органаў.

1.4. У рашэнні Канстытуцыйнага Суда ад 29 чэрвеня 2017 г. звернута ўвага на тое, што пры падрыхтоўцы і прыняцці Закона Рэспублікі Беларусь «О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Беларусь «Об адвокатуре и адвокатской деятельности в Республике Беларусь» у мэтах забеспячэння ў нарматворчай дзейнасці прынцыпу комплекснасці прававога рэгулявання заканадавец зыходзіў з узаемазвязаных палажэнняў Канстытуцыі і іншых заканадаўчых актаў.

З улікам палажэнняў частак першай і трэцяй артыкула 32, артыкула 57 Канстытуцыі і артыкула 1 Закона Рэспублікі Беларусь «Об альтернативной службе» правяраемым Законам у ліку падстаў прыпынення адвакацкай дзейнасці ўстанавліваюцца ажыццяўленне адвакатам догляду за дзіцем ва ўзросце да трох гадоў і накіраванне адваката на альтэрнатыўную службу (пункт 1 артыкула 12 Закона «Об адвокатуре и адвокатской деятельности в Республике Беларусь»).

Канстытуцыйны Суд указаў, што такое заканадаўчае рэгуляванне накіравана, з аднаго боку, на забеспячэнне выканання асобамі, якія з'яўляюцца адвакатамі, важнейшай сацыяльнай функцыі бацькоў у адносінах да сваіх дзяцей, а таксама на стварэнне ўмоў для рэалізацыі імі канстытуцыйнага права на праходжанне альтэрнатыўнай службы, а з другога — на аптымізацыю парадку ажыццяўлення адвакацкай дзейнасці, пры якім захоўваецца статус адваката, гарантуецца аднаўленне адвакатам яго дзейнасці пасля спынення акалічнасцей, якія сталі падставамі яе прыпынення, зыходзячы з прыярытэту правоў і свабод чалавека і гарантыі іх рэалізацыі.

1.5. Правяраючы канстытуцыйнасць Закона Рэспублікі Беларусь «Об инвестиционных фондах», Канстытуцыйны Суд адзначыў, што ўстанавліваемае гэтым Законам прававое рэгуляванне адносінаў у сферы ажыццяўлення інвестыцыйнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь адпавя-

дае канстытуцыйным палажэнням аб гарантванні ўсім роўных магчымасцей свабоднага выкарыстання здольнасцей і маёмасці для прадпрымальніцкай і іншай не забароненай законам эканамічнай дзейнасці і аб ажыццяўленні рэгулявання эканамічнай дзейнасці ў інтарэсах чалавека і грамадства.

Пры рэалізацыі правоў, замацаваных у артыкулах 13 і 44 Канстытуцыі, грамадзяне маюць права самастойна выбіраць сферу прадпрымальніцкай і іншай не забароненай законам эканамічнай дзейнасці і ажыццяўляць яе індывідуальна ці шляхам удзелу ў гаспадарчых таварыствах, фондах або ў іншых арганізацыйна-прававых формах, вызначаюць эканамічную стратэгію развіцця свайго бізнесу, выкарыстоўваюць сваю маёмасць з улікам устаноўленых Канстытуцыяй гарантыі права ўласнасці, роўных магчымасцей свабоднага выкарыстання здольнасцей і маёмасці для ажыццяўлення прадпрымальніцкай і іншай не забароненай законам эканамічнай дзейнасці.

Па меркаванні Канстытуцыйнага Суда, заканадаўчае рэгуляванне адносінаў па фарміраванні і функцыянаванні інвестыцыйных фондаў накіравана на стварэнне больш спрыяльных умоў для ажыццяўлення прадпрымальніцкай дзейнасці, дасягненне мэт інвестыцыйнай эканамічнай палітыкі краіны, забеспячэнне балансу паміж інтарэсамі як удзельніцкай інвестыцыйных фондаў (акцыянераў, уладальнікаў інвестыцыйных паёў, арганізацый, якія забяспячаюць належнае функцыянаванне інвестыцыйных фондаў), так і дзяржавы, і адпавядае нормам артыкулаў 13 і 44 Канстытуцыі. Акрамя таго, прававое рэгуляванне ў названай сферы накіравана на выкананне Рэспублікай Беларусь дамоўленасцей аб фарміраванні Еўразійскага эканамічнага саюза, у тым ліку ў частцы гарманізацыі заканадаўства ў сферы калектыўных інвестыцый (рашэнне ад 6 ліпеня 2017 г.).

1.6. У рашэнні Канстытуцыйнага Суда ад 7 ліпеня 2017 г. «О соответствии Конституции Республики Беларусь Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в Уголовный и Уголовно-процессуальный кодексы Республики Беларусь» указана, што замацаваныя правяраемым Законам магчымасць рэабілітацыі памерла асобы, якая падлягала прыцягненню ў якасці падазронага, абвінавачванага, з прычыны ўстанавлення яе невінаватасці ва ўчыненні дзеяння, прадугледжанага крмінальным законам, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчыць аб рэалізацыі ў крмінальным працэсе канстытуцыйных прынцыпаў і норм, якія гарантуюць годнасць асобы, права кожнага на абарону ад замаху на яго гонар і годнасць, прэзумцыю невінаватасці, роўнасць усіх перад законам, права кожнага на судовую абарону (артыкул 22, частка першая артыкула 25, артыкулы 26 і 28, частка першая артыкула 60 Канстытуцыі), у адносінах да асобы памерлага падазронага, абвінавачванага, сведчы

і аплаты працы; па прыняцці мер па забеспячэнні правоў і свабод грамадзян, абароне інтарэсаў дзяржавы, нацыянальнай бяспекі і абараназдольнасці, ахове ўласнасці і грамадскага парадку, барацьбе са злчыннасцю; па ажыццяўленні іншых паўнамоцтваў, ускладзеных на яго Канстытуцыяй, законамі і актамі Прэзідэнта (абзацы пяты, шосты і дзясяты).

У той жа час з аналізу зместу артыкула 19 Закона «О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции» бачыцца, што ў ім адсутнічаюць нормы, якія замацоўваюць пералік пытанняў, што падлягаюць уключэнню ў правы недыскрымінацыйнага доступу да тавараў пры іх прыняцці Саветам Міністраў, а таксама круг патрабаванняў да зместу правіл гандлёвай практыкі, права на ўстанаўленне якіх надаецца антываганальнаму органу.

Канстытуцыйны Суд указаў, што ўпаўнаважаныя органы ў рамках рэалізацыі нададзеных ім дыскрэйцыйных паўнамоцтваў па прыняцці адпаведных правіл не павінны абмяжоўваць правы асоб, замацаваныя законам, а таксама рэгламентаваць пытанні дзейнасці суб'ектаў гаспадарання, не звязаныя з забеспячэннем роўных умоў доступу спажываюча да тавараў, замахвацца на саму сутнасць эканамічнай свабоды. У сувязі з гэтым Савету Міністраў і антываганальнаму органу пры рэалізацыі нададзенага ім права на ўстанаўленне названых у Закон «О противодействии монополистической деятельности и развитии конкуренции» правіл належыць асноўвацца на нормах дадзенага Закона і іншых законаў дадзенага акту, якія рэгулююць адносіны ва ўказанай сферы, і зыходзіць з канстытуцыйных каштоўнасцей і прынцыпаў, у тым ліку палажэння часткі першай артыкула 23 Канстытуцыі, што дапускае магчымасць абмежавання правоў і свабод асобы толькі ў выпадках, прадугледжаных законам і ў канстытуцыйна значных інтарэсах (рашэнне ад 28 снежня 2017 г.).

4.6. Пры праверцы канстытуцыйнасці Закона, які прадугледжвае ўнясенне змяненняў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «О социальном обслуживании», Канстытуцыйны Суд у рашэнні ад 8 чэрвеня 2017 г. адзначаў, што заканадаўцам вызначаюцца ўмовы і парадак аказання сацыяльных паслуг. У прыватнасці, прадугледжваюцца падставы для адмовы ў аказанні сацыяльных паслуг, а таксама выпадкі спынення аказання сацыяльных паслуг.

Нароўні з гэтым Канстытуцыйны Суд, аналізуючы норму, згодна з якой іншыя ўмовы і парадак аказання названых сацыяльных паслуг устанаўліваюцца Саветам Міністраў або ўпаўнаважанымі ім дзяржаўнымі органам, падкрэсліў, што дадзеная норма грунтуецца на палажэннях артыкула 107 Канстытуцыі. Разам з тым у працэсе рэалізацыі ўскладаных прыватнаправавых Законам на Савет Міністраў паўнамоцтваў неабходна вызначыць прававое рэгуляванне ўмоў і парадак аказання сацыяльных паслуг такім чынам, каб не закраналіся правы фізічных асоб, якія падлягаюць устанавленню, карэкціроўцы, адмене толькі на ўзроўні закона, і выконвалася палажэнне артыкула 47 Канстытуцыі аб праве грамадзян Рэспублікі Беларусь на сацыяльнае забеспячэнне, а таксама патрабаванне часткі першай артыкула 23 Канстытуцыі аб магчымасці абмежавання правоў і свабод асобы толькі ў выпадках, прадугледжаных законам, і ў канстытуцыйна значных інтарэсах.

Такім чынам, Канстытуцыйны Суд арыентаваў заканадаўца і іншыя нарматворчыя органы на далейшае развіццё фундаментальных канстытуцыйных палажэнняў, вызначаў вектар заканадаўчага рэгулявання ў мэтах забеспячэння стабільнасці канстытуцыйна-прававога развіцця дзяржавы і грамадства, няўхільнага прытрымлівання канстытуцыйнай мадэлі арганізацыі грамадскіх адносін.

5. У мэтах недапушчэння неканстытуцыйнай правапрямьяльнай практыкі Канстытуцыйны Суд у прававых пазіцыях, адрасаваных правапрямьяльнікам, выяўляючы канстытуцыйна-прававы сэнс прававых норм, вы-

значаў канстытуцыйна-прававы рэжым іх прымянення.

5.1. У рашэнні ад 6 снежня 2017 г. «О соответствии Конституции Республики Беларусь Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Беларусь «О патентах на изобретения, полезные модели, промышленные образцы» Канстытуцыйным Судом указана, што ў адпаведнасці з палажэннямі правапраемага Закона не прызнаецца парашэннем выключнага права патэнтаўладальніка выкарыстанне вынаходства, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору пры надзвычайных абставінах (стыхійных бедствы, катастрофы, аварыі, эпідэміі, эпізаотыі і да т. п.) з паведамленнем патэнтаўладальніку аб такім выкарыстанні ў найкарацейшы тэрмін і выплатай яму суразмернай кампенсацыі.

У якасці падстаў для выкарыстання вынаходства без згоды патэнтаўладальніка вызначаюцца надзвычайныя абставіны, да якіх заканадавец адносіць стыхійныя бедствы, катастрофы, аварыі, эпідэміі, эпізаотыі. Пры гэтым у Законе прадугледжваюцца адкрыты пералік надзвычайных абставін.

Па меркаванні Канстытуцыйнага Суда, адсутнасць у названым Законе пераліку крытэрыяў, якія даюць магчымасць кваліфікаваць абставіны тэхнагеннага, прыроднага або сацыяльнага генезісу як надзвычайныя, не дазваляе дакладна вызначыць іншыя абставіны, якія падлягаюць аднясенню да надзвычайных па сэнсе правапраемага Закона.

З улікам выкладзенага Канстытуцыйны Суд адзначаў, што ў мэтах належнага забеспячэння правоў як патэнтаўладальніка, так і іншых фізічных і юрыдычных асоб пры прымяненні нормы абзаца шостага артыкула 10 Закона «О патентах на изобретения, полезные модели, промышленные образцы» правапрямьяльніку належыць зыходзіць з канстытуцыйна-прававога сэнсу дадзенай нормы, у сувязі з чым пад іншымі абставінамі, якія падлягаюць прызначэнню ў якасці надзвычайных, нароўні з устаноўленымі ва ўказаным абзацы патрэбна разумець толькі тыя, якія звязаны з пагрозамі такім замацаваным у артыкуле 23 Канстытуцыі канстытуцыйна значным інтарэсам, як нацыянальная бяспека, грамадскі парадак, абарона маралі, здароўя насельніцтва, правоў і свабод грамадзян.

5.2. У рашэнні ад 6 снежня 2017 г. Канстытуцыйны Суд звярнуў увагу таксама на норму артыкула 41 Закона «О патентах на изобретения, полезные модели, промышленные образцы», выкладаемага ў новай рэдакцыі, якая вызначае, што нароўні з выкарыстаннем спосабаў абароны выключных правоў, прадугледжаных заканадаўствам, патэнтаўладальнік або асоба, якой нададзена права на выкарыстанне вынаходства, карыснай мадэлі, прамысловага ўзору па ліцэнзійным дагаворы, што прадугледжвае прадастаўленне выключнай ліцэнзіі, можа па сваім выбары праправаваць ад асобы, якая парушыла выключнае права на вынаходства, карысную мадэль, прамысловы ўзор, замест пакрыцця страт выплаты кампенсацыі ў памеры ад адной да пяцідзесяці тысяч базавых велічынь, вызначаемым судом з улікам характару парашэння.

Па меркаванні Канстытуцыйнага Суда, замацоўваючы норму аб магчымасці патрабаваць ад асобы, якая парушыла выключнае права на вынаходства, карысную мадэль, прамысловы ўзор, выплаты кампенсацыі і вызначаючы яе мінімальную і максімальную межы, заканадавец зыходзіў з неабходнасці забеспячэння эфектыўнай абароны парашаных правоў патэнтаўладальніка найбольш прымальным для яго спосабам, а таксама ўлічваючы складанасць ацэнкі прычыненых патэнтаўладальніку страт. Канстытуцыйны Суд звярнуў увагу, што ў працэсе правапрямьянення належыць зыходзіць з таго, што памер кампенсацыі маёмаснай шкіды з прычыны парушэння названага выключнага права павінен вызначацца з прытрымліваннем прынцыпаў разумнасці і справядлівасці.

5.3. У рашэнні ад 7 ліпеня 2017 г. «О соответствии Конституции Республики Бела-

руссь Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в Уголовный и Уголовно-процессуальный кодексы Республики Беларусь» Канстытуцыйны Суд адзначаў, што для забеспячэння канстытуцыйна-прававога рэжыму прымянення артыкулаў 1731—1733 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса, заснаваных на нормах Канстытуцыі аб устанаўленні прынцыпу вяршэнства права як важнейшай прыметы, якая характарызуе прававую дзяржаву (частка першая артыкула 1, часткі першая і другая артыкула 7), аб гарантванні правоў і свабод чалавека як найвышэйшай канстытуцыйнай каштоўнасці (частка першая артыкула 2, часткі першая і трэцяя артыкула 21, часткі першая і другая артыкула 59) і вынікаючых з дадзеных норм прынцыпаў законнасці, забеспячэння абароны правоў і свабод грамадзян у крымінальным працэсе (артыкулы 8 і 10 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса), ад правапрямьяльнай патрабуюцца няўхільнае прытрымліванне ўказаных канстытуцыйных палажэнняў і прынцыпаў крымінальнага працэсу, іх рэальнае ўвасабленне на практыцы з мэтай забеспячэння правоў і абавязкаў грамадзян, якія з'яўляюцца ўдзельнікамі крымінальна-працэсуальных адносін.

5.4. У названым рашэнні ад 7 ліпеня 2017 г., канстатаваўшы адпаведнасць артыкула 1781 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса палажэнням артыкула 22, часткі першай артыкула 23, артыкула 28, частак другой і трэцяй артыкула 34 Канстытуцыі, Канстытуцыйны Суд указаў, што пры рэалізацыі грамадзянамі замацаванага ў крымінальна-працэсуальным законе права на атрыманне інфармацыі аб прынятых рашэнні па выніках праверкі па заяве або паведамленні аб злчынстве, а роўна пры выкананні службовымі асобамі органа крымінальнага праследавання абавязку яе прадаставіць павінны захоўвацца ўстаноўленыя Крымінальна-працэсуальным кодэксам граніцы абмежавання права грамадзян на атрыманне такой інфармацыі, абумоўленыя неабходнасцю прытрымлівання правоў, свабод і законных інтарэсаў іншых асоб, а таксама характарам змешчанай у матэрыялах праверкі інфармацыі.

Пры праверцы канстытуцыйнасці законаў Канстытуцыйны Суд, зыходзячы з канстытуцыйных прынцыпаў і каштоўнасцей, канстытуцыйна-дактрынальных падыходаў да ўдасканалвання прававой сістэмы, указваў вектар заканадаўчага рэгулявання важнейшых сфер грамадскага жыцця.

Ажыццяўленне папярэдняга канстытуцыйнага кантролю дазваляе папярэджаць узнікненне канстытуцыйных канфліктаў, аказвае стабілізуючы ўплыў на ўсіх удзельнікаў канстытуцыйных адносін, нацэльвае заканадаўца і правапрямьяльнікаў на няўхільнае выкананне Канстытуцыі і канстытуцыйна-прававога рэжыму.

II

Канстытуцыйны Суд у адпаведнасці з часткай чацвёртай артыкула 116 Канстытуцыі па прапановах Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Палаты прадстаўнікоў, Савета Рэспублікі, Вярхоўнага Суда Рэспублікі Беларусь, Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь дае заключэнні аб канстытуцыйнасці нарматывных актаў у парадку наступнага канстытуцыйнага кантролю.

Згодна з часткай чацвёртай артыкула 22 Кодэкса аб судавядкаванні і статусе суддзяў з ініцыятывай аб унясенні ў Канстытуцыйны Суд прапановы аб праверцы канстытуцыйнасці нарматывнага прававога акта, прымененага ў канкрэтным рашэнні дзяржаўнага органа або пастанове суда агульнай юрысдыкцыі, у выніку чаго, па меркаванні грамадзяніна, у тым ліку індывідуальнага прадпрымальніка, арганізацыі (за выключэннем дзяржаўных органаў), парашаюцца правы, свабоды і законныя інтарэсы грамадзяніна, у тым ліку індывідуальнага прадпрымальніка, правы і законныя інтарэсы арганізацыі, гэтыя грамадзяне і арганізацыі звяртаюцца да Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, ор-

ганаў, надзеленым правам унясення ў Канстытуцыйны Суд такіх прапанов.

У 2017 годзе ў Адміністрацыю Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, Палату прадстаўнікоў і Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу, Савет Міністраў, Вярхоўны Суд паступілі 72 ініцыятыўныя звароты, што сведчыць аб важнасці дадзенай формы апасродкаванага доступу грамадзян і арганізацый да канстытуцыйнага правасуддзя.

У зваротах змяшчаліся пытанні аб неадпаведнасці Канстытуцыі, па меркаванні заяўнікаў, асобных палажэнняў нарматывных прававых актаў, якія маглі стаць прадметам іх разгляду ў Канстытуцыйным Судзе, што ўказвае на недастатковасць прававых механізмаў для рэгулявання асобных сфер грамадскага жыцця.

Прапановы, заснаваныя на ініцыятыўных зваротах грамадзян і арганізацый, ад ўпаўнаважаных органаў у Канстытуцыйны Суд у мінулым годзе не паступалі.

Разам з тым Канстытуцыйны Суд адзначае, што інфармаванае Суда на сістэматычнай аснове органамі, якія валодаюць правам унясення ў Канстытуцыйны Суд прапановы аб праверцы канстытуцыйнасці нарматывных прававых актаў, аб выніках разгляду ў рамках сваёй кампетэнцыі ініцыятыўных зваротаў грамадзян і арганізацый, сведчыць аб нікіраванасці дзейнасці ўпаўнаважаных органаў на ўзаемадзеянне з Канстытуцыйным Судом з мэтай забеспячэння канстытуцыйнага права кожнага на доступ да канстытуцыйнага правасуддзя.

Для своечасовага выключэння з прававой сістэмы неканстытуцыйных норм, фарміравання судовай практыкі, накіраванай на забеспячэнне абароны правоў і законных інтарэсаў грамадзян і арганізацый, па меркаванні Канстытуцыйнага Суда, ад судовай агульнай юрысдыкцыі патрабуюцца прымяненне палажэнняў артыкула 112 Канстытуцыі аб пастановах у ўстаноўленым парадку пытання аб праверцы канстытуцыйнасці нарматывнага прававога акта, які падлягае прымяненню пры разглядзе канкрэтнай справы.

Зыходзячы з сэнсу дадзенай нормы Канстытуцыі, які заключаецца ў недапушчэнні неканстытуцыйнага правапрямьянення пры ажыццяўленні правасуддзя, Канстытуцыйны Суд лічыць, што ў мэтах папярэджання магчымых негатывных наступстваў неканстытуцыйнасці нарматывнага прававога акта, які падлягае прымяненню ў канкрэтнай справе, у выпадку сумненняў у яго канстытуцыйнасці суды агульнай юрысдыкцыі павінны быць правамоцныя да прыняцця рашэння звярнуцца ў Канстытуцыйны Суд з заяўтам аб праверцы канстытуцыйнасці такога акта.

Прыняцце Канстытуцыйным Судом рашэння аб канстытуцыйнасці нарматывнага прававога акта да яго прымянення судом агульнай юрысдыкцыі дазваляе вышыць сумненні ў канстытуцыйнасці такога акта, папярэдзіць магчымыя негатывныя наступствы яго прымянення, садзейнічаючы тым самым вынясенню законных і абгрунтаваных судовых рашэнняў у мэтах забеспячэння належнай абароны правоў, свабод і законных інтарэсаў грамадзян і арганізацый.

Рэальнае забеспячэнне рэалізацыі права кожнага на судовую абарону, уключаючы апасродкаваны доступ да канстытуцыйнага правасуддзя, з'яўляецца неабходнай умовай павышэння ўзроўню гарантванасці канстытуцыйных правоў і свабод грамадзян, правоў і законных інтарэсаў арганізацый.

III

Абавязковай умовай зацвярджання сучаснага канстытуцыйналізму з'яўляецца канстытуцыйналізацыя права, што абумоўлівае неабходнасць эфектыўнага прававога рэгулявання грамадскіх адносін, устанавлення ў дэючым заканадаўстве прабелай, выключэння калізій і прававой нявызначанасці ў мэтах забеспячэння і абароны канстытуцыйных правоў і свабод кожнага грамадзяніна.

У 2017 годзе ў Канстытуцыйны Суд ад грамадзян і арганізацый паступілі 602 звароты, у якіх змяшчаліся пытанні прававога ха-

рактуру, у тым ліку аб праверцы канстытуцыйнасці нарматывных прававых актаў, устараненні ў іх прабелай і выключэнні прававой нявызначанасці, тлумачэнні (рас-тлумачэнні) нарматывных прававых актаў, рэалізацыі рашэнняў Канстытуцыйнага Суда.

Ажыццяўляючы замацаваныя ў абзацы восьмым часткі трэцяй артыкула 22 Кодэкса аб судавядкаванні і статусе суддзяў паўнамоцтвы прымаць рашэнні аб устараненні ў нарматывных прававых актах прабелай, выключэнні ў іх калізій і прававой нявызначанасці, Канстытуцыйны Суд зыходзіць з вяршэнства Канстытуцыі, неабходнасці забеспячэння вяршэнства права, абавязку дзяржавы прымаць усе даступныя ёй меры дзеля стварэння ўнутранага і міжнароднага парадку, неабходнага для поўнага ажыццяўлення правоў і свабод грамадзян Рэспублікі Беларусь, прадугледжаных Канстытуцыяй.

1. У рашэнні ад 6 чэрвеня 2017 г. «О правовом регулировании специальной конфискации» Канстытуцыйны Суд зрабіў вывад аб наяўнасці ў нормах Крымінальнага і Крымінальна-працэсуальнага кодэксаў прававой нявызначанасці, якая выражаецца ў неадназначным і супярэчлівым прававым рэгуляванні спецыяльнай канфіскацыі нормамі рознай галіновай прыналежнасці, а таксама ў адсутнасці дакладнага азначэння на заканадаўчым узроўні самога паняцця спецыяльнай канфіскацыі.

Нароўні з гэтым Канстытуцыйны Суд указаў на наяўнасць у дадзеных кодэксах прававога прабела, абумоўленага неабходнасцю імплементацыі палажэнняў міжнародна-прававых актаў аб канфіскацыі не толькі маёмасці і даходаў, атрыманых у выніку ўчынення канвенцыйных злчынстваў (тэрарызм, арганізаваная злчыннасць, гандаль людзьмі, незаконны абарот наркотыкаў і інш.), але і законана набывай маёмасці, якая выкарыстоўваецца для фінансавання гэтых відаў злчыннай дзейнасці, а таксама прабела прававога рэгулявання, што датычыцца рэалізацыі патрабаванняў міжнародна-прававых актаў, удзельніцай якіх з'яўляецца Рэспубліка Беларусь, у частцы забеспячэння правоў і законных інтарэсаў добрасумленных пакупнікоў маёмасці, у дачыненні да якой прынята рашэнне аб спецыяльнай канфіскацыі ў сувязі з прызначэннем яе здабытай злчынным шляхам.

Канстытуцыйным Судом таксама адзначана, што змест норм артыкулаў 370 і 408 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса, рэгулюючых апеляцыйны парадак абскарджання прыгавору, а таксама абскарджанне прыгавору ў парадку нагляду, што не прадугледжваюць належны прававы механізм парадку абскарджання прыгавораў асобамі, якія не з'яўляюцца ўдзельнікамі крымінальнага працэсу, маёмасць якіх падлягае спецыяльнай канфіскацыі ў сувязі з прызначэннем яе здабытай злчынным шляхам, у частцы, што закранае іх правы і законныя інтарэсы, сведчыць аб наяўнасці ў заканадаўстве прабела канстытуцыйна-прававога характару.

У мэтах забеспячэння канстытуцыйнага прынцыпу вяршэнства права, абароны дзяржавай уласнасці, набывай законным спосабам, рэалізацыі канстытуцыйнага права кожнага на судовую абарону Канстытуцыйны Суд прызнаў неабходным выключыць прававую нявызначанасць і ўстараніць існуючыя прабелы прававога рэгулявання шляхам унясення заканадаўцаў адпаведных змяненняў і дапаўненняў у нормы Крымінальнага і Крымінальна-працэсуальнага кодэксаў.

2. У рашэнні Канстытуцыйнага Суда ад 21 чэрвеня 2017 г. «Об обеспечении права на беспрепятственную и своевременную юридическую помощь в уголовном процессе» адзначана, што пры фармулёванні артыкулаў 44 і 48 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса заканадавец выкарыстаў словы «дапускацца», «допуск» у прымяненні да пачатковага моманту аказання адвакатам дапамогі грамадзяніну па матэрыялах і крымінальнай справе.

Па меркаванні Канстытуцыйнага Суда, пры літаральным вытлумачэнні палажэнняў часткі 1 артыкула 44, пункта 5 часткі 1 артыкула 48 Крымінальна-працэ-

суальнага кодэкса правапрямьяльнік можа прыйсці да вываду, што аказанне юрыдычнай дапамогі адвакатам магчыма толькі пасля атрымання адпаведнага пісьмовага або вуснага дазволу ад допуску адваката да матэрыялаў або крымінальнай справы, гэта значыць аб дазвольным характары аказання грамадзяніну юрыдычнай дапамогі адвакатам.

Вызначэнне працэсуальных умоў аказання юрыдычнай дапамогі з боку адвакатаў праз дазвольны механізм іх допуску да матэрыялаў і крымінальных спраў не дазваляе грамадзяніну ў поўнай меры рэалізаваць сваё права на атрыманне ад адваката юрыдычнай дапамогі ў любы момант, а таксама стварае перашкоды адвакату ў належным і аператыўным выкананні сваіх прафесійных функцый, звязаных з аказаннем кваліфікаванай юрыдычнай дапамогі, як гэта ўстаноўлена Канстытуцыяй, Законам «Об адвокатуре и адвокатской деятельности в Республике Беларусь», агульнымі палажэннямі крымінальна-працэсуальнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь і нормаў міжнароднага права.

Такое выкладанне норм крымінальна-працэсуальнага закона сведчыць аб прававой нявызначанасці палажэнняў часткі 4 артыкула 44 і пункта 5 часткі 1 артыкула 48 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса, якія прадугледжваюць допуск абаронцы да ўдзелу ў вядзенні па матэрыялах і крымінальнай справе, паколькі рэалізацыя гэтых норм не выключае ажыццяўлення органам крымінальнага праследавання адвольных дзеянняў, якія могуць абмяжоўваць атрыманне бесперашкоднай і своечасовай юрыдычнай дапамогі ў крымінальных працэсах.

Канстытуцыйны Суд указаў на тое, што прававая рэгламентацыя, пры якой магчымасць карыстацца дапамогай адваката залежыць ад меркавання іншых асоб, не забяспечвае паўнаты рэалізацыі канстытуцыйнага палажэння аб праве кожнага на атрыманне юрыдычнай дапамогі (артыкул 62 Канстытуцыі), не дазваляе зацікаўленым асобам належным чынам абараніць свае правы і свабоды, не садзейнічае своечасовасці і эфектыўнасці аднаўлення парашаных правоў, у сувязі з чым у Крымінальна-працэсуальным кодэксе павінен быць замацаваны механізм бесперашкоднага і своечасовага ўступлення адваката (пры выкананні ўмоў, прадугледжаных часткай 4 артыкула 44, пунктамі 1—6 часткі 1 артыкула 87 названага Кодэкса, і наяўнасці ў яго пасведчання адваката і ордэра на права ўдзелу ў вядзенні па крымінальнай справе) у крымінальных працэсах на любой яго стадыі, які выключае меркаванне органаў крымінальнага праследавання.

Грунтуючыся на палажэннях частак першай і другой артыкула 7, частак першай і другой артыкула 59 Канстытуцыі, Канстытуцыйны Суд прызнаў неабходным устараніць нявызначанасць прававога рэгулявання рэалізацыі канстытуцыйнага права кожнага на юрыдычную дапамогу для ажыццяўлення і абароны правоў і свабод, у тым ліку права карыстацца ў любы момант дапамогай адвакатаў, у частцы бесперашкоднага і своечасовага ўступлення адваката ў крымінальны працэс на любой яго стадыі шляхам унясення заканадаўцаў адпаведных змяненняў і (або) дапаўненняў у нормы Крымінальна-працэсуальнага кодэкса.

3. У рашэнні ад 11 ліпеня 2017 г. «О гарантии реализации права на защиту некоторых категорий физических лиц в административном процессе» Канстытуцыйны Суд, зыходзячы з палажэнняў часткі першай артыкула 2, частак першай і другой артыкула 7, частак першай і трэцяй артыкула 21, частак першай і другой артыкула 59 Канстытуцыі, прышоў да вываду, што ўстаноўлена Працэсуальна-выканаўчым кодэксам Рэспублікі Беларусь аб адміністрацыйных правапарушэннях прававое рэгуляванне не гарантуе рэалізацыю права на абарону фізічных асоб у сувязі з адсутнасцю ў дадзеным Кодэксе палажэнняў аб абавязковым удзеле абаронцы ў вядзенні па справе аб адміністрацыйным

(Заканчэнне на 10-й стар.)

(Заканчэнне.**Пачатак на 7–9-й стар.)**

правапарушэнні ў выпадку, калі асоба, якая прыцягваецца да адміністрацыйнай адказнасці, у сілу фізічных або псіхічных недахопаў не можа самастойна ажыццяўляць права на абарону, што не дазваляе такой фізічнай асобе належным чынам абараніць свае правы і законныя інтарэсы, не садзейнічае своечасова і эфектыўна аднаўлення парушаных правоў, у сувязі з чым прызнаў неабходным устараніць прабел у заканадаўчым рэгуляванні, які мае канстытуцыйна-правое значэнне, шляхам унясення адпаведных змяненняў і (або) дапаўненняў у названы Кодекс.

Такім чынам, ажыццяўляючы паўнамоцтвы прымаць рашэнні аб устараненні ў нарматывных прававых актах прабелаў, выключэнні ў іх калізій і прававой нявызначанасці, Канстытуцыйны Суд у мэтах рэалізацыі канстытуцыйных прынцыпаў вяршэнства права і роўнасці ўсіх перад законам, гарантавання канстытуцыйных правоў і свабод кожнага, забеспячэння адназначнага разумення і аднастайнага прымянення прававых норм у адрасаваных заканадаўчых прававых пазіцыях прызнаваў неабходным устараненне ў нарматывных прававых актах прабелаў прававога рэгулявання, у тым ліку выяўленых правапрымяняльнай практыкай.

Канстытуцыйны Суд арыентаваў заканадаўца і іншыя нарматворчыя органы на недапушчэнне аслаблення канстытуцыйных гарантыяў правоў і свабод чалавека па прычыне наяўнасці ў нарматывных прававых актах прабелаў і іншых дэфектаў прававога рэгулявання.

IV

Адным з важнейшых паказчыкаў канстытуцыяналізму з'яўляецца своечасовае выкананне заключэнняў і рашэнняў Канстытуцыйнага Суда. Канстытуцыйны Суд адзначае, што дзяржаўныя органы належным чынам выконваюць заключэнні і рашэнні Канстытуцыйнага Суда, а таксама ўлічваюць у сваёй дзейнасці змест шчыра ў іх прававыя пазіцыі.

1. У 2017 годзе выканана Заклучэнне Канстытуцыйнага Суда ад 12 чэрвеня 2014 г. «О соответствии Конституции Республики Беларусь пункта 7 части 1 статьи 29 и пункта 1 части 1 статьи 303 Уголовно-процессуального кодекса Республики Беларусь», прынятае ў адпаведнасці з часткамі першай і чацвёртай артыкула 116 Канстытуцыі на падставе прапановы Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу.

Названым Заклучэннем Канстытуцыйнага Суда палажэнні пункта 7 часткі 1 артыкула 29, часткі 1 артыкула 250, часткі 1 артыкула 279 і пункта 1 часткі 1 артыкула 303 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса, якія вызначаюць, што крымінальная справа ў адносінах да памерлага не можа быць ўзбуджана, а па ўзбуджанай справе падлягаюць спыненню папярэдняе расследаванне і вядзенне па крымінальнай справе пры назначэнні суддзей судовага пасяджэння, а таксама ў судовым пасяджэнні, акрамя выпадкаў, калі вядзенне па крымінальнай справе неабходна для рэабілітацыі памерлага, былі прызнаны не адпаведнымі частцы першай артыкула 25, артыкула 26, 28 і 60 Канстытуцыі ў той меры, у якой гэтыя заканадаўчыя палажэнні дазваляюць органу, які вядзе крымінальны працэс, у выпадку смерці падазронага або абвінавачванага адмовіцца ва ўзбуджэнні крымінальнай справы, а па ўзбуджанай справе спыніць вядзенне без згоды яго блізкіх сваякоў.

Заклучэнне выканана шляхам прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь ад 18 ліпеня 2017 года «О внесении изменений и дополнений в Уголовный и Уголовно-процессуальный кодексы Республики Беларусь», нормаў якога ўдакладнены парадак вядзення па матэрыялах і крымінальнай справе ў выпадку смерці падазронага, абвінавачванага, асобы, якая падлягала прыцягненню ў якасці абвінавачванага; вызначаны правы статус прадстаўнікоў памерлага падазронага, абвінавачванага, асобы, якая падлягала прыцягненню ў якасці ўдзельнікаў крымінальнага

працэсу шляхам замацавання ў Крымінальна-працэсуальным кодэксе адпаведнага паняцця і рэгламентацыі правоў і абавязкаў названых удзельнікаў працэсу; устаноўлены асаблівасці вядзення па матэрыялах і крымінальнай справе ў выпадку смерці падазронага, абвінавачванага, асобы, якая падлягала прыцягненню ў якасці падазронага, абвінавачванага, у тым ліку пры вядзенні папярэдняга расследавання, разглядае пракурорам матэрыялы крымінальнай справы ў адносінах да памерлага абвінавачванага, ажыццяўленні судовага разбору ў адносінах да такой асобы.

2. Выкананы рашэнні Канстытуцыйнага Суда аб устараненні ў нарматывных прававых актах прабелаў, выключэнні ў іх калізій і прававой нявызначанасці, прынятыя на падставе абзаца восьмага часткі трэцяй артыкула 22 Кодекса аб судаўладкаванні і статусе суддзяў.

2.1. У рашэнні ад 2 ліпеня 2015 г. «О праве граждан, выступающих свидетелями в уголовном процессе, на юридическую помощь» Канстытуцыйны Суд указаў, што замацавана ў частцы першай артыкула 62 Канстытуцыі права кожнага на юрыдычную дапамогу для ажыццяўлення і абароны правоў і свабод, у тым ліку права карыстацца ў любы момант дапамогай адвакатаў, з'яўляецца адным з важнейшых прынцыпаў дэмакратычнай прававой дзяржавы, пацвярджае прыхільнасць Рэспублікі Беларусь да агульнапрызнаных прынцыпаў міжнароднага права ў галіне адпраўлення праваасуддзя, што датычацца асоб, якія абвінавачваюцца ў крымінальным злачынстве (пункт 2 артыкула 14 Міжнароднага пакта аб грамадзянскіх і палітычных правах 1966 года), а таксама карэспандуе міжнародным рэкамендацыйным актам, згодна з якімі сфера дзеяння права на кваліфікаваную юрыдычную дапамогу распаўсюджваецца і на іншых удзельнікаў крымінальнага працэсу, у тым ліку сведкаў.

Адсутнасць у Крымінальна-працэсуальным кодэксе нормаў, што замацоўвае абавязак органа, які вядзе крымінальны працэс, дапусціць адваката да ўдзелу ў крымінальным працэсе ў якасці прадстаўніка сведкі, на практыцы не дазваляе ў належнай меры рэалізаваць гарантаванае Канстытуцыяй права на юрыдычную дапамогу, у тым ліку пры правядзенні следчых і іншых працэсуальных дзеянняў з удзелам сведкі, што указвае на наяўнасць у крымінальна-працэсуальным законе прабелу, які мае канстытуцыйна-правое значэнне.

У мэтах забеспячэння прынцыпу вяршэнства права, рэалізацыі канстытуцыйнага права кожнага на юрыдычную дапамогу для ажыццяўлення і абароны правоў і свабод, уключаючы права карыстацца ў любы момант дапамогай адвакатаў, Канстытуцыйны Суд прызнаў неабходным устараненне заканадаўцаў у Крымінальна-працэсуальным кодэксе прабелу ў прававым рэгуляванні рэалізацыі права грамадзян, якія выступаюць сведкамі ў крымінальным працэсе, на кваліфікаваную юрыдычную дапамогу.

Рашэнне Канстытуцыйнага Суда выканана прыняццем Закона Рэспублікі Беларусь ад 8 студзеня 2018 года «О внесении дополнений в Уголовно-процессуальный кодекс Республики Беларусь», што прадугледжвае дапаўненне крымінальна-працэсуальнага закона нормаў, якія ўстанаўліваюць права сведкі прашаць адваката для атрымання юрыдычнай дапамогі пры правядзенні працэсуальных дзеянняў з яго ўдзелам і вызначаюць правы і абавязкі адваката сведкі пры вядзенні па крымінальнай справе (частка 3 артыкула 60, часткі 1 і 3 артыкула 601 Крымінальна-працэсуальнага кодэкса).

2.2. У рашэнні ад 25 мая 2016 г. «О правовом регулировании приостановления деятельности юридических лиц и индивидуальных предпринимателей» Канстытуцыйны Суд адзначыў, што для павышэння ўзроўню абароны правоў і свабод грамадзян у сферы праваадносін, звязаных з адміністрацыйнай адказнасцю, заканадаўчыя механізмы ў гэтай сферы павінны адпавядаць вынікаючаму з артыкулаў 21, 22, 23 і 60 Канстытуцыі абавязку дзяржавы ў поўнай ме-

ры забяспечваць ажыццяўленне права на судовую абарону, якая павінна быць справядлівай, кампетэнтнай і эфектыўнай. У мэтах выканання канстытуцыйных прынцыпаў вяршэнства права і законнасці, роўнасці ўсіх перад законам Канстытуцыйны Суд прызнаў неабходным устараніць прававую нявызначанасць у канстытуцыйна-прававым рэгуляванні прыпынення дзейнасці юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрымальнікаў.

Прававая пазіцыя, сфармуляваная Канстытуцыйным Судом у названым рашэнні, рэалізавана ў нормах Указа Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь ад 16 кастрычніка 2017 г. № 376 «О мерах по совершенствованию контрольной (надзорной) деятельности», якімі выключана магчымасць вынясення кантралюючым (наглядным) органам патрабавання (прадпісання) аб прыпыненні (забароне) дзейнасці суб'екта гаспадарання. Нароўні з гэтым кантралюючыя (наглядныя) органы надзелены правам вынясення (накіравання) прапаноў аб прыпыненні (забароне) дзейнасці суб'екта гаспадарання, што носіць рэкамендацыйны характар, а таксама ўведзены выключна судовы парадок прыняцця абавязковага для выканання рашэння аб прыпыненні (забароне) дзейнасці: такое рашэнне можа прымацца судом у дачыненні да суб'екта гаспадарання, які не прыняў прапаноў кантралюючага (нагляднага) органа аб прыпыненні (забароне) дзейнасці, па заяве апошняга.

3. Заканадаўцаў рэалізаваны шэраг прававых пазіцый, сфармуляваных Канстытуцыйным Судом пры правядзенні канстытуцыйнасці законаў у парадку ажыццяўлення абавязковага папярэдняга кантралю ў адпаведнасці з абзацам другім часткі трэцяй артыкула 22 Кодекса аб судаўладкаванні і статусе суддзяў.

3.1. У рашэнні Канстытуцыйнага Суда ад 24 чэрвеня 2011 г. «О соответствии Конституции Республики Беларусь Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в некоторые законы Республики Беларусь по вопросам правового положения иностранных граждан и лиц без гражданства в Республике Беларусь»» звернута ўвага заканадаўца на прававую нявызначанасць палажэнняў артыкула 7 Закона Рэспублікі Беларусь «Об основах государственного социального страхования» з улікам унесены у яго змяненняў, якая выражалася ў неадназначнасці разумення тэрміна «грамадзяне». Канстытуцыйны Суд указаў, што такая нявызначанасць можа пацягнуць супярэчлівую правапрымяняльную практыку, звязаную з адвольным распаўсюджваннем або нераспаўсюджваннем палажэнняў гэтага артыкула на замежных грамадзян і асоб без грамадзянства.

Дадзеная прававая пазіцыя рэалізавана ў Законе Рэспублікі Беларусь ад 9 студзеня 2017 года «О внесении изменений и дополнений в некоторые законы Республики Беларусь», у адпаведнасці з якім у Законе «Об основах государственного социального страхования» вызначана, што калі не ўстаноўлена інашае, то пад тэрмінам «грамадзяне» ў гэтым Законе разумеюцца грамадзяне Рэспублікі Беларусь, замежныя грамадзяне і асобы без грамадзянства.

3.2. У рашэнні ад 23 снежня 2011 г. Канстытуцыйным Судом звернута ўвага на прававую нявызначанасць норм Закона «Об адвокатуре и адвокатской деятельности в Республике Беларусь» у частцы рэгламентацыі спынення адвакацкай дзейнасці. У дадзеным Законе ўстаноўлена, што для пачатку ажыццяўлення адвакацкай дзейнасці неабходны абавязковыя ўмовы: атрыманне адпаведнай ліцэнзіі і ўступленне ў члены тэрытарыяльнай калегіі адвакатаў (артыкул 11), тады як спыненне адвакацкай дзейнасці магчыма толькі на падставе рашэння Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь аб спыненні або ануляванні дзеяння ліцэнзіі (артыкул 13).

Указаны дэфект прававога рэгулявання ўстаранены ў выніку прыняцця Закона Рэспублікі Беларусь ад 11 ліпеня 2017 года «О внесении изменений и дополнений в Закон Республики Беларусь «Об адвокатуре и адвокатской деятельности в Респуб-

лике Беларусь», у адпаведнасці з якім пункт 1 артыкула 13 Закона «Об адвокатуре и адвокатской деятельности в Республике Беларусь» дапоўнены палажэннем, што прадугледжвае спыненне адвакацкай дзейнасці таксама ў сувязі з выключэннем з тэрытарыяльнай калегіі адвакатаў.

3.3. У рашэнні ад 27 снежня 2016 г. «О соответствии Конституции Республики Беларусь Закона Республики Беларусь «О внесении изменений и дополнений в некоторые законы Республики Беларусь»» Канстытуцыйны Суд адзначыў аб'ектыўны характар неабходнасці карэктроўкі заканадаўчага рэгулявання пенсійнага забеспячэння ў частцы павелічэння стажу работы з выплатай абавязковых страхавых узносаў у бюджэт дзяржаўнага пазабюджэтнага фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Рэспублікі Беларусь (далей — фонд), прызнаў, што пры далейшым удасканаленні заканадаўчага рэгулявання ў галіне пенсійнага забеспячэння заканадаўцу належыць скараціраваць правы механізм абароны права асобных катэгорый грамадзян, якія выконвалі(юць) сацыяльна значныя для грамадства і дзяржавы дзейнасць або функцыі, на атрыманне працоўнай пенсіі шляхам заліку пэўных перыядаў такой дзейнасці або функцыі ў стаж работы з выплаты абавязковых страхавых узносаў у бюджэт фонду або ўстанавіць іншы парадок уліку такіх фактараў пры рэалізацыі імі права на пенсійнае забеспячэнне. Гэта датычыцца перш за ўсё асоб, у якіх важкую частку складаюць перыяды дзейнасці, што ўключаюцца ў адпаведнасці з часткай другой артыкула 51 Закона «О пенсионном обеспечении» ў стаж работы нароўні з працоўнай і іншай дзейнасцю, але не ўключаюцца ў стаж работы з выплаты абавязковых страхавых узносаў у бюджэт фонду (перыяды ваеннай службы, водпуску па доглядзе за дзецьмі да дасягнення імі ўзросту трох гадоў і інш.).

Прававая пазіцыя Канстытуцыйнага Суда ўлічана ў Законе Рэспублікі Беларусь ад 8 студзеня 2018 года «О внесении дополнений и изменения в Закон Республики Беларусь «О пенсионном обеспечении»», згодна з якім правам на працоўную пенсію па ўзросце са зніжэннем тэрміну выплаты абавязковых страхавых узносаў надзяляюцца асобы, якія дасягнулі агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту, не маюць неабходнага ў адпаведнасці з абзацам другім часткі першай артыкула 5 Закона «О пенсионном обеспечении» стажу работы з выплаты абавязковых страхавых узносаў у бюджэт фонду: мужчыны — пры стажу работы не менш як 40 гадоў; жанчыны — пры стажу работы не менш як 35 гадоў; асобы, якія праходзілі ваенную службу (службу ў ваенізаваных арганізацыях), — мужчыны пры стажу работы не менш як 25 гадоў і жанчыны пры стажу работы не менш як 20 гадоў, уключаючы не менш як 10 календарных гадоў ваеннай службы (службы ў ваенізаваных арганізацыях), і адсутнасці права на пенсію ў адпаведнасці з Законом Рэспублікі Беларусь «О пенсионном обеспечении военнослужащих, лиц начальствующего и рядового состава органов внутренних дел, Следственного комитета Республики Беларусь, Государственного комитета судебных экспертиз Республики Беларусь, органов и подразделений по чрезвычайным ситуациям и органов финансовых расследований» (артыкул 221 Закона «О пенсионном обеспечении»).

Канстытуцыйны Суд лічыць, што своечасовае і поўнае выкананне яго рашэнняў садзейнічае зацвярджэнню канстытуцыйнай законнасці, падтрыманню высокага ўзроўню даверу грамадзян да праваасуддзя і дзейнасці органаў дзяржаўнай улады, сведчыць аб рэалізацыі канстытуцыйных гарантыяў абароны правоў, свабод і законных інтарэсаў кожнага, што ўяўляе сабой рэальнае праўленне канстытуцыяналізму як неад'емнай часткі праваасядомасці асобы і прававой культуры грамадства ў цэлым.

V

1. Канстытуцыйны Суд ажыццяўляў функцыю кантралю за

канстытуцыйнасцю нарматывных прававых актаў у дзяржаве ў мэтах зацвярджэння сучаснага канстытуцыяналізму, забеспячэння рэжыму канстытуцыйнай законнасці ў нарматворчасці і правапрымяненні.

У 2017 годзе Канстытуцыйным Судом правераны 31 закон, прыняты Палатай прадстаўнікоў і адобраны Саветам Рэспублікі Нацыянальнага сходу, да падпісання Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь. Па выніках ажыццяўлення абавязковага папярэдняга кантралю правяраныя законы ў цэлым прызнаны адпаведнымі Канстытуцыі. Пры гэтым адзначана, што палажэнні законаў накіраваны на рэалізацыю і развіццё прынцыпаў і норм Канстытуцыі, выпрацоўку дзейсных прававых механізмаў рэалізацыі і абароны правоў і свабод грамадзян.

Разам з тым выяўлены некаторыя дэфекты канстытуцыйна-прававога рэгулявання, якія выражаюцца ў невыкананні ў поўнай меры прынцыпаў прававой пэўнасці і парпарцыянальнасці, у сувязі з чым указана на неабходнасць устаранення прабелаў, выключэння калізій і прававой нявызначанасці пры далейшым удасканаленні заканадаўчага рэгулявання.

2. У сучасным канстытуцыяналізме праламляюцца аб'ектыўныя, гістарычна абумоўленыя нацыянальныя, палітычныя, сацыяльныя і культурныя асаблівасці развіцця, духоўна-маральныя традыцыі народа. Сістэма каштоўнасцей, якія складаюць абавязковыя элементы канстытуцыяналізму, знаходзіць легітымнае нарматывнае замацаванне ў Канстытуцыі і рэалізуецца праз прававое рэгуляванне грамадскіх адносін.

Канстытуцыяналізацыя права забяспечваецца заканадаўствам, заснаваным на вяршэнстве Канстытуцыі як вызначальным фактарам гарманічнага і трывалага развіцця грамадства і дзяржавы.

Канстытуцыйны Суд лічыць, што пры ажыццяўленні прававога рэгулявання грамадскіх адносін ад нарматворчых органаў патрабуюцца паслядоўная і сістэмная рэалізацыя і развіццё канстытуцыйных прынцыпаў і каштоўнасцей у мэтах легітымнасці і сацыяльнай прымальнасці нарматывных прававых актаў.

Для аб'ектыўнай ацэнкі ўзроўню рэалізацыі і развіцця канстытуцыйных прынцыпаў і каштоўнасцей у заканадаўстве і правапрымяненні неабходны фарміраванне і ўкараненне эфектыўнай сістэмы ўсабяднага канстытуцыйнага маніторынгу.

3. Неабходнай умовай павышэння якасці прымаемых законаў і эфектыўнасці зместаных у іх норм з'яўляецца актывізацыя ролі навукі ў заканатворчасці.

Паскарэнне і інтэнсіфікацыя ўсіх працэсаў ва ўмовах сучаснага інфармацыйнага грамадства і фарміравання лічбавай эканомікі патрабуюць ад заканадаўца апэратыўнага рэагавання на патрэбнасці грамадскага развіцця з улікам папярэдняй ацэнкі вынікаў прыняцця нарматывных прававых актаў і аналізу прагназуемых рэзультатаў іх дзеяння.

Для забеспячэння канстытуцыйна-прававой бяспекі, прадказальнасці заканадаўчага рэгулявання неабходна дзейснае навуковае нарматворчае прагназаванне.

У гэтых мэтах патрабуюцца падрыхтоўка навукова абгрунтаваных канцэптуальных метадалагічных асноў доўгатэрміновага прагназавання эфектыўнасці заканадаўства і яго здольнасці забяспечваць паступальнае і мэтанакіраванае вырашэнне эканамічных, сацыяльных і іншых актуальных праблем грамадскага развіцця.

4. Для ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця ва ўмовах глабалізацыі і дынамізму інтэграцыйных працэсаў неабходны сучасныя падходы да фарміравання заканадаўчага рэгулявання ў сферы эканомікі.

Пры гэтым патрабуюцца забеспячэнне прававой пэўнасці, стабільнасці і прадказальнасці заканадаўства ў сферы грамадзянскага абароту, ажыццяўлення прадрэспубліканскай дзейнасці, стварэнне неабходных умоў для эфектыўнай абароны права ўласнасці і іншых маёмасных правоў у аснове канстытуцыйных каштоўнасцей, дасягнення балансу

інтарэсаў асобы, грамадства і дзяржавы.

Канстытуцыйны Суд звяртае ўвагу заканадаўца на неабходнасць развіцця ў нацыянальнай прававой сістэме карпаратыўнага права і іншых інстытутаў міжнароднага прыватнага права, якія створаць сучасную аснову рэгулявання прадрэспубліканскай, інвестыцыйнай і інавацыйнай дзейнасці ў Рэспубліцы Беларусь.

5. У сучасных умовах рознаветарнага і мнагаслойнага прававога рэгулявання, складанага ўзаемадзеяння міжнароднага, наднацыянальнага і нацыянальнага права намагаюцца заканадаўца павінны быць накіраваны на своечасовае і эфектыўнае аспродкаванне нацыянальным правам інтэграцыйных працэсаў. Для забеспячэння ясных судносінаў розных прававых парадкаў і нацыянальнага заканадаўства неабходна выпрацоўка адпаведных прававых механізмаў і працэдуры.

Актыўны ўдзел нацыянальнага парламента ў нарматворчым працэсе ў рамках інтэграцыйных утварэнняў зыходзіць з прынцыпаў субсідыярнасці і прапарцыянальнасці павінна з'яўляцца дзейным механізмам забеспячэння легітымнасці рашэнняў інтэграцыйных органаў і балансу нацыянальных і наднацыянальных інтарэсаў.

Пры гэтым Канстытуцыйны Суд звяртае ўвагу, што пры фарміраванні наднацыянальнага права належыць зыходзіць з вяршэнства Канстытуцыі, фундаментальных канстытуцыйных асноў беларускай дзяржавы, якія абумоўліваюць канстытуцыйную ідэнтычнасць.

6. Сацыяльны канстытуцыяналізм рэгулюецца на канстытуцыйных мэтах і прыярытэтах у ажыццяўленні сацыяльна-эканамічнай палітыкі дзяржавы, сутнасць якой вызначаюць прынцыпы сацыяльнай справядлівасці, сацыяльнай абароненасці і сацыяльнай салідарнасці.

З канстытуцыйнага прынцыпу сацыяльнай дзяржавы вынікае абавязак дзяржавы забяспечваць рост дабрабыту грамадзян, ствараць умовы для паляпшэння іх жыцця, задавальнення матэрыяльных прынцыпаў і каштоўнасцей у мэтах легітымнасці і сацыяльнай прымальнасці нарматывных прававых актаў.

Пры гэтым Канстытуцыйны Суд звяртае ўвагу заканадаўца на неабходнасць прытрымлівання належнага балансу сацыяльна-эканамічных правоў грамадзян і іх адказнасці за выкананне канстытуцыйных абавязкаў, устанавлення прававых механізмаў, здольных забяспечваць сацыяльную абарону грамадзян зыходзіць з сацыяльна-эканамічных фактараў развіцця Рэспублікі Беларусь.

7. Якасці канстытуцыйна-прававы стан грамадства і дзяржавы вызначаецца ўзроўнем канстытуцыйнай культуры, якая знаходзіць праяўленне ў прыняцці законаў і іншых нарматывных прававых актаў у строгай адпаведнасці з Канстытуцыяй, захаванні агульнапрызнаных прынцыпаў і стандартаў у галіне правоў чалавека, абумоўлівае канстытуцыяналізацыю праваасядомасці.

Канстытуцыйны Суд лічыць неабходным паслядоўнае і мэтанакіраванае фарміраванне канстытуцыйна арыентаванай праваасядомасці грамадзян, юрыстаў, службовых асоб дзяржавы, у аснове якой павінна знаходзіцца глыбока асэнсаванае ўспрыманне фундаментальных каштоўнасцей і прынцыпаў Канстытуцыі як Асноўнага Закона краіны, што выражае волю беларускага народа.

Развіццё канстытуцыяналізму на сучасным этапе накіравана на павышэнне ўзроўню канстытуцыйнай дэмакратыі і ролі грамадзяніна як актыўнага ўдзельніка канстытуцыйных адносін, зацвярджэнне Рэспублікі Беларусь дэмакратычнай сацыяльнай прававой дзяржавы.

Гэта Пасланне прынята на пасяджэнні Канстытуцыйнага Суда Рэспублікі Беларусь 23 студзеня 2018 г.

**Старшынствуючы —
Старшыня
Канстытуцыйнага Суда
Рэспублікі Беларусь
П. П. МКЛАШЭВІЧ.**

23 студзеня 2018 г.
г. Мінск.

■ Падзея

ПАМЕЖНІК —
ПРАФЕСІЯ АСАБЛІВАЯ

Дзень адчыненых дзвярэй прайшоў у Інстытуце пагранічнай службы

Прафесія пагранічніка вельмі спецыфічная. На гэтых людзей ускладзена вельмі важная місія — кантраляваць апошнія (і першыя) метры тэрыторыі нашай краіны. Але і прымерыць на сябе зялёны берэт таксама можа не кожны. Менавіта таму ў Інстытуце пагранічнай службы прайшоў дзень адчыненых дзвярэй у экскурсійным фармаце. Кадэты і сувораўцы змаглі трапіць у любую аўдыторыю і задаць усе неабходныя пытанні аб будучай прафесіі.

— Мы сёлета набіраем абітурыентаў па чатырох спецыяльнасцях, — гаворыць **выконваючы абавязкі 1-га намесніка начальніка Інстытута пагранічнай службы Дзмітрый Мірошанцаў**. — Гэта ахова мяжы, пагранічны патруль, апэратыўна-вышуковая дзейнасць і ідэалагічная работа. Штогод да нас паступае прыкладна 90—100 чалавек. Наш абітурыент мусіць быць фізічна развіты, стрэсаўстойлівы, кемлівы і быць маральна гатовы да аховы нашых меж.

Акрамя таго, у альма-матар пагранічнікаў прайшоў адмысловы круглы стол, прысвечаны 100-годдзю пагранічнай службы Беларусі. На ім абмяркоўвалася

далейшае развіццё адукацыйнага складніка.

— Спецыяльнасці цікавыя, запатрабаваныя, — значае **намеснік старшыні Дзяржапагранкамітэта Беларусі Ігар Печань**. —

Спецыяльнасці, на якія патрэбныя выпускнікі сувораўскага і кадэцкіх вучылішчаў,

дэцкага вучылішча паступілі менавіта ў Інстытут пагранічнай службы. Сёлета чакаецца першы афіцёрскі выпуск колішніх кадэтаў.

— Нашы кадэты — гэта навучэнцы 8—11 класаў, — кажа **дырэктар установы Юрый Грышанцаў**. — Яны атрымліваюць веды па стандартнай праграме сярэдняй адукацыі. З адным "але" — узмоцненай ваеннай і фізічнай падрыхтоўкай. Пасля нашага вучылішча можна паступіць і ў звычайную грамадзянскую вышэйшую навучальную ўстанову, але мы арыентуем выхаванцаў на тое, каб яны пасля станавіліся афіцэрамі. І такую дарогу абіраюць 9 з 10 кадэтаў.

сапраўдныя патрыёты, а ў будучыні — пагранічнікі. І мы мусім даць магчымасць выбраць сваю прафесію.

З 2010 года ў Беларусі пачалі стварацца кадэцкія вучылішчы. Яны ўзніклі для таго каб рыхтаваць падлеткаў да будучай службы ў войску, органах унутраных спраў і падраздзяленнях па надзвычайных сітуацыях. А, напрыклад, 15 колішніх выпускнікоў Магілёўскага абласнога ка-

дзень адчыненых дзвярэй скончыўся выступленнем спецыялістаў-кінолагаў. Гледчы пабачылі працу ахоўнікаў дзяржаўнай мяжы такой, якой яна і ўяўляецца дзякуючы шматлікім фільмам і кнігам, — затрыманне парушальнікаў з дапамогай службовых сабак і дэманстрацыя сілавых прыёмаў.

Валяр'ян ШКЛЕННИК.
Фота Сяргея НІКАНОВІЧА.

■ Ну і ну!

Скрала сумку з ключамі

Ды абакрала яшчэ і кватэру пацярпелай

У адной з крам сталічнага гандлёвага цэнтра наведвальніца скрала сумку работніцы. Зламысніца некаторы час шпацыравала па гандлёвай зале, потым, пераканавшыся, што ўсе работнікі знаходзяцца тут, зайшла ў падсобнае памяшканне, выкрала сумку і выйшла з крамы. Толькі ў канцы працоўнага дня супрацоўніца заўважыла прапажу сваёй маёмасці, не падазраючы пра тое, што з яе кватэры ўжо зніклі некаторыя рэчы.

Зламысніца, даследаваўшы выкрадзеную сумку, знайшла ключы ад кватэры, паглядзела ў дакументах адрас і накіравалася туды. З кватэры яна выкрала тэлевізар, залатыя і сярэбраныя вырабы, якія пазней здала ў лямбард, а таксама абутак, касметыку, туалетную ваду.

На наступны дзень жанчына з усёй скрадзенай маёмасцю была затрыманая апэратыўнікамі сталічнага крымінальнага вышуку на чыгуначным вакзале. У ходзе разбору было ўстаноўлена, што на рахунку 33-гадовай жыхаркі сталіцы яшчэ некалькі крадзяжоў маёмасці. Па інфармацыі ГУУС Мінгарвыканкама, нядаўна яна здымала жыллё па вуліцы Зуба-

цова ў Мінску. Некалькі месяцаў не плаціла за гэты грошы, а пасля яшчэ і скрала дакументы гаспадыні і мабільны тэлефон. Таксама на рахунку фігуранці ёсць яшчэ крадзяжы мабільных тэлефонаў: у адным выпадку — з сумкі наведвальніцы крамы па праспекце Незалежнасці, у другім — з сумкі работніцы цырульні.

Жанчына нідзе не працуе, не мае сталага месца жыхарства (жыла ў хостэле і на здымных кватэрах). Частку скрадзенага, а таксама асабістую маёмасць націла з сабой, а частку пакідала ў камерах захоўвання гандлёвага цэнтраў.

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Гэта ж мы, Госпадзі...

НАРАДЗІЛА...
І ПАЗБАВІЛА ЖЫЦЦЯ

Такія паведамленні асабліва цяжка ўсведамляць... 35-гадовая жанчына з Пінскага раёна нарадзіла дзіця дома, а што было потым, цяпер устанавілі міліцыя. Але ж дакладна вядома, што яна адчула сябе не вельмі добра і, пабаяўшыся за сваё жыццё, выклікала хуткую дапамогу.

Медыкі шпіталізавалі маладую жанчыну і адразу ўстанавілі, што яна нядаўна нараджала. Тым часам пасля інфармацыі з бальніцы праваахоўнікі аглядзелі кватэру парадзікі і знайшлі ў сумцы цела немаўляці з яўнымі прыкметамі гвалтоўнай смерці.

У Брэсцкім абласным УУС расказалі, што смерць наступіла альбо ад удрушша, альбо ад пашкодвання чэрапа дзіцяці. Дакладней скажучь эксперты.

Жанчына жыла ў так званым грамадзянскім шлюбе з мужчынам у прыгараднай з Пінскам вёсцы. Абое яны працавалі, выходзілі яе старэйшае дзіця, не былі заўважаны ў п'янстве альбо асацыяльных паводзінах. А вось ад непажаданага дзіцяці пазбавіліся такім дзікунскім чынам, асуджаючы на сіроцтва старэйшае.

Зараз грамадзянка знаходзіцца ў бальніцы пад аховай. Каб зразумець сутнасць таго, што здзейсніла, у яе будзе шмат часу.

Святлана ЯСКЕВІЧ

■ Трагедыя

Загінула кіроўца і дзеці

Яшчэ дваіх малалетніх шпіталізавалі

Двое дзяцей і кіроўца загінулі пры сутыкненні фуры і легкавіка ў Валожынскім раёне, паведамілі ва УДАІ УУС Мінаблвыканкама.

Аварыя адбылася ўвечары на 62-м кіламетры аўтадарогі Мінск — Ашмяны — граніца Літвы. Мінчанка на аўтамабілі «Опель-Зафіра» ехала ў бок сталіцы. Па папярэдняй версіі, яна пры абгоне не пераканалася ў бяспецы, выехала на сустрэчную паласу, а пры спробе вярнуцца назад на сваю паласу руху не справілася з кіраваннем і дапусціла занос на праезнай частцы. У выніку машына выехала на сустрэчную, дзе сутыкнулася са «Сканіяй» з паўпрычэпам, якая ехала насустрач.

У выніку ДТЗ жанчына-кіроўца «Опеля», 12-гадовы хлопчык і 10-гадовая дзяўчынка ад атрыманых траўмаў памерлі на месцы здарэння. Атрымалі цялесныя пашкодванні і былі шпіталізаваны ў рэанімацыю яшчэ два малалетнія пасажыры легкавішкі — дзяўчынкі 2012 і 2014 гадоў нараджэння. Вядома, што на аўтамабілі «Опель» былі ўстаноўлены ўсе-сезонныя шыны. Кіроўца і пасажыры былі прышпіленыя рамянямі бяспекі. Двое пацярпелых малалетніх дзяцей знаходзіліся ў дзіцячых утрымлівальных прыладах. Стаж як кіроўцы загінула жанчыны — тры гады.

Сяргей РАСОЛЬКА

■ Здарэнні

Выратавалі маці з сынам

У 4.06 на «101» ад жыльцоў паступіла паведамленне пра дым з кватэры на першым паверсе дзевяціпаверховага жылога дома па сталічнай вуліцы Цікоцкага.

Пасля апэратыўнага прыбыцця на месца выкліку пажарна-ратавальнікі падчас разведкі ўстанавілі, што адбылося загаранне маёмасці ў жылым пакоі. Работнікі МНС вывелі на свежае паветра гаспадыню кватэры 1933 года нараджэння. Жанчына знаходзілася ў іншым пакоі, дзе не было ўзгарання. Выратавалі і яе сына 1966 года нараджэння, які ў прытомнасці знаходзіўся на падлозе там, дзе гарэла, ён быў шпіталізаваны. Прычына пажару ўстанавілі ваецца. Сярод версій — курэнне ці кароткае замыканне электрападаўжальніка.

Эвакуіравалі 186 кароў

Удзень у службу выратавання паступіла паведамленне аб тым, што бачны дым з акна малочнатаварнай фермы ў вёсцы Пырашава Уздзенскага раёна. На «101» патэлефанаву вартуаўнік.

— Ратавальнікі, якія прыбылі да месца выкліку, выявілі ў памяшканні фермы адкрытае гарэнне. Сумесна з работнікамі гаспадаркі яны эвакуіравалі 186 галоў буйной рагатай жывёлы, якая не пацярпела. На момант узнікнення пажару на ферме знаходзіліся два работнікі. Яны самастойна пакінулі будынак, — паведаміла афіцыйны прадстаўнік Мінскага абласнога ўпраўлення МНС Анастасія Швайбовіч.

У выніку пажару пашкодваныя сцены і перакрыцце ў памяшканні вакуумнай, знішчаны дзве электрычныя помпы. Прычына пажару ўстанавілі ваецца. Адна з версій — парушэнне правілаў эксплуатацыі электрасетак і электраабсталявання.

Рублі, крыптавалюта, наркатыкі...

Супрацоўнікі аддзялення па наркакантролі і процідзеянні гандлю людзьмі Першамайскага РУУС сталіцы пры сілавой падтрымцы байцоў спецыяльнага атрада хуткага рэагавання МУС на праспекце Незалежнасці затрымалі 34-гадовага непрацуючага мінчаніна, які займаўся продажам наркатычных рэчываў па сістэме «з рук у рукі».

Зламыснік прадаваў наркатыкі пэўнаму колу людзей, якія пералічвалі яму грошы на банкаўскую картку. Беларускія рублі фігурант канвертаваў у крыптавалюту, за якую потым набываў буйныя партыі псіхатропаў для далейшага перапродажу ў некалькі разоў даражэй.

Падзраваны быў затрыманы разам з пакупніком у аўтамабілі ў момант здзяйснення чарговай здзелкі. Падчас вобыску ў прадаўца было знойдзена 10,3 грама псіхатропага рэчыва белага колеру, у пакупніка — 0,6 грама. Экспертыза паказала, што яно ўтрымлівае ў сваім саставе асабліва небяспечны пара-метылэфедрон. Заведзена крымінальная справа, зламысніку прагражае пазбаўленне волі на тэрмін ад 8 да 15 гадоў з канфіскацыяй маёмасці.

Сяргей РАСОЛЬКА

Белакорац.

Налібоцкія мары

ШЭСЦЬ ВЁСАК ЯЦКАВА: ЯК ВЕСТКІ МІРУ

Крыху вышэй ад вёскі Белакорац па рацэ Іслач размяшчаецца шэсць вёсак Яцкава: Яцкава-Замосныя, Канчане, Карчомныя, Млынавыя, Падрэззе, Пяскі. Легенда гаворыць, што па гэтых мясцінах праходзіў калісьці святы Яцак-прапаведнік. Разам з ім было некалькі сотняў чалавек, і яны рухаліся ад адной тэрыторыі да другой, імкнучыся памірыць паміж сабой праваслаўных і католікаў. У той час на гэту мясцовасць нападлі татары, а святы Яцак нёс добрую вестку аб тым, што трэба жыць у міры і не ваяваць.

Цікава і тое, што ў XV стагоддзі блізу Налібоцкай пушчы нарадзіўся Мікола Гусоўскі. Гэта адбылося непадалёк ад Івянца, каля вёскі Каралеўшчына ў мястэчку Усава (Гусава), — там, дзе пачынае сваю плынь рэчка Уса. Бацька будучага паэта працаваў у Налібоцкай пушчы. Таму Мікола Гусоўскі пісаў «Песню пра зубра», выкарыстоўваючы факты з жыцця гэтай мясцовасці, — назіраў, што рабіў бацька, ці нават хадзіў разам з ім на паляванне.

Белакорац на беразе Іслачы з'явіўся прыблізна ў XVII стагоддзі. Здарылася так, што ў вёску з Валожына былі накіраваныя дзве сям'і, якія паміж сабой жылі нядружна: адны з прозвішчам Іода, другія з прозвішчам Бацян — у пэўным сэнсе гэта была высылка для іх. Такім чынам правы бераг Іслачы быў адведзены для Іодаў, а левы — для Бацяноў. Першапачаткова гэта былі асноўныя прозвішчы ў Белакорцы, аднак пазней з'явіліся і іншыя.

У часы Другой сусветнай вайны многія тутэйшыя жыхары загінулі. Усе вёскі, блізкія да Налібоцкай пушчы, мелі сувязь з партызанамі — і фашысты імкнуліся знішчыць гэтыя населеныя пункты. У 1943 годзе большасць з іх была спаленая.

ЗЯМЛЮ НАБЫВАЛІ Ў ГРАФА ТЫШКЕВІЧА

Бабуля і дзядуля Васіля Шакуна, Настасся і Апанас, з'ездзіўшы ў Санкт-Пецярбург, зарабілі там золата, а калі вярнуліся ў Белакорац, то набылі ў графа Тышкевіча 25 дзесяцін зямлі і пачалі абжывацца. Былая пабудова стаяла акурат на тым месцы, што і сучасны дом Шакуноў. І да сёння растуць тры магутныя сасны, пасаджаныя ў той час. Дзеду далі загад, каб на купленай зямлі ён высаікаў лес — граф забіраў яго і прадаваў. Пні можна было карчаваць, рабіць палі, ладзіць гаспадарку.

— Мой бацька ў свой час служыў кавалерыстам у Войску Польскім, — распавядае Васіль Шакун. — Пасля паспеў нядоўга папрацаваць у графа Тышкевіча — быў аб'ездчыкам. Займаўся лясной гаспадаркай — трэба было аднаўляць і мясцовыя вёскі, і сталіцу, —

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

таму ў Налібоцкай пушчы рабілася шмат высечак і нарыхтоўвалася драўніна. А вызвалення плошчы засаджвалі маладымі дрэўцамі. У лясной гаспадарцы было надзвычай шмат працы — даводзілася ствараць новыя лясы. Сённяшняя Налібоцкая пушча на 80 % — гэта тыя дрэвы, што садзілі работнікі лясной гаспадаркі.

СУЧАСНЫ ЛЁС РАДАВОЙ СЯДЗІБЫ

У пасляваенны час у Белакорцы былі бібліятэка, крама, медпункт, сельсавет, лясніцтва, праўленне калгаса, камбінат бытавога абслугоўвання, пачатковая школа — усе неабходныя для жыцця структуры, — і заставацца тут было надзвычай перспектыўна. Аднак пазней пачаўся масавы пераезд вясковых жыхароў у гарады, вёскі пусцелі. Сталыя людзі дажывалі век у родных хатах, аднак моладзь там не затрымлівалася. На сённяшні дзень у Белакорцы толькі два разы на тыдзень прыязджае аўтакрама, якая прывозіць для мясцовых жыхароў хлеб і нешта да хлеба. Сваю гаспадарку могуць трымаць ужо нямногія. Аднак жыццё нечакана ўсё-такі пацякло па новым рэчышчы на старым месцы.

— Людзі пабачылі, што ў сельскай мясцовасці можна нешта развіваць і на прыватным узроўні, — кажа Васіль Шакун. — Добра, што з'явіўся ўказ Прэзідэнта, які дазволіў займацца аграрызмам. Адпрацаваўшы ў дзяржаўнай установе больш за 40 гадоў, я вырашыў разам з жонкай заняцца гэтай справай. Бо ў нашай радавой сядзібе нікога ўжо не засталася, бацькі адышлі ў іншы свет. Стала рубам пытанне адносна лёсу гэтага будынка — ці яго падтрымліваць пэўным чынам, ці пераязджаць жыць, ці, каб ён не разваліўся, прадаць каму-небудзь. Аднак выбраць апошні варыянт рука не падымалася. Нават у думках такога не было, каб збыць гэту маёмасць, каб не было куды вярнуцца, — родныя мясціны прыцягвалі... Насамрэч дом, што застаўся ад бацькоў, вельмі прывабны, і гаспадарчыя пабудовы побач добрыя.

Вырашылі зарэгістраваць аграрыяў, назвалі «Налібоцкія ва-

сілкі». На сямейным сходзе раіліся: натуральна, побач Налібоцкая пушча, таму ў назве трэба прывязацца да мясцовасці, а «васількі» — бо, прагледзеўшы гісторыю, заўважылі, што ў сям'і перагукваецца імя Васіль, яно перадавалася з пакалення ў пакаленне.

У доме Васіля Шакуна для гасцей некалькі пакояў, што маюць розныя назвы, а таксама асаблівае інтэр'ернае аздабленне. Гэта «польскі» (зроблены па матывах Заходняй Беларусі), «садовы» і «савецкі» пакоі. Там знаходзяцца мэбля адпаведных часоў і цікавыя старажытныя прылады. Дарэчы, паўсюль шмат вышываных рэчаў, створаных рукамі маці гаспадары.

У «польскім» пакоі стаіць шафа, зробленая яшчэ ў часы Заходняй Беларусі і нават прамакраваная майстрам з Івянца: пазначаны дакладны адрас: Пілсудскага, 31. Гэту шафу разам з куфрам у якасці пасагу калісьці прывезла ў дом маці Васіля Шакуна.

Ёсць тут і старыя гадзіннікі, і крэслы, і швейная машынка даўніх часоў.

— Мы стараемся прытрымлівацца аўтэнтчнага аздаблення дома. Каб меней было жалеза, пластыку. Большасць прадметаў — драўляныя. Асцярожна захоўваем старажытныя рэчы, — кажа гаспадар. — А ў печцы гаспадыня спраўна гатуе розныя стравы. Многія наведвальнікі ніколі не бачылі, як упраўляцца з віламі, з качаргой. Ім цікава паглядзець.

РУЛЬКА З ШАЛЬБАБОНАМ І ШУРПА

Натуральна, кожнаму турысту хочацца пакаштаваць мясцовую ежу. Да таго ж зробленую з тых прадуктаў, што выраслі на падворку, без дадання нейкіх хімікатаў.

— У першую чаргу ў маёй гаспадыні Марыі Паўлаўны замаўляюць, каб прыгатавала ў чыгунку ў печы рульку з шальбабонам (фасоллю) і панцаком. Калі такі гарачанькі гаршчок дастаеш з печы, госці зазвычай застаюцца вельмі задаволеныя, — кажа гаспадар «Налібоцкіх васількоў». — Таксама гатуюць шурпу: на вуліцы раскладваем вогнішча і варым такі суп з дзічынай (з зелянінай і з прыправамі), якая з'яўляецца надзвычай карыснай. У ёй шмат

важных мікраэлементаў, якіх няма ў жывёл, што гадуецца ў вялікім статку ці нават на падворку. Гатуюць калдуны, дранікі і шмат іншых самых розных мясцовых страў.

На прысудзібным участку, у вялікай пуні, ствараецца музей коннага транспарту. Бо ад бацькі спадара Васіля захавалася шмат конных прылад: ён вельмі любіў коней да апошніх дзён жыцця. Як для лета былі самыя розныя вазы, так і для зімы розныя сані — усе іх можна пабачыць у новым музеі на свае вочы. Маюцца тут і адметныя званочкі, што чаплялі коням на хамут, калі ехалі на святы. Іх называюць шаргунамі (у іншых мясцовасцях — гэта шараі, ці бомы). Дарэчы, люстра ў музейным пакоі зроблена з вялікага драўлянага кола ад сячкарні, аздабленага лямпачкамі.

Сядзіба выйграла адзін з грантаў, удзельнічаючы ў конкурсе пад эгідай зялёнага маршруту «Валожынская гасцінцы». Такім чынам, у межах праекта «Садзейнічанне развіццю на мясцовым узроўні ў Рэспубліцы Беларусь», які фінансуецца Еўрапейскім саюзам і рэалізуецца Праграмай развіцця ААН, адбываецца фінансаванне адкрыцця музея коннага транспарту.

ПЕШЫ, ВЕЛАСІПЕДНЫ, КОННЫ, ВОДНЫ МАРШРУТЫ!

Побач з Белакорцам праходзяць цікавыя маршруты — пешы, веласіпедны, конны, водны, — ёсць розныя магчымасці адпачыць. Шмат людзей прыязджае сюды з Мінска. Раней было многа расійскіх турыстаў, цяпер лідары сярод гасцей — палякі, якія прыязджаюць сюды шматразова, шукаючы ў Беларусі свае карані, родныя вёскі, магілы сваякоў. Тут ім дапамагаюць праводзіць такія росшукі, вядуць перапіску. Шмат наведвальнікаў завітвае і з Еўро-

пы — немцы, шведы, італьянцы, французы, гасцявалі нават вандроўнікі з Азіі і ЗША.

Непадалёк ад «Налібоцкіх васількоў» размясціліся і іншыя аграрыяў Валожынскага сельскага савета. І ўсе іх гаспадары сябруюць паміж сабой, часам накіроўваюць адзін да аднаго турыстаў, каб зацікавіць усіх без выключэння прыездных.

Побач праходзіць экалагічная сцежка, па якой могуць вандраваць у тым ліку і людзі з абмежаванымі магчымасцямі. У самой пушчы ёсць экасцяжынка пад назвай «Сябрынскае скрываўанне»: там распавядаецца пра самыя розныя расліны, што сустракаюцца абал па сцежкі, пра пейзажы, пра ландшафты і пра жывёл. Сцяжынка вучэбная, ёй карыстаюцца як дарослыя, так і дзеці.

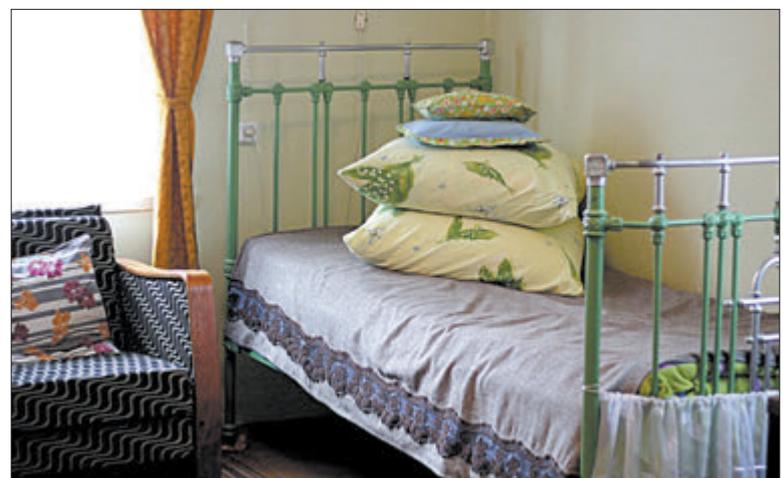
Каля сцежкі ёсць вальер, дзе ў зімовы час можна пабачыць зуброў, якіх заманваюць спецыяльнай прыкормкай. Побач знаходзяцца і глушчовае ферма, вальер па ператрытцы дзікіх жывёл, напрыклад аленьяў.

Па маляўнічай рацэ Іслачы шмат сплаўляюцца на лодках, байдарках, каяках. А ў самім Белакорцы сям'я Шчогалявых (сядзіба «Домік на Іслачы») нядаўна пачала займацца лодачным сплавам. Маецца ўласная флатылія, гаспадар выступае ў якасці інструктара: сплавы па Іслачы атрымліваюцца надзвычай цікавыя.

Варта расказаць і пра адметны веласіпедны маршрут. Можна прыехаць у самы заходні пункт Валожынскага раёна — вёску Багданава (на чыгуначную станцыю Багданаў з Мінска электрычкай да Маладзечна, далей цягніком Маладзечна—Ліда). Там і пачынаецца веласіпедны маршрут «Валожынскія гасцінцы». Шлях пралягае праз Налібоцкую пушчу, абал сцежкі бачныя розныя гістарычныя і прыродныя помнікі. Праязджаючы праз Белакорац, вандроўнікі трапляюць у Яцкава, перасякаюць рэчку Іслач, Волму, бяруць напрамак у бок Ракава, Радашковіч, а там зноў сядваюць на электрычку (Маладзечна—Мінск). За дзень такі маршрут не адолець — па дарозе давядзецца раз ці два заначаваць у адной з сядзіб ці, у цёплую пару, у сваёй палатцы...

Здаецца, не ўсе мы ведаем, што ў нашай краіне ёсць такія цікавінкі. Яны вабяць нават турыстаў з далёкага замежжа. Ці не час і нам самім планаваць наступную вандроўку?

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.
Валожынскі раён.

«Польскі» пакой.

ПАНТЭОН
ЛІТВИНЫЖЫГІМОНТ
КАРЫБУТАВІЧ

(1385—1435)

Ён мог стаць каралём Чэхіі, але не стаў. Гэтак склалася, што Жыгімонт Карыбутавіч апынуўся ў цэнтры палітычных падзей, якія скаланулі спайку Еўропы ў 1420-х гадах. Лёс гэтага чалавека незвычайны, а таму і трагічны. Здавалася, ён так і не знайшоў свайго месца ў жыцці, шукаў яго, а пасля вырашыў заваяваць яго зброяй.

Яму не дасталася багатая спадчына ад бацькоў князя Дзмітрыя Карыбута Альгердавіча і Анастасіі Алегаўны Разанскай. За супраціў сабе Вітаўт забраў у Дзмітрыя Карыбута ягоньня ўладанні Ноўгарад-Северскі, Наваградак і Ліду. А пасля смерці бацькі асірацелы падлетак выхоўваўся пры двары Ягайлы. Яго чакаў незайздросны лёс службовага князя, які мусіць жыць з ласкі свайго гаспадара. Ён узначаліў харугву ў слаўтай Грунвальдскай бітве, удзельнічаў у вайне з Тэўтонскім Ордэнам у 1414 годзе. Набраўся вайсковага ўмельства і вопыту. Пэўна, таму ў 1422 годзе Вітаўт, якога чэхі абралі сваім каралём, і паслаў Жыгімонта Карыбутавіча на чале пяцітысячнага войска сваім намеснікам у Прагу. Чэхія паўстала супраць імператара Сігізмунда I, які, дарэчы, падтрымліваў Ордэн у ягоных дамаганнях на Жамойць. Вітаўт заявіў: «Жадаючы адпомсціць за крыўду майму ворагу, каралю Сігізмунду, выслаў у Чэхію братанка Жыгімонта Карыбутавіча, каб мой вораг Сігізмунд зразумеў нарэшце, каго заганіў, ведаў, што ў нас ёсць сіла і адвага, і перастаў у рэшце рэшт дакучаць сваімі злычынскімі ўчынкамі». Вітаўт не збіраўся быць чэшскім каралём, а чэхі і Жыгімонт Карыбутавіч разглядаліся як сродак ціску на імператара. Пражанам Жыгімонт запомніўся паміланнем мяцежнікаў, калі адзін з іх на пакаранні кінуў яму ў твар: «Будзеш катом, калі гэта табе міла».

Імператар Сігізмунд абуралася і прасіў Ягайлу паўплываць на яго братаніча, які дапамагае чэхам, «абараняе іх ад верных» (імператарскіх ваяроў). «А гэта не што іншае, як адкрытая вайна супраць Бога, веры і святой рэлігіі». Жыгімонт Карыбутавіч трапіў у шэрагі лютых ворагаў імператара. Адзіны сродак нейтралізаваць літвінскага князя — гэта саступіць Вітаўту. І як толькі імператар прызнаў Жамойць за ВКЛ, Вітаўт вывёў свой корпус з Чэхіі. Карыбутавіч стаў непатрэбны. Толькі чэхі не забыліся пра яго і прасілі Вітаўта адпусціць Жыгімонта Карыбутавіча ў Чэхію, каб той прыняў каралеўскую карону. Вітаўт адмовіў імі. Тады Жыгімонт Карыбутавіч летам 1424 года на чале сабранага ім аддзела ў 1300 чалавек

вярнуўся ў Чэхію, як «валанцёр волі».

Цяпер ён паводзіў сябе як сапраўдны гусіт — паслядоўнік рэфармацкіх ідэй Яна Гуса. На вачах пражан прыняў прычасце па гусіцкім абрадзе і быў выбраны імі «панам гаспадаром» Прагі. Папа рымскі Марцін V абвясціў Жыгімонта Карыбутавіча ерэтыком і назваў чалавекам без годнасці і веры. Хоць сам «ерэтык» не перажываў ад такога абвінавачвання, бо гусітам ён зрабіўся па глыбокім перакананні, бачачы ўжо прагніласць тагачаснага каталіцкага касцёла і хлуслівасць яго служак. Ён, як і гусіты, прагнуў аднаўлення каталіцкай царквы, вяртання да ідэалаў ранняга хрысціянства. Пазней нават выклікаў на дыспут каталіцкіх тэолагаў, якія ўхіліліся ад яго выкліку.

Жыгімонту ўдалося замірыць дзве плыні гусітаў — умераных чашнікаў і радыкальных табарытаў на чале з праслаўленым палкаводцам Янам Жыжкам, які прызнаў ягоную ўладу. Пасля смерці Жыжкі Жыгімонт Карыбутавіч узначаліў чэшскае войска і пад Усцем 16 чэрвеня 1426 года разбіў імператарскае войска. На сваю бяду, Жыгімонт Карыбутавіч хацеў паразумецца з імператарам, што пражане прынялі за здраду і звязенілі свайго «пана гаспадара». Уладу ў Празе захапілі табарыты і пад канвоем выслалі Жыгімонта Карыбутавіча з Чэхіі. Цяпер ён быў непатрэбны ні каралю Ягайлу, ні Вітаўту, ні ўчарашнім сябрам-чэхам. Ён сабраў вакол сябе такіх жа «валанцёраў волі», атрад воінаў прывёў князь Фёдар Астрожскі, і з гэтымі сіламі ў 1430 годзе захапіў польскі замак. Там ён усталяваў адмысловую «гусіцкую рэспубліку». На яго прапанову прэвесці дыспут, кракаўскі біскуп Збігнеў Алясніцкі ў прызначаны дзень зачыніў кракаўскія касцёлы. А пакуль Жыгімонт знаходзіўся ў Кракаве, брат Алясніцкага завалоўдаў Глініцай. Жыгімонт Карыбутавіч не стаў увязвацца ў барацьбу за гэты замак, а на чале свайго воінства разам з табарытамі ваяваў

супраць імператарскага войска, ваяваў за свабоду чэхай. А на ягонаў радзіме пачалася вайна паміж Жыгімонтам Кейстутавічам і Свідрыгайлам Альгердавічам. Першага падтрымлівалі палякі, а другога — русіны, а літвіны ваявалі за абодва бакі. Вось і вырашыў Жыгімонт Карыбутавіч падтрымаць Свідрыгайлу Альгердавіча супраць польскага стаўленіка. Схізматыкі-русіны былі яму бліжэй, чым католікі-палякі і літвіны.

Ордэн дазволіў яму прыезд праз свае землі пры ўмове навучання ордэнскіх рыцараў прыёмам табарыцкай тактыкі. Дык васьм год і вучыў у Рызе крыжакоў ваяваць, як табарыты, і тое таму, што яны былі саюзнікамі Свідрыгайлы.

Разам з крыжакамі і сваімі воінамі Жыгімонт Карыбутавіч прыйшоў на дапамогу Свідрыгайлу Альгердавічу, які перадаваў яму начальства над сваім войскам.

1 верасня 1435 года на рацэ Святой абодва варожыя войскі сустрэліся. Войска Жыгімонта Кейстутавіча было ўмацавана 12-тысячным польскім корпусам. Не жадаючы праліваць кроў, Карыбутавіч і гэтым разам хацеў прымірыць варагуючыя бакі. Але яго мірную прапанову Жыгімонт Кейстутавіч адхіліў. Тады ён звярнуўся да Свідрыгайлы: «Шкада праліваць братнюю кроў, нішчыць такі пекны цвет рыцарства хрысціянскага, лелей пагадзіцца, калі абодва бакі не змогуць прымірыцца, няхай згодзяцца на слушны суд цэзара, папы, каго-небудзь з хрысціянскіх каралёў, вядомых справядлівасцю». Наіўны рамантык! Свідрыгайла таксама адхіліў ягоную прапанову.

Праз сваю наіўнасць ён і загінуў. Паколькі з-за дажджоў рака Святая выйшла з берагоў і затопіла прыбярэжную мясцовасць, Жыгімонт Карыбутавіч вырашыў адвесці войска на іншую пазіцыю. Ён не мог уявіць здрадніцкага ўдару палякаў у спіну. Верыў у іх рыцарскую годнасць, а яны пераправіліся цераз раку і напалі на адыходзячых воінаў. Тыя не змаглі перастроіцца і сталі ахвярамі бязлітаснага пабоішча (невывадкова людзі назвалі гэтае месца Пабойка). Жыгімонт Карыбутавіч не пабег ратавацца, а да апошняга разам са сваімі «валанцёрамі волі» біўся з ворагам, ратуючы іншых ад смерці. Паранены ў галаву і шыю, ён трапіў у палон. На пытанне, чаму ён не ратаваўся, адказаў: «Гонар вышэй за жыццё стаўлю і ганьбай уцэкаў не хацеў пакрыцца». Па загадзе Жыгімонта Кейстутавіча яго пакінулі без дапамогі, і ён сканаў. Наіўны рамантык, якому не было месца ў тым жорсткім свеце, у якім забыліся пра гонар і годнасць.

Вітаўт ЧАРОПКА.

■ Сваімі словамі

ПРЫСТАНАК
ДЛЯ ВАНДРОЎНІКА

Гісторыю варта не проста ведаць. Часам да яе хочацца дакранацца. Звесткі, не пацверджаныя пэўнымі матэрыяльнымі вобразамі, часцей за ўсё застаюцца толькі наборам фактаў. Але нават факты, калі ім верыш, без цікавых легендаў, гісторый кахання, незвычайных прыгод выклікаюць мала эмоцый — хіба што проста прыняцце. Як жа ажывіць шкілет гісторыі? Адзін з выдатных спосабаў — пажыць у ім.

І гэта не ў пераносным, а амаль у літаральным сэнсе. Вядома, прыгожае і цікавае гістарычнае месца можна наведаць — і тады, пры ўмове ўдала створанай экспазіцыі, аповеду дасведчанага экскурсавода, зрэшты, добрага настрою і надвор'я — могуць застацца цудоўныя ўражанні. Але калі ў гістарычнай атмасферы атрымліваецца заначаваць, ты, лічы, ужо сам робіш часткай гісторыі, ажыўляеш яе, прапускаеш праз уласную душу і, хто ведае, напайнаеш новымі кодамі. А раптам заўтра, ці праз сто гадоў, зробішся вядомым чалавекам? Тады людзі будуць казаць: «Сам-скі ці-ская пачалі ў доме на рагу вуліцы такой-та ў горадзе N...»

Жыццё непрадказальнае і мае таямніцы. Гэтаксама як поўняцца неспадзяванкамі гарады. Але асноўныя сакрэты горада хаваюць не толькі людзі, якія ў ім жывуць, але і розныя часы, адлюстраваныя ў архітэктурі і музейных прадметах. Старыя дворыкі савецкай забудовы, велічныя палацы, цудам ацалелыя

даў, хоць я і працую ў краязнаўчай тэме, прыгадаць не ўдалося... Чамусьці ў няпростай формуле, дзе прысутнічаюць такія складнікі, як зручнасць і якасць, аўтэнтычнасць і інфарматыўнасць, на апошнія два кампаненты часта не звяртаецца ўвагі. Аднак такім чынам правільнага адказу ў гэтым практыкаванні мы ніколі не атрымаем... Хтосьці ўвёў у нас такі стандарт, што на старажытным, сапраўдным можна сэканоміць. Аднак такая аўчінка насамрэч нявартая варабу. І атрыманы вынік ніколі не стане тым, чаго насамрэч хацелася.

Вопытнага еўрапейскага, ці расійскага, ці якога іншага турыста не прывабіць «еўрарамонтам». Бо замежнік едзе не дзеля таго, каб проста ўбачыць Беларусь і паставіць птушачку ў вандроўным дзённіку, а каб паспрабаваць адчуць, зразумець краіну, прыслухацца да таго, што яна можа сказаць яму асабіста. І гэта наўрад ці адбудзецца ў звычайных сучасных, добра адрамантаваных будынках. Патрэбна аўтэнтыка!..

Дом на Валковіча, 23
звонку выглядае
надзвычай
атмасферна.

з яшчэ больш даўніх часоў, манастыры з келлямі, сакрэты якіх наўрад ці ўдасца даведацца камусьці са смертных людзей... Гэта і сучасныя кварталы са шклянымі, металічнымі канструкцыямі, і паркі, быццам прызначаныя для таго, каб у іх маглі згубіцца закаханыя. І нават спальныя раёны — асноўная перавага якіх у прасторных, цёплых кватэрах, асобных для кожнага маленькага сямейнага света (аднак па-за яго межамі чалавек хоча пазнаваць новае і — спасцігаць старое).

Прыгадаваў сваю аднадзённую вандроўку ў польскі Гданьск, які месціцца на ўзбярэжжы халоднага Балтыйскага мора. Што мяне вельмі ўразіла, дык гэта... хостэл у гатычным стылі. І ён з'яўляўся не стылізацыяй, а аўтэнтычным будынкам. Я не спынялася там, бо была ў горадзе адзін дзень. Толькі зрабіла фотаздымак на памяць, бо вонкавы інтэр'ер быў надзвычай прыгожы. А калі яшчэ давядзецца быць у Гданьску, абавязкова спынюся там.

У Беларусі такіх пабудов, на жаль, амаль няма. Адзінае, што прыходзіць на памяць, — гатэль унутры Мірскага замка. Аднак кошт у ім дасяжны не для кожнага вандроўніка. Больш прыкла-

Прыгадаваецца дом у Гродне. Пакуль што пусты, але з вялікім турыстычным патэнцыялам. Ён мае ўсе шанцы стаць яскравым, жаданым аплотам для вандроўнікаў (калі толькі хтосьці возьмецца за яго аднаўленне). Гэта будынак па вуліцы Валковіча, 23. Шыкоўны драўляны дом, пабудаваны ў пачатку XX стагоддзя ў стылі «рускага драўлянага мадэрну». Аналагічных пабудов з натуральнага матэрыялу ў горадзе больш няма. Аднак калісьці драўляныя пабудовы ў Гродне рабіліся надзвычай якасна.

Дом на Валковіча, 23 звонку выглядае надзвычай атмасферна. Гэтага не скажаш пра яго ўнутраны стан — зняты падлогі і часткова разбураныя сцены. Відавочна, што аднаўленне не будзе каштаваць танны. Але там мог быць атрымацца не проста гатэль у аўтэнтычным памяшканні. Гэта магло б быць месца, напоўненае адчуваннямі і перажываннямі — хто ведае, галасамі колішніх жыхароў, іх легендамі і гісторыямі кахання... Мінулае побач. Яно ў руках нас, сённяшніх. Дзе спынімся мы, каб пераначаваць ці каб прыкласці свае ўменні і фінансы?..

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ.

Извещение о проведении 12 февраля 2018 года повторных торгов с условиями по продаже имущества, принадлежащего ОАО «Минскремстрой»

Сведения о предмете торгов (продаваемом имуществе)			
Наименование, характеристики имущества, входящего в состав предмета торгов	Местонахождение	Начальная цена с учетом НДС, бел. руб.	Размер задатка, бел. руб.
Административное помеще-ние общей площадью 2008,7 кв. м с инв. № в ЕГРНИ 500/D-708150242; теплосчетчик SKU-01 с инв. № 462014; электросети 200М К. Либкнехта, 70 с инв. № 01-169; сети водопровода d100мм L23м К. Либкнехта, 70 с инв. № 01-170; т/сети К. Либкнехта, 70 с инв. № 01-178	г. Минск, ул. Карла Либкнехта, д. 70, пом. 27	1 500 954,00	150 000,00

Продавец имущества: ОАО «Минскремстрой», ул. Интернациональная, 5, 220030, г. Минск.

Организатор торгов: государственное предприятие «МГЦН», ул. К. Маркса, 39, к. 10, 220030, г. Минск.

Условие торгов: победитель торгов (покупатель) оплачивает вознаграждение за организацию и проведение торгов, включающее затраты на организацию и проведение результативного аукциона, в размере 1 процента от цены продажи предмета торгов, указанной в протоколе о результатах торгов, в течение 3 рабочих дней со дня проведения торгов.

Торги проводятся в соответствии со статьями 417, 418 Гражданского кодекса Республики Беларусь и порядком проведения торгов по продаже имущества, принадлежащего ОАО «Минскремстрой», утвержденным организатором торгов.

К участию в торгах допускаются юридические и физические лица, заключившие с организатором торгов соглашение о правах и обязанностях сторон в процессе подготовки и проведения аукциона, внесшие задаток, а также представившие организатору торгов следующие документы:

заявление на участие в аукционе (по форме, установленной организатором торгов); заявление об ознакомлении с документами, продаваемым имуществом, порядком проведения аукциона (по форме, установленной организатором торгов); копию свидетельства о регистрации (для юридических лиц и индивидуальных предпринимателей); копию устава (для юридических лиц); копию платежного документа о внесении задатка; документы, подтверждающие полномочия представителя юридического (физического) лица; а также, при необходимости, иные документы в соответствии с порядком проведения аукциона.

Задаток перечисляется на расчетный счет государственного предприятия «МГЦН» № ВУ34 BPSB 3012 1049 7101 9933 0000 в Региональной дирекции № 700 по г. Минску и Минской области ОАО «БПС-Сбербанк», БИК BPSBVY2X, УНП 190398583, в срок, установленный для приема документов на участие в аукционе.

Торги проходят в форме открытого аукциона с условиями на повышение начальной цены. Торги проводит аукционист, определенный организатором торгов. В процессе торгов начальная цена повышается аукционистом до тех пор, пока только один участник согласится приобрести предмет торгов. Данный участник объявляется победителем торгов, а наивысшая цена (цена продажи) фиксируется в протоколе о результатах торгов и включает НДС. В ходе торгов участники могут предлагать свою цену за продаваемое имущество в соответствии с порядком проведения аукциона.

В случае если торги признаны несостоявшимися в силу того, что заявление на участие в них подано только одним участником или для участия в них явился только один участник, предмет торгов продается этому участнику (покупателю) при его согласии по начальной цене, увеличенной на пять процентов.

Оплата стоимости приобретенного имущества с учетом НДС осуществляется победителем торгов (покупателем) в порядке, предусмотренном в договоре купли-продажи. По согласованию с продавцом возможна рассрочка платежа.

Договор купли-продажи между продавцом и победителем торгов (покупателем) заключается после предъявления копии платежных документов о перечислении суммы вознаграждения и подписывается в течение 10 рабочих дней со дня проведения торгов.

Торги проводятся 12 февраля 2018 года в 15.00 по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, зал аукционов. Прием документов, а также консультации по вопросам участия в торгах осуществляются с 30.01.2018 по 08.02.2018 включительно в рабочие дни с 09.00 до 13.00 и с 14.00 до 17.00 (по пятницам – до 16.45) по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, каб. 6.

Телефоны для справок:
(017) 327-48-36 (государственное предприятие «МГЦН»);
(017) 226-41-14, (017) 200-04-11, (029) 688-61-94 (ОАО «Минскремстрой»)

ОАО «Объединенная дирекция строящихся объектов» в лице ликвидатора ООО «Юридическая группа «СОВЕТНИК» проводит торги по продаже имущества ОАО «Объединенная дирекция строящихся объектов»

Продавец: ОАО «Объединенная дирекция строящихся объектов» в лице ликвидатора ООО «Юридическая группа «СОВЕТНИК».

Организатор торгов: ЗАО «БЕЛРЕАЛИЗАЦИЯ», 220089, г. Минск, ул. Уманская, 54, 4-й этаж паркинга, каб. 27. Руководитель организатора электронных торгов – Шигалева Ирина Викторовна, тел.: (8017) 298-53-53; (8029) 690-54-09, WWW.BELTORGI.BY

Публичные торги в электронной форме в процедуре ликвидации (далее – электронные торги) **будут проведены 12 марта 2018 г. в 9.00**, на электронной торговой площадке WWW.BELTORGI.BY, **окончание – 12 марта 2018 г. в 17.00.**

Заявки принимаются с 5 февраля 2018 г. с 9.00 до 7 марта 2018 г. 17.00.

Шаг аукциона 5 %.

Для участия в торгах необходимо:
1. В срок до 9.00 7 марта 2018 г. перечислить задаток по выбранному лоту. Расчетный счет для перечисления задатка ВУ06SOMA30120013860101000933 в ЗАО «Идея Банк», код SOMABY22, УНП 191113330, получатель – ЗАО «Белреализация».

2. Далее подать заявку по выбранному лоту на участие в торгах на сайте WWW.BELTORGI.BY.

3. Направить в отсканированном виде все прилагаемые к заявке документы по адресу: marketing@zalog.by (подробнее – в информации лота на сайте WWW.BELTORGI.BY). Задаток должен быть внесен до подачи заявки на участие в электронных торгах. Задаток вносится за каждый лот в размере 10 % от начальной стоимости предмета торгов.

Победитель торгов (претендент на покупку) обязан возместить сумму фактических затрат на организацию и проведение торгов в течение 5 рабочих дней со дня их проведения на основании представленного организатором торгов извещения о возмещении затрат.

Срок заключения договора купли-продажи: не позднее 10 рабочих дней со дня проведения торгов.

Срок оплаты предмета торгов: не позднее 15 рабочих дней со дня проведения торгов.

Более подробная информация о проведении торгов на сайте WWW.BELTORGI.BY

№ п/п	Предмет торгов	Начальная цена предмета торгов, бел. руб. с НДС	Шаг торгов (5 %), бел. руб.	Сумма задатка (10 %), бел. руб.
1	Оргтехника, бытовая техника	15 445,04	772,25	1 544,50
2	Офисная мебель	10 000,48	500,02	1 000,05
3	Охлаждающее и отопительное оборудование	4 759,26	237,96	475,93
4	Пожарное оборудование	10 309,71	515,49	1 030,97
5	Сантехника	15,42	0,77	1,54
6	Складское оборудование	21 507,38	1 075,37	2 150,74
7	Строительный инструмент и оборудование	21 075,29	1 053,76	2 107,53

ОАО «Гомельоблреклама», извещает о проведении 14 февраля 2018 года открытого повторного аукциона со снижением начальной цены на 50 % после несостоявшихся торгов по продаже имущества в 11.00 в г. Гомеле по ул. Гагарина, 20

№ лота	Наименование предметов торгов	Начальная цена продажи имуще-ства одним лотом, с учетом НДС (20 %), бел. руб.	Сумма задатка, с учетом НДС (20 %), бел. руб.
1	Капитальное строение с инв. № 350/С-42584, общей площадью 1 616,7 кв. м, назначение – здание административно-хозяйственное, наименование – административный корпус. Составные части и принадлежности: галерея. Забор железобетонный 36,0 м. п. (инв. № 114), озеленение (7 деревьев) (инв. № 13), вертикальные планировки и благоустройство (инв. № 12), в т. ч.: проезжая часть 632,0 кв. м, борты 42,0 кв. м; распределительные пункты ПР – 3 шт. (инв. № 37); распределительное – 3 шт. (инв. № 32)	166 570,00	8 328,50

Информация о земельном участке: кадастровый номер 34010000006004802 **площадью 0,1849 га** – для эксплуатации и обслуживания административного здания. **Местонахождение:** Гомельская область, г. Гомель, ул. Борисенко, д. 7

Продавец: ОАО «Гомельоблреклама», г. Гомель, ул. Гагарина, 20. **Организатор торгов:** филиал «Эксперт-Услуга» ОАО «Гомельоблреклама». Конт. тел.: 8 (029) 694-43-89, 8(0232) 23-23-53 – Грачева Полина Станиславовна. **Шаг аукционных торгов – 5 %.** **Для участия в аукционе необходимо:** 1. Оплатить задаток на расчетный счет **Продавца имущества (ОАО «Гомельоблреклама»):** р/с ВУ34-ВАРВ3012209370013000000, БИК ВАРВВУ23912, Филиал ОАО «Беларгпромбанк» ГОУ, УНП 400071204, ОКПО 285728963000, назначение платежа – задаток за участие в аукционных торгах (задаток для участия в аукционе перечисляется до подачи заявления). 2. Подать заявление организатору аукциона по установленной форме с приложением необходимых документов можно с **30 января 2018 г.** по адресу: г. Гомель, ул. Гагарина, 20, 2-й этаж, каб. «Эксперт-Услуга» в рабочие дни с 09.00 до 13.00 и 14.00 до 16.00, **примем заявления для участия в аукционе заканчивается 12 февраля 2018 г. в 16.00. Заявления, поступившие после установленного срока, не принимаются. Организатор аукциона вправе отказать от проведения аукциона в любое время, но не позднее, чем за три дня до его проведения.** В случае если аукцион признан несостоявшимся в силу того, что заявление на участие в нем подано только единственным участником, объект аукциона продается этому участнику при его согласии по начальной цене, увеличенной на **5 (пять) %**. Участник торгов имеет право до начала торгов письменно отозвать свое заявление на участие. Неявка участника торгов на торги признается отказом от участия в торгах. В этих случаях сумма внесенного им задатка возвращается **Продавцом имущества** в течение **5 (пяти)** рабочих дней со дня проведения торгов. Победителями торгов будут признаны участники, предложившие более высокую цену. Лица, являющиеся победителями торгов, обязаны: подписать протокол о результатах аукциона; заключить договор купли-продажи в течение **20 (двадцати) календарных дней** от даты подписания протокола о результатах аукциона; оплатить приобретаемое имущество согласно договору купли-продажи и возместить затраты на организацию и проведение аукциона в течение **3 (трех) рабочих дней** с момента подписания протокола. Задатки, уплаченные участниками аукциона, ставшими победителями, будут учтены в счет исполнения обязательств по договору купли-продажи. **В соответствии с действующим законодательством Республики Беларусь может быть предоставлена рассрочка оплаты имущества.** Проводится аукцион в соответствии с положением Открытого акционерного общества «Гомельоблреклама» филиал «Эксперт-Услуга» о порядке организации и проведения аукционов по продаже имущества и права на заключение договоров аренды нежилых помещений (их части). **Подробное извещение о первых торгах опубликовано в газете «Звезда» 29.11.2017 г. Дополнительная информация по контактным телефонам Организатора торгов: 8 (0232) 23-23-54, 23-23-56, 8 (029) 126-66-62. Порядок оформления участия в аукционе содержится на сайте Организатора торгов – www.gomeloblreklama.by, раздел «Аукционы»**

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ ПОВТОРНЫХ ТОРГОВ В ФОРМЕ ОТКРЫТОГО АУКЦИОНА

Организатор торгов: государственное предприятие «Витебский областной центр маркетинга», 210015, г. Витебск, проезд Гоголя, 5, тел. (0212) 47-20-56.

Продавец: ОАО «Витебский комбинат шелковых тканей», 210002, г. Витебск, ул. М. Горького, 62, тел.: (029) 896-47-55, (029) 714-50-17, alex.68.06@mail.ru.

Наименование объекта, начальная цена, задаток	
Лот № 1. Машина сновальная (СП-180), инв. № 143961, г. в.1986. Нач. цена: 5 670 руб. без НДС. Задаток: 567 руб.	
Лот № 2. Рапирный ткацкий станок фирмы «Dornier», тип PTS 4/J с накатным устройством NEUENHAUSER, электронной жаккардовой машиной тип SX фирмы «Staubli», дизайнерской программой и рамной конструкцией, инв. № 145057, г. в. 2012. Нач. цена: 50 400 руб. без НДС. Задаток: 5 040 руб.	
Лоты №№ 3–4. Трансформатор силовой марки ТМЗ1000, инв. № 141363, 141364, г. в. 1967. Нач. цена за 1 лот: 6370 руб. без НДС. Задаток за 1 лот: 637 руб.	
Торги состоятся 15.02.2018 в 11.00 по адресу: г. Витебск, проезд Гоголя, 5, в ККУП «Витебский областной центр маркетинга». Срок внесения задатков и подачи заявлений на участие в торгах: с 30.01.2018 в 8.30 по 14.02.2018 до 17.30. Ранее опубликованные извещения: газета «Звезда» 24.08.2017 г., 24.10.2017 г., 16.11.2017, 09.12.2017 г.	

Задаток перечисляется: р/с № ВУ70BLBB30120300082525001001 (бел. руб.); ВУ43BLBB30120300082525001002 (USD); ВУ16BLBB30120300082525001003 (EUR); ВУ86BLBB30120300082525001004 (RUB) в Дирекции ОАО «Белинвестбанк» по Витебской обл., БИС BLBBVY2X, УНН 300082525. **Получатель платежа:** ОАО «Витебский комбинат шелковых тканей». Задаток за участие в аукционе резидентами Республики Беларусь осуществляется в белорусских рублях, нерезидентами – в иностранной валюте с применением официального курса Национального банка Республики Беларусь на день платежа. **Валюта торгов** – белорусский рубль. Заявления на участие в торгах со всеми необходимыми документами принимаются в рабочие дни с 8.30 до 17.30 по адресу: г. Витебск, проезд Гоголя, 5, в ККУП «Витебский областной центр маркетинга». Торги проводятся в соответствии с Законом Республики Беларусь от 13 июля 2012 г. № 415-З «Об экономической несостоятельности (банкротстве)». Шаг аукциона устанавливается в сумме 5 % от начальной цены лота. **Условия:** оплата НДС сверх цены продажи имущества, комиссия по конвертации и переводу валюты, демонтаж оборудования осуществляется за счет покупателя. Приобретение имущества возможно с кредитной поддержкой ОАО «Белинвестбанк», ОАО «Паритетбанк». Лица, желающие участвовать в торгах, обязаны подать организатору заявление на участие в торгах с приложением документов: заверенного банком документа, подтверждающего внесение суммы задатка на расчетный счет, указанный в извещении; для индивидуального предпринимателя – копии свидетельства о гос. регистрации индивидуального предпринимателя; для юр. лица – доверенности, выданной представителю юр. лица (кроме случаев, когда юр. лицо представляет его руководитель), а также копии свидетельства о гос. регистрации юр. лица; для иностранного юр. лица, иностранной организации, не являющейся юр. лицом, созданной в соответствии с законодательством иностранных государств иностранным государством и его административно-территориальными единицами в лице уполномоченных органов, международной организации – легализованных в установленном порядке копий учредительных документов, выписки из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть подготовлена в течение 6 месяцев до подачи заявления на участие в торгах) либо иного эквивалентного доказательства статуса юр. лица в соответствии с законодательством страны происхождения, документа о финансовой состоятельности, выданного обслуживающим банком; для представителя гражданина РБ, в том числе индивидуального предпринимателя, – доверенности, оформленной в соответствии с законодательством. При подаче документов на участие в торгах граждане РБ, иностранные граждане и лица без гражданства, а также граждане РБ, постоянно проживающие за пределами РБ, представители юр. лиц РБ, предъявляют паспорт или иной документ, удостоверяющий личность. Имущество считается проданным лицу, которое предложило на торгах самую высокую цену. В случае если торги признаны несостоявшимися, предмет торгов продается единственному участнику, подавшему заявление на участие в торгах (либо вившемуся для участия в них) при его согласии по начальной цене, увеличенной на 5 %. Победитель торгов в день проведения торгов подписывает протокол. **Победитель торгов (претендент на покупку) обязан:** в течение 5 дней со дня проведения торгов: возместить затраты на организацию и проведение торгов, затраты по оценке имущества, изготовлению документации, необходимой для проведения торгов; в течение 5 рабочих дней со дня проведения торгов подписать договор купли-продажи; оплатить предмет торгов и НДС в порядке и в сроки, установленные договором купли-продажи. Организатор торгов вправе отказать от проведения торгов не позднее, чем за 5 дней до даты их проведения. Ознакомление с объектами осуществляется в рабочие дни с 8.30 до 17.00. Объекты находятся по адресу: г. Витебск, ул. М. Горького, 62. Имущество, выставленное на торги, бывшее в употреблении, требуется мелкий ремонт отдельных элементов. Конт. тел.: (0212) 47-20-56, (029) 510-07-63, e-mail: vcm74@mail.ru, marketvit.by

Извещение о проведении аукционных торгов с условиями на право проектирования и строительства капитальных строений (зданий, сооружений) в г. Бресте

Право на заключение договора на реализацию права проектирования и строительства капитальных строений (зданий и сооружений)	
Лот № 1	
Предмет аукциона	На пересечении ул. 28 Июля и ул. Октябрьской Революции Бреста, на земельном участке площадью 0,9586 га
Функциональное назначение земельного участка	Право проектирования и строительства объекта общественного питания
Вещное право предоставляемого земельного участка	В аренду сроком на 5 лет
Объекты недвижимости, подлежащие сносу	Объекты недвижимости частного унитарного предприятия по оказанию услуг «Ива»
Снос объектов недвижимости производится в установленном законодательством порядке. Объекты расположены в районах с развитой инженерной инфраструктурой	
Начальная цена продажи (руб.)	145 562,45
Сумма задатка (руб.)	29 110,00
Расходы по подготовке градопаспорта, земельно-кадастровой документации, тех. условий, АПЗ (руб.)	3 744,70 руб.
Ориентировочный размер убытков, причиняемых изъятием земельных участков и сносом расположенных на них объектов недвижимости, возмещаемый победителем аукциона землепользователям, (руб.)	43 930,00 (на 19.12.2017 г.)

Организатор торгов – КУП «Брестский городской центр по управлению недвижимостью»

Размер штрафа, уплачиваемый в случаях, определенных с Положением о порядке проведения аукционов на право заключения договоров аренды земельных участков, утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 26.03.2008 г. № 462	2 450,00 рублей
---	------------------------

Условия продажи:
Земельный участок будет предоставляться победителю аукциона либо единственному участнику несостоявшегося аукциона, выразившему согласие на предоставление ему предмета аукциона в аренду сроком на 5 лет для строительства и обслуживания объекта, на основании решения Брестского горисполкома об изъятии и предоставлении земельного участка, при соблюдении следующих условий:

- в день проведения аукциона будет подписан акт выбора места размещения земельного участка;
- в установленном порядке будет заключен с проектной организацией договор на разработку проектной документации на строительство объекта (с выделением при необходимости отдельных этапов) с учетом ее государственной экспертизы в срок, не превышающий одного года, со дня утверждения акта выбора места размещения земельного участка;
- при проектировании и строительстве объекта будет учтен регламент использования и застройки земельного участка, установленный градостроительным паспортом;
- в срок, не превышающий одного года со дня утверждения акта выбора места размещения земельного участка, будет предоставлен в ДУП «Проектный институт Брестипрозем» генеральный план объекта строительства с проектируемыми инженерными сетями, разработанный в составе проектной документации – архитектурного проекта или утверждаемой части строительного проекта, с учетом прохождения в установленном порядке согласования в управлении архитектуры и градостроительства Брестского горисполкома, и заключен договор подряда на разработку проекта отвода земельного участка под объект строительства;
- в течение 10 рабочих дней со дня проведения аукциона на р/с городского бюджета будут внесены суммы платежей, отраженных в протоколе о результатах аукциона либо признания аукциона несостоявшимся в размерах, определенных соответствующим протоколом аукционных торгов в счет оплаты за предмет аукциона (часть платы – в случае предоставления рассрочки ее внесения в установленном порядке) победителем аукциона – в размере цены продажи, сформированной по результатам аукциона, а единственным участником – в размере начальной цены предмета аукциона, увеличенной на 5 процентов, и компенсация расходов, понесенных городским бюджетом, по подготовке земельно-кадастровой документации, архитектурно-планировочного задания и технических условий на размещение объекта, а также возмещения организатору аукциона суммы затрат на организацию и проведение аукциона, в том числе расходы, связанные с изготовлением и предоставлением участникам документации, необходимой для его проведения (окончательный размер которой определяется до аукциона и фиксируется в соответствующей ведомости ознакомления участников).

Победитель аукциона либо единственный участник несостоявшегося аукциона обязан:
– заключить договор на реализацию права проектирования и строительства капитальных строений после совершения оплаты соответствующих сумм, но не позднее двух рабочих дней

Аукцион проводится в соответствии с Положением о порядке организации и проведения аукциона с условиями на право проектирования и строительства капитальных строений (зданий, сооружений), утвержденным постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 26.03.2008 № 462, и состоит при наличии не менее двух участников. В аукционе могут участвовать юридические лица и индивидуальные предприниматели.

Перечень документов, представляемый участником аукциона: заявление на участие в аукционе; документ, подтверждающий внесение суммы задатка (задатков); **юридическим лицом Республики Беларусь или индивидуальным предпринимателем** – копия документа, подтверждающего государственную регистрацию юридического лица или индивидуального предпринимателя, без нотариального засвидетельствования; **иностранным юридическим лицом** – копии учредительных документов и выписка из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть подготовлена в течение шести месяцев до подачи заявления на участие в аукционе) либо иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения, документ о финансовой состоятельности, выданный обслуживающим банком или иной кредитно-финансовой организацией, при необходимости легализованные в установленном порядке, с нотариально заверенным переводом на белорусский или русский язык; **представителем заявителя (кроме случаев, когда юридическое лицо представляет его руководитель)** – доверенность, выданная в установленном законодательством порядке, при необходимости легализованная в установленном порядке, с нотариально заверенным переводом на белорусский или русский язык. При подаче документов заявитель (его представитель) предъявляет документ, удостоверяющий личность, а руководитель юридического лица – также документ, подтверждающий его полномочия.

Порядок осмотра предмета аукциона (лота) осуществляется участником аукциона по согласованию с организатором торгов. **Лицо, желающее принять участие в аукционе, обязано** подписать с организатором торгов Соглашение, определяющее взаимные права, обязанности и ответственность сторон в процессе подготовки и проведения аукциона

Задаток в размере до 20 % от начальной цены предмета аукциона (лота) перечисляется КУП «Брестский городской центр по управлению недвижимостью» на р/с № ВУ73АКВВ30127803600111000000 в филиале № 100 Брестское областное управление ОАО «АСБ Беларусбанк» г. Бреста, код банка АКВВВУ21100, УНП 290433924
Аукцион состоится 1 марта 2018 г. в 11.00 по адресу: г. Брест, ул. Энгельса, 3, актовый зал.
Заявки на участие в аукционе принимаются с 8.30 30.01.2018 г. до 17.30 23.02.2018 г. (перерыв с 13.00 до 14.00; вых.: суб., вс.) по адресу: г. Брест, ул. Ленина, 50.
Контактные телефоны: 53 81 92, 53 45 65. Сайты: www.bgcn.by, www.city.brest.by и www.gki.gov.by

У нашай краіне вядзецца работа па стварэнні Зводнага слоўніка беларускіх гаворак. У яго ўвойдуць словы і выразы, якія збіраліся даследчыкамі розных пакаленняў, пачынаючы з другой паловы XIX стагоддзя. Ідэя стварыць слоўнік, які ўключыць усе тыя моўныя багаці, што назапашваліся нашым народам, з'явілася ў навукоўцаў каля ста гадоў таму. На працягу гэтага часу было праведзена шмат разнастайных экспедыцый, сабрана багата матэрыялаў, выдадзены шматлікія зборнікі — схроны беларускіх слоў, характэрных для пэўных рэгіёнаў.

Але ажыццявіць грандыёзны праект па стварэнні агульнага слоўніка не ўдалося — перашкодзіла вайна. На жаль, не ўсе сабраныя запісы ўцалелі. Але работа па зборы моўнай спадчыны не спынілася, нават у нашы дні даследчыкі працягваюць збіраць беларускія словы, якія захоўваюцца ў пэўным асяроддзі. Няпраўда, што сёння вяскоўцы забываюцца на родную мову. Лінгвісты заўважаюць, што ў экспедыцыях, калі размаўляюць з людзьмі сталага веку пра сучаснасць, чуюць ад іх «трасянку» (тыя словы, якія чалавек засвоіў з радыё і тэлебачання). А калі людзі пераходзяць на ўспаміны, — гучыць жывая, натуральная беларуская мова. Сёння перад навукоўцамі стаяць разнапланавыя задачы — паспеець занатаваць тое, што яшчэ захоўваецца ў народным асяроддзі ў натуральным выглядзе, і апрацаваць і зрабіць даступным для ўсіх тыя моўныя багаці, якія ўжо зафіксаваны. У «Зводны слоўнік беларускіх народных гаворак» увойдуць матэрыялы, у тым ліку і рукапісныя, архіўныя, якія руліва збіраліся тымі, хто цікавіўся беларускай мовай. Загадчык аддзела дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Вераніка КУРЦОВА расказала нам падрабязней пра гэту працу:

— Сёння мы, агледзеўшы ўсе наяўныя матэрыялы пра гэту працу, мяркуем, што зводны слоўнік можа налічваць каля 20 тамоў. Ужо прароблена неверагодна вялікая праца. Так, адсканавана вялікая колькасць выданняў, у якіх было занатавана беларускае народнае слова, у тым ліку і матэрыялы, што прысвечаны вывучэнню Беларусі і адлюстраваны ў слоўніках, якія створаны на ўкраінскай, польскай мовах і беларускай лацінцы. Гэта звыш 100 крыніц, і іх будзе яшчэ больш. Вялікая праца праведзена і па апрацоўцы архіўных матэрыялаў, у тым ліку і тых, якія збіраў для сваёй дысертацыі Мікалай Бірыла, і словы, запісаныя Язэпам Драздовічам. Таленавіты мастак пакінуў нам багатую моўную спадчыну, і яна будзе «ўліта» ў слоўнік, увойдзе ў яго і словазбор са Слонімскавічы, над якім працаваў І. Бялькевіч.

Усе архіўныя матэрыялы — а гэта пераважна 20-я гады мінулага стагоддзя, ужо ўпарадкаваны і стануць даступныя для кожнага, хто цікавіцца беларускай мовай. Нашы вучоныя працуюць і з гістарычнымі архівамі другой паловы XIX стагоддзя, у некаторых з якіх нават аўтарства няма. Таксама лінгвістамі будуць адпрацаваныя этнаграфічныя крыніцы. Намі прагледжаны нават парабёныя кнігі «Памяць». Мы гатовы працаваць з самымі разнастайнымі крыніцамі ў пошуку нават таго адзінага слова, якое раней было невядомае. Як бачыць, задача вельмі складаная: сабраць вялікі моўны акіян і паказаць тым людзям, якія жывуць у Беларусі, якую найбагацейшую моўную спадчыну пакінулі нам нашы бацькі. Гэта будзе перш за ўсё слоўнік — помнік беларускай мове. Мы плануем стварыць і электронны варыянт слоўніка, прычым задаць там розныя крытэрыі пошуку. Напрыклад, можна набраць у «пошукавіку» раён краіны і даведацца, якія адметныя словы зафіксаваны менавіта там. Адкрыццям тут вялікае мора. І тыя, хто любіць роднае слова, змогуць з гэтым знаёміцца, здзіўляцца, захапляцца.

— **Колькі лінгвістаў займаецца пошукам слоў?**

— Вядома, слоўнік не ствараецца за адзін дзень — гэта вельмі сур'ёзнае фундаментальнае даследаванне, ён вымагае не проста сістэматызацыі матэрыялаў. Яго трэба падаць так, каб матэрыял

СКАРБНІЦА НАРОДНЫХ ГАВОРАК

лёгка ўспрымаўся, быў зразумелы кожнаму. І гэта справа дзяржаўнай важнасці. Для прыкладу, нашы суседзі карпеюць над «Словарём рускіх народных гаворак» не адно дзесяцігоддзе (першы том выйшаў у 1965 годзе), і гэта пры тым, што над стварэннем такога выдання працавалі ўсе абласныя інстытуты не адзін год перад тым, як яго з'явілася. Сёння ў Інстытуце лінгвістычных даследаванняў, які знаходзіцца ў Санкт-Пецярбургу ў Расіі, толькі ў адным слоўнікавым аддзеле працуе звыш 50 чалавек. А ў нашым аддзеле зараз — толькі шэсць чалавек. На сёння, гавару гэта з гонарам, мы асілілі неверагодна вялікі аб'ём работы, трэба толькі ўявіць, колькі матэрыялаў знаходзіцца ў архівах, якія ніхто не надрукаваў. Трэба абагульніць усе багаці, якія ёсць у беларускай мове. Па сутнасці, гэта праект стагоддзя. Гэта помнік нашай культуры. Самым каштоўным скарбам з усіх, што ёсць у гісторыі, які сведчыць пра развіццё чалавека, яго мысленне, пазнае свету, заўсёды было і застаецца слова. Можна ўбачыць, якія асаблівасці нашы продкі вылучалі ў прадметах, як гэта адбівалася ў назвах. Мы можам выкарыстоўваць цэлы выраз «мароз лёг на зямлю бяснежную», а ў народзе скажуць «гальцом». І такіх адметных рэчаў дастаткова. Чым больш будзе сабрана, сістэматызавана слоў, тым лепей будзе раскрываць таямніцы роднай мовы.

— **Атрымаецца, што зводны слоўнік усіх тых людзей, якія думаюць, што мова бедная, пераканае ў адваротным.**

— Так можа меркаваць толькі недасведчаны і, праўду кажучы, некультурны чалавек. Не можа быць беднай мова, калі народ стварыў на ёй такую колькасць песень, казак, прыказак, адметных, трапных, даступных выслоўяў, гумарэсак... Колькасны склад мовы найбагацейшы! А можна яшчэ гаварыць

Слоўніца вяртаецца

Ёсць словы, якія ўзрушваюць, абуджаюць успаміны. Нашы, жывыя, беларускія. Іх можаш не сустрэць у новых слоўніках, не пачуць па радыё. Але калі раптам гэтыя словы ўсплываюць — адчуваеш, што гэта нешта такое роднае, цёплае, сваё. Такое слова вяртае ў маленства, маладосць. Яно цешыць, жывіць. І нам удалося зрабіць свой унёсак у захаванне гэтых слоў. Чытачы «Звязды», якія колькі гадоў таму адгукнуліся на рубрыку «Слоўніца», даслали багата матэрыялаў, які перадаваўся вучоным. Гэтыя словы ўвойдуць у «Зводны слоўнік беларускіх гаворак», а значыць, не адыдуць у нябыт. Дзякуючы нашым чытачам, навукоўцы пачалі рабіць спецыяльныя падборкі мянушак і родавых прозвішчаў. І сёння ім патрэбна дапамога людзей, якія жывуць гісторыяй

пра само ўменне народа абыходзіцца са словам — ствараць, развіваць, ужываць у неабходным кантэксце. Што такое мова? У першую чаргу, твае бацькі, дзяды, якія гаварылі на гэтай мове. Да 70-х гадоў большасць насельніцтва жыла ў сельскай мясцовасці, людзі гаварылі на звычайнай, натуральнай жывой беларускай мове. Людзі нараджаліся і засвойвалі яе праз голас, выхоўваліся на беларускім слове. І калі чуеш ад некага, што «беларуская мова бедная», хочацца спытацца: «Вы што, так не любіце сваіх бацькоў і дзядоў?». Калі мы не ведаем жывой мовы, — гэта не ганьба народу. Гэта бяда асобна ўзятага чалавека.

ся на родную мову, у тым, што яны па гаворцы могуць вылічыць сваіх землякоў...

— Адночы мой суразмоўнік абурыўся, калі я сказала, з якога рэгіёна ён прыехаў, — думаў, што я глядзела ў яго пашпарт. Я вызначыла яго па гаворцы. Паколькі фактычна ўсю тэрыторыю Беларусі праехала, у мяне ёсць уяўленне, дзе як гавораць, адпаведна магу атаясамліваць, з якога рэгіёна прыехаў чалавек. Калі людзі разняволеныя, гавораць нязмушана, бачна, у якім абліччы яны засвоілі мову, у іх маўленні можна заўважыць мясцовыя рэгіянальныя адметнасці.

— **Наколькі важныя для даследчыкаў гукавыя запісы?**

аддзелу. Уражвае, што толькі ў адным раёне сабрана слоў на два тамы...

— У гэтым слоўніку — звыш 14 тэрыяў слоўнікавых артыкулаў. Матэрыял для яго назапашваўся ў 80-я гады мінулага стагоддзя і быў сабраны пераважна на тэрыторыі Сенненскага раёна. Мясцовая гаворка жыхароў гэтай часткі Беларусі характарызуецца шэрагам адметных моўных асаблівасцяў. Нашы папярэднікі, якія збіралі тут матэрыял, планавалі ўключыць у слоўнік тую лексіку, якая ёсць і ў літаратурнай, і ў гутарковай мове. Было абследавана 67 вёсак, некаторыя з іх, дзе дажывалі свой век састарэлыя людзі, ужо не існуюць. Даследчыкі запісалі тэксты, звязаныя з духоўным жыццём насельнікаў края, марылі праз слова адлюстраваць традыцыі, сабраць адметныя выслоўі. І сёння ў слоўніку можна ўбачыць, дзе сустракаліся словы: у песні, казцы, легендзе, лічылцы і г. д. Праз артыкул у слоўніку можна даведацца і пра традыцыйнае жылло, і пра святы. Часам не так проста вызначыць, што за асобным словам стаіць і расшыфраваць яго значэнне. Напрыклад, каб знайсці і растлумачыць значэнне слоў «хіра, ахіра», якія ўжываюцца толькі ў выслоўях, звязаных з асаблівасцямі святкавання Верніцы, мы пераглядзелі многія слоўнікі, звярталіся па парады ў Інстытут этнаграфіі і фальклору. Сёння гэтыя словы ўжо страцілі сваё першааснае значэнне, але, напэўна, былі звязаны са словам «хиреть», якое раней лічылі характэрным толькі для рускай мовы. Калі людзі сцябалі асвечонай вярбой, прамаўлялі: «Ахіра ў лес, здароўе ў косці, не я б'ю, вярба б'е», — яны жадалі здароўя. «Ахіра» — вобразна атрымліваецца не толькі проста «немач», а ўсе тыя няшчасці, ад якіх хацеў пазбавіцца чалавек. Той, хто любіць слова, знойдзе ў слоўніку вельмі многа цікавых рэчаў. Народ мог нейкую агульную прыкмету бачыць у розных рэчах і пашыраць яе на іншыя назвы. Так узнікла слова «гусак» у значэнні «бутля». Прачытаеш у слоўніку слова «дабро» — убачыш, што так называлі жыта. Калі пачынаеш унікаць, што азначае гэта слова, адчуваеш, наколькі трэба было мець незвычайны талент, каб расліну, якая дае жыццё, моц, дужасць, назваць добром.

— **Але за словамі стаяць яшчэ і расповеды людзей пра іх жыццё, погляды, мудрасць.**

— Я ўхвальна стаўлюся да таго кірунку, як тэкстаграфія. Мы запісваем тэксты, якія выдадзім як кнігу. Гэта жывая гісторыя пра жывыя лёсы людзей, успаміны ўдзельнікаў падзей. Лінгвісты ў гэтых тэкстах вывучаюць словы, але тут багата матэрыялаў для этнографіі, гісторыкаў, пісьменнікаў знойдуць шмат разнастайных сюжэтаў, характараў. Напрыклад, мы запісалі ўспамін жанчыны, якая расказвала, як у пасляваенныя часы, калі хлопца запрашаў дзяўчыну на танец, клаў на руку хусцінку, каб раптам не запэкаць дзявочую сукенку. Хіба гэта не адлюстроўвае культуру зносінаў паміж нашымі людзьмі?

Алена ДЗЯДЗЮЛЯ.

Фота Аляксандра КЛЕШЧУКА

ён не бачыць глыбіні, сувязі паміж сваімі бацькамі, бацькаўшчынай і словам...

— **Мне здаецца, праблема і ў тым, што многія не ведаюць, што, акрамя той мовы, якую яны вучаюць у школах, ёсць і мова жывая...**

— Літаратурная мова з народнай мовы адпрацаваная, адабраная, яна патрэбна для абслугоўвання сферы высокіх зносінаў — напрыклад — на дзяржаўным узроўні, у галіне адукацыі. Але мова — гэта не толькі ўніфікаваны стандарт. Мова — вельмі багатае рэчыва, яна шматаблічная. Яна толькі тады развіваецца, калі існуе ў многіх варыянтах. З гэтых варыянтаў можна браць і папаўняць літаратурную мову. У беларускай фанетыцы і сёння мы можам вызначыць чатыры тыпы маўлення, і ўсе гэтыя тыпы могуць цалкам ужывацца як варыянты вымаўлення беларускай літаратурнай мовы. Напрыклад, зараз у расійскім мовазнаўстве ў арфаэпічных слоўніках у якасці нормы даецца не адзін, а некалькі варыянтаў вымаўлення. Даследчыкі адышлі ад разумення нормы як догмы.

— **Відаць, адна з прыкмет таго, што сталыя людзі не забылі-**

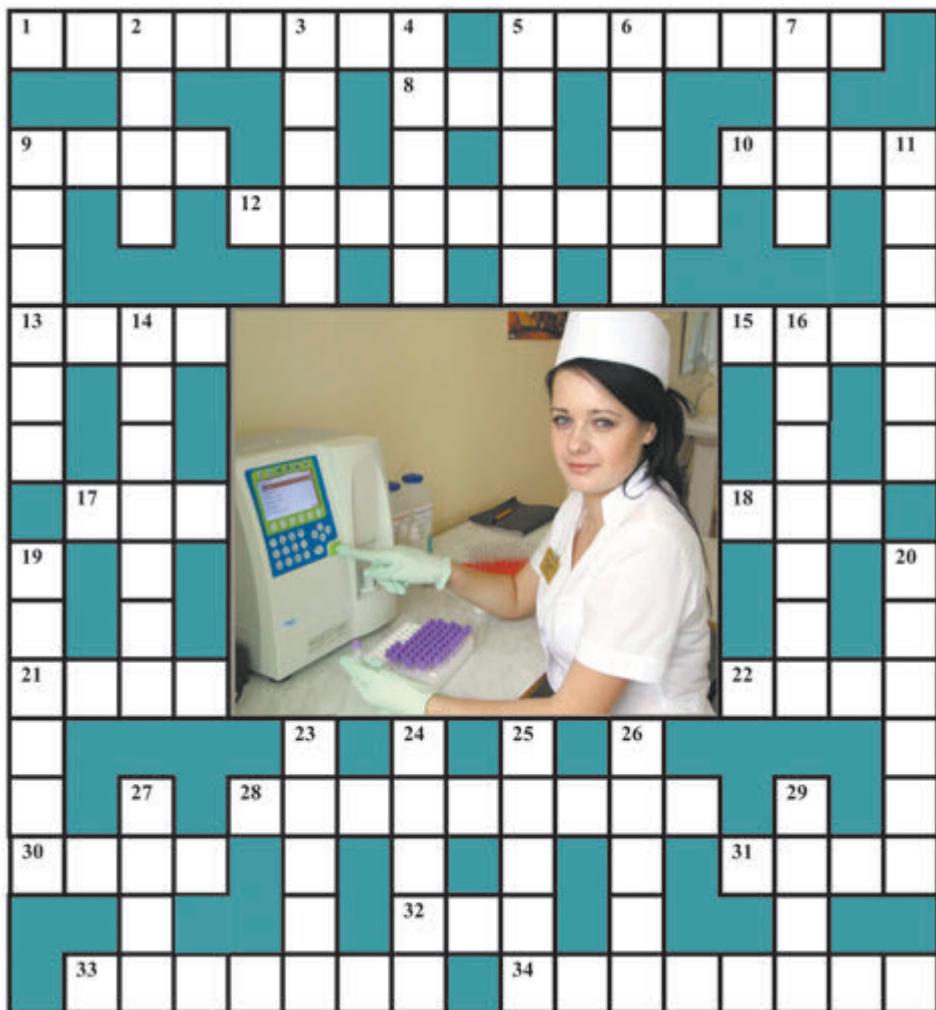
— У нас ёсць гукавы нацыянальны фонд. І мы хочам, каб з цягам часу гукавыя запісы былі даступныя ўсім, хто захацеў бы пачуць жывую беларускую гаворку. Напрыклад, мы маем такія, без перабольшвання, унікальныя гаворкі на тэрыторыі Беларусі, як у вёсцы Малыя Аўцюкі, дзе захаваліся рэліктавыя асаблівасці развіцця моўнай сістэмы. Яшчэ ў 1950-я гады даследчыкі пісалі, што гэта знікла, а я, калі была ў экспедыцыі, пачула, што такая найстаражытнейшая гаворка яшчэ жыве. Тэрыторыя Беларусі, нягледзячы на яе невялікія памеры, у фанетыцы і фаналогіі наогул хавае вельмі шмат таямніц. Трэба толькі паспеець усё запісаць. Такія выразныя асаблівасці, якія я чула ў Малыя Аўцюках, характарызуюць гаворку людзей старэйшага пакалення. Шукаць у нашых беларускіх гаворках яшчэ ёсць што. Многія краіны Еўропы гэтага ўжо не маюць. Наша шчасце ў тым, што мы паспелі занатаваць тое, што было створана народам і ствараецца яшчэ сёння.

— **Ужо сёння людзі могуць прычыніцца да моўных скарбаў. Успомнім, напрыклад, слоўнік «Мова Сенненшчыны», які пачынае свет дзякуючы вашаму**

З НАВУКАЙ ПОЙДЗЕШ — ШЧАСЦЕ ЗНОЙДЗЕШ

Прысвячаецца Дню беларускай навукі

ПА ГАРЫЗАНТАЛІ: 1. Званне, якое прысвойаецца выдатным вучоным; сёння ў Беларусі налічваецца каля 100 вучоных з гэтым высокім званнем. 5. «А будзе йсці навука туга, // Падгоніць бацькава ...!» З паэмы Я. Коласа «Новая зямля» («Дарэктар»). 8. Электрычна зараджаная часціца. 9. Корань навукі горкі, ды ... яго салодкі (прык.). 10. ... зямлі-карміліцы — цёплы кажух (прык.). 12. Дрэва і ... пазнаюцца па плодзе (прык.). 13. Бачыць ... далёка, а розум яшчэ далей (прык.). 15. Каштоўны рыбны далікатэс. 17. Агароджа. 18. Студзень — ... зімы (прык.). 21. Музычны смычковы інструмент. 22. «Асёл так шчыра ўчыцца ўмеў, // Што кніжкі ўсе, як ..., з'еў». З байкі Я. Купалы «Асёл і навука». 28. Чалавек, выдатныя прыродныя здольнасці якога выявіліся без сістэматычнай адукацыі (перан.); вучонымі- ... на Беларусі былі К. Семяновіч, першы вынаходнік шматступеньчатай ракеты, а таксама К. Чарноўскі, адзін з першых вынаходнікаў падводнага карабля. 30. Паляўнічы-прафесіянал. 31. Навука — не ... (прык.). 32. Афрыканская антылопа. 33. Кніжка, падручнік, дзе змешчаны невялікія тэксты, творы для практыкавання ў чытанні. 34. Глыбіня — у моры, ... — у навучы (прык.).

Па вертыкалі: 2. Пра смелага, гордага чалавека. 3. Сістэма прыёмаў у якой-небудзь дзейнасці. 4. Полая пухліна. 5. Пні; шмат пнёў. 6. Схіл, нахіл. 7. Адрэзак паласы ворнай зямлі. 9. У сістэматыцы падраздзяленне ўнутры аднаго віду. 11. ... без розуму — што літар без свечкі (прык.). 14. Вучэнне без умення не ..., а бяда (прык.). 16. Навука, як ..., патрабуе

гарачага пачуцця (прык.). 19. З навукі пойдзеш — ... знойдзеш (прык.). 20. ... па дарожцы бяжыць, а нязнайка на печы ляжыць (прык.). 23. «Другі ... — ні «бэ», ні «мя», // А любіць гучнае імя». З байкі К. Крапівы «Дыпламаваны ...». 24. Парны танец. 25. ... — найлепшае багацце (прык.). 26. Вучыш ..., вучыся і ў народа (прык.). 27. У каго ..., у таго і сіла (прык.). 29. Скончыў ... навукі, а ведае толькі аз ды букі (прык.).

Правярце, калі ласка, адказы: 1. Акадэмік. 2. Падручнік. 3. Яго. 4. Кіта. 5. Пнеў. 6. Пахліна. 7. Гора. 8. Яго. 9. Кніжка. 10. Карміліца. 11. Віду. 12. Плод. 13. Вачыць. 14. Далікатэс. 15. Агароджа. 16. Каштоўны рыбны далікатэс. 17. Агароджа. 18. Студзень. 19. З навукі пойдзеш — ... знойдзеш. 20. ... па дарожцы бяжыць, а нязнайка на печы ляжыць. 21. Музычны смычковы інструмент. 22. «Асёл так шчыра ўчыцца ўмеў, // Што кніжкі ўсе, як ..., з'еў». 23. «Другі ... — ні «бэ», ні «мя», // А любіць гучнае імя». 24. Парны танец. 25. ... — найлепшае багацце. 26. Вучыш ..., вучыся і ў народа. 27. У каго ..., у таго і сіла. 28. Чалавек, выдатныя прыродныя здольнасці якога выявіліся без сістэматычнай адукацыі. 29. Скончыў ... навукі, а ведае толькі аз ды букі. 30. Паляўнічы-прафесіянал. 31. Навука — не ... 32. Афрыканская антылопа. 33. Кніжка, падручнік, дзе змешчаны невялікія тэксты, творы для практыкавання ў чытанні. 34. Глыбіня — у моры, ... — у навучы.

СЁННЯ

Сонца

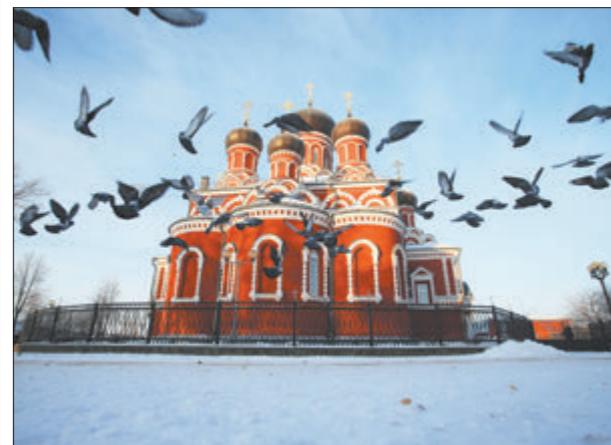
	Усход	Захад	Даўжыня дня
Мінск	9.00	17.47	8.47
Віцебск	8.54	17.31	8.37
Магілёў	8.50	17.37	8.47
Гомель	8.41	17.39	8.58
Гродна	9.14	18.02	8.48
Брэст	9.09	18.09	9.00

Месяц

Першая квадра
25 студзеня.
Месяц у сузор'і Льва.

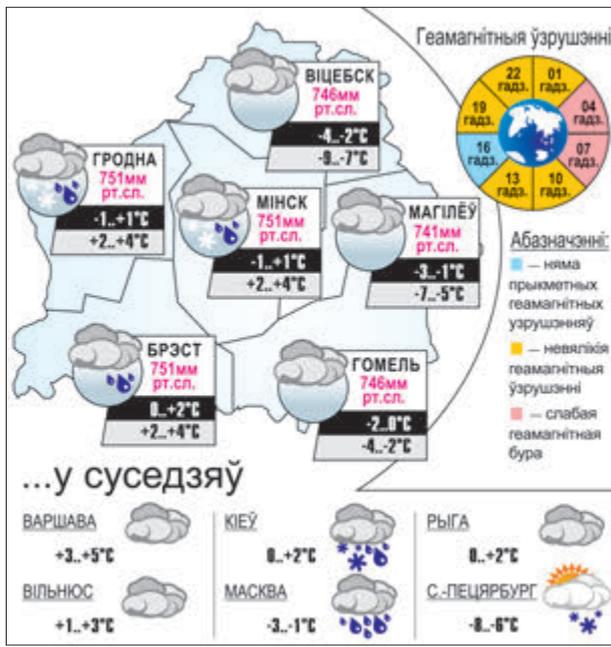
Імяніны

Пр. Антона, Паўла.
К. Марціны, Марціна,
Мацея, Себасцьяна,
Фелікса.

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

ЗАЎТРА

Даты Падзеі Людзі

30 СТУДЗЕНЯ
1833 год — нарадзіўся (маёнткаўска-пярэдняпольскім раёне) Апалінар Гілярыевіч Гараўскі, беларускі жывапісец, партрэтчыст. У 1855 годзе скончыў Пецярбургскую акадэмію мастацтваў, удасканалваў сваё майстэрства ў навучальных установах і студыях Жэневы, Дзюсельдорфа, Рыма і Парыжа. У 1860—1880-я гады жыў у маёнтку Уборкі, шмат падарожнічаў па Беларусі, Расіі, Украіне, робячы накіды і замалёўкі. У зімовы час жыў у Пецярбургу, дзе выкладаў у мастацкай школе Таварыства заахвочвання мастацтваў. Разам з братам Іпалітам дапамагаў П. Трацякову фарміраваць мастацкую калекцыю. Стварыў шэраг карцін, якія апяваюць беларускую прыроду, народны побыт: «Балота», «Ліпы», «Вечар у Мінскай губерні» і інш. Найбольш вядомыя партрэты К. Салдаценкава, Ф. Бруні, М. Глінкі, «Партрэт сялянкі». Каля 40 карцін мастака знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь. Памёр у 1900 годзе.

1895 год — нарадзіўся (в. Мышкавічы, цяпер у Кіраўскім раёне) Кірыла Пракопавіч Арлоўскі, адзін з кіраўнікоў партызанскага руху ў Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны, арганізатар калгаснай вытворчасці, Герой Савецкага Саюза, Герой Сацыялістычнай Працы. З 1944 года быў нязменным старшынёй калгаса «Рассвет», які пад яго кіраўніцтвам стаў буйной шматгаліновай гаспадаркай. Памёр у 1968 годзе. На радзіме яму ўстаноўлены помнік.

1948 год — нарадзіўся (г. Гродна) Аляксандр Уладзіміравіч Фралоў, беларускі вучоны ў галіне медыцынскай інфарматыкі, кардыялогіі, доктар біялагічных навук. Аўтар навуковых прац па медыцынскай інфарматыцы, кардыялогіі, апрацоўцы сігналаў. Арганізаваў серыйны выпуск лічбавых дыягнастычных прыбораў і праграмага забеспячэння. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі.

1923 год — нарадзіўся Леанід Гайдай, расійскі кінарэжысёр, майстар камедыйнага жанру, народны артыст СССР. Паставіў фільмы «Пёс Барбос і незвычайны крос», «Аперацыя «Ы» і іншыя прыгоды Шурыка», «Каўказская палонніца», «Брыльянтавая рука», «Іван Васілевіч мяняе прафесію» і інш. Лаўрэат Дзяржаўнай прэміі РСФСР. Памёр у 1993 годзе.

1930 год — ЦК ВКП(б) зацвердзіў тэкст пастановы «Аб мерапрыемствах па ліквідацыі кулацкіх гаспадарак у раёнах суцэльнай калектывізацыі». Дакумент санкцыянаваў канфіскацыю маёмасці, масавую высылку заможных сялян на пасяленне ў аддаленыя раёны краіны і іншыя рэпрэсіўныя меры ў дачыненні да «кулакоў». 4 лютага 1930 года была зацверджана інструкцыя ЦВК і СНК саюзных рэспублік, краёў і абласцей аб ускладненні на АДПУ арганізацыі «раскулачвання».

УСМІХНЕМСЯ

Хадзіла калядаваць у банк, выгнанлі... Зусім свят не прытрымліваецца, скарны!

Муж разгадвае крыжаванку і пытаецца ў жонкі.
— Слухай, як называецца птушка з дзевяці літар, якая ўжо не існуе?
— Гэта наша канарэйка, якую кошка з'ела на мінулым тыдні.

Рэцэпт прыгатавання карпа.
Добра памытага і пачышчанага карпа пакласці на

дно посуду. Дадаць гваздзіка, карыцу, некалькі кропель лімоннага соку. Затым заліць карпа шклянкай беллага віна і шклянкай чырвонага, пасля чаго дадаць: 100 мл джыну, 100 мл каньяку, 200 мл гарэлкі, 50 мл беллага року, 150 мл тэгляў.

Страву не разгравяць!
Карпа выкінуць, ён лішні. А вось соус — пальчыкі абліжаш!
P.S. Карп павінен быць мёртвы, інакш гэтая сволоч соус вып'е!

ЗВЯЗДА БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ЗАСНАВАЛЬНІКІ: Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь

РЭГІСТРАЦЫЙНАЕ ПАСВЕДЧАННЕ НУМАР 2 АД 17 ЛЮТАГА 2009 ГОДА, ВЫДАДЗЕНАЕ МІНІСТЭРСТВАМ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Дырэктар — галоўны рэдактар СУХАРУКАЎ Павел Якаўлевіч.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ: Н. ДРЫНДРОЖЫК, Н. КАРПЕНКА (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. ЛЯЎКОВІЧ (першы намеснік дырэктара), М. ЛІТВІНАЎ (намеснік галоўнага рэдактара), В. МЯДЗВЕДЗЕВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. КЛЯШЧУК, Н. РАСОЛЬКА, С. РАСОЛЬКА, А. СЛАНЕЎСКІ (намеснік галоўнага рэдактара), В. ЦЕЛЯШУК.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом «Звязда».

НАШ АДРАС: 220013 г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а.

ТЭЛЕФОНЫ ў МІНСКУ: прыёмнай — 287 19 19 (тэл./факс); аддзелаў: лісьмаў — 287 18 64, маркетынгу — 337 44 04, бухгалтэрыі: 287 18 81.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў, іх меркаванні не з'яўляюцца меркаваннем рэдакцыі. Рэдакцыя па сваім меркаванні адбірае і публікуе адрасаваныя ёй лісты. Перадруку матэрыялаў, апублікаваных у «Звяздзе», толькі з дазволу рэдакцыі.

<http://www.zviazda.by>
e-mail: info@zviazda.by,
(для зваротаў): zvarot@zviazda.by

ПРЫЁМ тэл./факс: 287 17 79,
РЭКЛАМЫ e-mail: reklama@zviazda.by

Матэрыялы, пазначаныя гэтым значком, носяць рэкламны характар. Адказнасць за змест рэкламы нясуць рэкламадаўцы.

Газета адрэдавана ў Рэспубліканскім унітарным прадпрыемстве «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Выходзіць 5 разоў на тыдзень.

Тыраж 20.008. Індэкс 63850. Зак. № 388.

Нумар падпісаны ў 19.30
29 студзеня 2018 года.

М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12